

Veilig wonen in de Glind?

Ervaringen en uitdagingen rond geweld volgens jongeren en professionals van Pluryn en Stichting Jeugddorp de Glind

Inhoud

Samenvatting	3	4	Beleid en cijfers? Ten aanzien van signalen, voorkomen en aanpak van onveilige situaties in De Glind	30
1 Inleiding	5	4.1.	Het huidige beleid van Stichting Jeugddorp De Glind en Pluryn - gericht op het voorkomen van geweld binnen de instelling	30
1.1. Aanleiding en achtergrond van het onderzoek	5	4.2.	Beleid van Stichting Jeugddorp De Glind	32
1.2. Doel- en vraagstelling onderzoek	5	4.3.	Reflectie op het beleid van de instellingen	33
1.3. Doelgroep en locaties in De Glind	6	4.4.	Conclusie	35
1.4. Eerder onderzoek naar geweldservaringen in de residentiële jeugdzorg	6	5 Conclusie en aanbevelingen	36	
1.5. Methodologische verantwoording	6	5.1.	Inleiding	36
1.6. Leeswijzer	9	5.2.	Ervaringen van jongeren en professionals die wonen in De Glind	36
2 Wat jongeren vertellen over fijn en veilig wonen	10	5.3.	Het beleid van Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind	39
2.1. Algemene ervaringen met het wonen in de Glind	10	5.4.	Toekomstige stappen voor het voorkomen en signaleren van geweld	40
2.2. Ervaringen met geweld vanuit perspectief jongeren	12	6 Referenties	43	
2.3. Copingsstrategieën	15			
2.4. Samenvattend: Inzichten uit de ervaringen van jongeren	19			
3 Wat professionals vertellen over fijn en veilig werken	21			
3.1. Algemene en fijne ervaringen	21			
3.2. Voorkomen van geweld	21			
3.3. Ervaringen met geweld	24			
3.4. Handelen van professionals	26			
3.5. Genoemde ontwikkelpunten door professionals	28			
3.6. Samenvattend: inzichten uit de ervaringen van professionals	29			

Samenvatting

Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind bieden jeugdigen, die niet meer thuis kunnen wonen, een plek in een gezinshuis of woongroep in De Glind. In oktober 2022 besteedde Omroep Gelderland aandacht aan ervaringen van oud-bewoners die slachtoffer zijn geweest van geweld en misbruik tijdens hun verblijf in De Glind in de jaren 90. Naar aanleiding daarvan heeft Pluryn verschillende onderzoeken laten uitvoeren. Het Verwey-Jonker Instituut heeft één onderzoek daarvan uitgevoerd met als doel het beleid en de ervaringen van huidige bewoners en professionals wat betreft het voorkomen, signaleren en stoppen van geweld in kaart te brengen. Het onderzoek richtte zich zowel op Pluryn de Glind als op Stichting Jeugddorp de Glind. Voor dit kwalitatieve onderzoek is deskresearch uitgevoerd, zijn 32 jongeren en 24 professionals geïnterviewd, en zijn er vier spie-gelsessies gehouden met jongeren, professionals, oud-bewoners en bestuurders.

Het onderzoek laat zien dat zowel jongeren als professionals over het algemeen tevreden zijn met het wonen en werken in de Glind. Ze waarderen de georganiseerde activiteiten, ervaren de omgeving als prettig en benoemen de dorpse en open sfeer. Professionals proberen deze jongeren een zo normaal mogelijk leven te geven. Zowel jongeren als professionals benoemen dat er geen strikte regels zijn, maar wel kernwaarden zoals respect. Jongeren zien de andere jeugdigen vaak ook als broertjes en zusjes of beste vrienden. Ook de gezinshuisouders of groepsbegeleiding worden vaak als steunfiguur ervaren. Daarnaast benadrukken zowel jongeren als professionals hoe waardevol het is dat jeugdigen vaak langere tijd in De Glind kunnen blijven wonen, terwijl zij op eerdere plekken regelmatig moesten verhuizen.

Het beleid is gericht op het creëren van een open cultuur, waar signalen en onderbuikgevoelens van onveiligheid bespreekbaar worden gemaakt. Pluryn en Stichting Jeugddorp de Glind willen een lerende organisatie zijn, waarin trainingen, reflectie en evaluatie centraal staan. Ze hebben een duidelijk protocol voor het melden van geweldsincidenten en opvolging daarvan. Het toezicht op de gezinshuizen is aangescherpt, door een team van gedragswetenschapper en gezinshuis-begeleider om het gezinshuis heen. De woongroepen zijn kleinschalig ingericht en zowel voor de groepen als gezinshuizen wordt een zorgvuldige matching uitgevoerd bij nieuwe plaatsing van jeugdigen.

Ondanks de positieve ervaringen van jeugdigen en professionals en een aangescherpt beleid om geweld zo veel mogelijk te voorkomen, blijkt dat met name geweld tussen jongeren onderling

frequent voorkomt. Geweld van jeugdigen naar professionals wordt ook genoemd, terwijl geweld vanuit professionals naar jeugdigen zeer incidenteel voorkomt. In die gevallen ging het vooral om psychisch geweld. Professionals meldden in de afgelopen jaren een onveilig leefklimaat bij enkele gezinshuizen, hierover is het gesprek aangegaan en uiteindelijk is het contract met deze gezins-huisouders beëindigd.

Psychisch geweld, zoals schelden, schreeuwen, pesten of bedreigingen zijn het meest voorko-mend en kan dagelijks plaatsvinden. Fysiek geweld, variërend van (gericht) gooien met spullen, dreigen met een mes tot ernstige vechtpartijen, komt minder vaak voor, maar in sommige peri-odes nemen de geweldsincidenten toe. Wanneer het geweld zo ernstig is dat er gevaar dreigt voor jeugdigen of professionals, grijpen professionals fysiek in. Fysiek begrenzen wordt gezien als laatste redmiddel; het beleid is duidelijk, 'nee tenzij'. Tegelijkertijd blijkt dat de uitwerking van dat beleid in de praktijk - redenen om fysiek te begrenzen en de manier waarop dit gebeurd - per professional kan verschillen. Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen jongeren wordt inci-denteel benoemd, waarbij ook de vraag is of dit voldoende zichtbaar is. Online pesten en geweld nemen toe, maar zijn eveneens lastig zichtbaar voor begeleiders.

Jongeren praten vooral met begeleiders die vertrouwd zijn, die écht kunnen luisteren en betrouwbaar zijn. Het bespreken van nare online of seksuele ervaringen blijft echter moeilijk, wat mogelijk verklaart waarom deze vormen van geweld het minst zichtbaar zijn. Zowel jongeren als profes-sionals geven bovendien aan dat jongeren vaak wel weten wie de officiële vertrouwenspersoon van Jeugdstem is, maar deze persoon niet echt kennen en er niet mee in gesprek gaan als er iets speelt. Professionals benadrukken dat samenwerking en verbinding tussen alle betrokkenen belangrijk is om zicht te houden op hoe het gaat en signalen te bundelen. Vooral professionals die wat meer op afstand staan van jeugdigen, geven aan meer in contact te willen zijn met de jeugdigen. Dus niet alleen op de jaarlijkse evaluaties over hoe zij het wonen in de Glind ervaren en of zij verbeterpunten zien, maar juist ook tussendoor. Momenten zoals samen wandelen of een ritje in de auto naar een afspraak worden als waardevol gezien voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie.

Er zijn verschillende factoren benoemd die bijdragen aan het ontstaan van geweld. Jongeren geven aan dat zij enerzijds zien dat geweld overal in de maatschappij voorkomt, maar dat ze ook merken dat sommige jongeren sneller boos en agressief reageren door hun voorgeschiedenis en problematiek. Dit wordt bevestigd door professionals. Daarnaast speelt de samenstelling en groepsdynamiek een belangrijke rol, bijvoorbeeld grote leeftijdsverschillen die machtsverschillen veroorzaken of een nieuwe plaatsing die spanning in de groep geeft. Ook stabiliteit en continuïteit

van het team zijn cruciaal. Verschillen tussen groepsbegeleiders in regels, verwachting en aanpak zorgen volgens zowel jongeren als professionals voor onvoorspelbaarheid, wat kan leiden tot frustratie en agressie. Bij de gezinshuizen wordt dit niet gezien, dankzij de stabiele aanwezigheid van de opvoeders.

Jongeren reageren op verschillende manieren bij geweld: ze trekken zich terug, zoeken begeleiding op of vechten terug. Jongeren geven aan dat het helpt als professionals rustig blijven, duidelijk communiceren en maatwerk bieden bij consequenties. Bij spanning, agressie of geweld proberen professionals zoveel mogelijk de-escalerend te werken. Jongeren zien dat begeleiding vaak aanwezig is en snel kan handelen. Hoe begeleiders reageren hangt af van de ernst van het geweld, de persoonlijke begeleidingsstijl en samenwerking in het team. Jongeren vertellen ook over consequenties die soms als straf voelen, zoals geen schermtijd of naar hun kamer moeten. Jongeren vinden het vooral oneerlijk wanneer de gevolgen van een straf niet voor iedereen evenredig zijn. Tegelijkertijd ervaren zij dat dezelfde straf door de één als veel zwaarder wordt beleefd dan door de ander. Daarom geven zij aan dat consequenties maatwerk moeten zijn, afgestemd op de situatie en het individu, in plaats van voor alle jeugdigen exact hetzelfde. Om escalatie te voorkomen, zetten professionals soms preventieve maatregelen in, zoals een wandeling maken met een jeugdige wanneer de spanning oploopt.

Na een (gewelds)incident wordt met de jeugdige besproken wat er is gebeurd, wat anders had gekund en hoe herhaling in de toekomst kan worden voorkomen. Bij ernstige geweld volgt daarnaast een gesprek met de hele groep of het gezinshuis, waarin jeugdigen kunnen delen hoe zij het hebben ervaren. Ook herstel krijgt aandacht, bijvoorbeeld door excuses aan te bieden of leuks doen voor de groep zoals koekjes bakken. Jongeren vinden deze gesprekken vooral nuttig als ze kort en to-the-point zijn. Professionals benoemen dat ook binnen het team wordt geëvalueerd. Bij ernstige incidenten vindt een gesprek plaats met betrokken professionals, zoals de gedragswetenschapper, teammanager of gezinshuisbegeleider. Professionals voelen zich meestal serieus genomen en ervaren dat er actie wordt ondernomen, maar de snelheid van handelen verschilt per professional. Nabespreking zijn soms oppervlakkig of worden uitgesteld, mede door werkdruk en personeelstekort. Incidenten worden volgens professionals gemeld, al bestaan er verschillen in visie over wat en wanneer iets precies gemeld moet worden. Slechts enkele professionals hebben ervaring met een melding bij de inspectie, zij waren daar niet tevreden over en voelden zich niet serieus genomen. Zij geven aan meer behoefte te hebben aan een sparringpartner.

Pluryn en Stichting Jeugddorp de Glind doen dus al veel om geweld te voorkomen en zowel jongeren als professionals zijn overwegend positief. Toch blijkt uit de gesprekken dat – met name tussen

jongeren onderling – sprake is van, soms fors, geweld. Dit laat zien dat veiligheid een onderwerp is dat altijd aandacht dient te houden en gesprekken over gevoerd moeten worden. In huidig onderzoek geven we daarom de volgende aanbevelingen:

- **Borg veiligheid expliciet in de pedagogische visie:** Veiligheid moet een expliciete kernwaarde zijn in de pedagogische visie van Pluryn De Glind en Stichting Jeugddorp De Glind, met duidelijke richtlijnen voor het uitoefenen van pedagogisch gezag in conflictsituaties.
- **Versterk actieve betrokkenheid van jongeren:** Het actief betrekken van jongeren bij het creëren van een veilig en positief leefklimaat vergroot hun gevoel van veiligheid en helpt geweld te voorkomen en tijdig te signaleren. Dit vraagt om structurele gesprekken met jongeren, duidelijke afspraken over consequenties en informele contactmomenten om vertrouwen op te bouwen. Hun stem moet ook worden meegenomen bij groepssamenstelling en belangrijke beslissingen.
- **Maak seksualiteit en grenzen expliciet bespreekbaar:** Professionals ervaren vaak handelingsverlegenheid bij het bespreken van seksualiteit en grenzen, terwijl dit cruciaal is om jongeren te helpen hun eigen grenzen te herkennen en bewaken. Structurele inzet van methodieken, informele gesprekken en training in signaleren en communiceren over seksueel misbruik zijn essentieel om een veilige en open cultuur te creëren.
- **Ontwikkel beleid en praktijkhandvatten ten aanzien van online geweld:** Online geweld is een groeiende uitdaging in de jeugdzorg. Duidelijke afspraken, open communicatie en goed voorbeeldgedrag van opvoeders zijn essentieel om risico's zoals online pesten en sexting te voorkomen. Structureel beleid met praktische handvatten en gezamenlijke verantwoordelijkheid is nodig om jongeren bewust te maken van digitale risico's en een veilige online omgeving te waarborgen.
- **Borg structurele versterking en eigen kracht van het team:** Om escalaties in gezinshuizen of groepen te voorkomen als de spanning oploopt, zijn voldoende bezetting, duidelijke afspraken en een preventieve achterwacht cruciaal. Dit moet worden aangevuld met regelmatige check-ins en praktische ondersteuning. Trainingen, supervisie en feedback op handelen moeten structureel worden ingezet om professionals te versterken en een consistent, de-escalerend en veilig leefklimaat te waarborgen.
- **Versterk het leren van ervaringen van jongeren:** Exit-interviews met jongeren bieden waardevolle inzichten, omdat zij na vertrek kritischer en eerlijker kunnen reflecteren op hun ervaringen. Het is belangrijk om hiervoor een standaardprocedure te ontwikkelen, uitgevoerd door een neutrale persoon, en de resultaten periodiek te analyseren en te koppelen aan bestaande feedbackinstrumenten voor structurele verbeteringen.

1 Inleiding

1.1. Aanleiding en achtergrond van het onderzoek

De Glind is een klein dorp dichtbij Barneveld waar uithuisgeplaatste jeugdigen langdurig worden opgevangen in gezinshuizen, woongroepen en kleinschalige voorzieningen. Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind werken samen om kwetsbare jeugdigen een veilige woon- en leefomgeving te bieden in het dorp De Glind. Dit doen zij met andere jeugdzorgaanbieders zoals 's Heeren Loo, Zorgmuiters, NiDOS en Fort Jeugd. Pluryn is een landelijke zorgorganisatie en biedt in De Glind jeugdzorg en logeeropvang aan ongeveer 40 jeugdigen in gezinshuizen, woongroepen en kleinschalige voorzieningen. Stichting Jeugddorp De Glind is de lokale netwerkorganisatie die gezinshuizen begeleidt bij de zorg voor jeugdigen, zowel binnen als buiten De Glind. Daarnaast verzorgt Stichting Jeugddorp De Glind het vrijetijdsprogramma voor alle jeugdigen in De Glind, ongeacht de zorgaanbieder waar jongeren onder vallen.

Verschillende onderzoeken

In oktober 2022 besteedde Omroep Gelderland aandacht aan ervaringen van oud bewoners van Jeugddorp De Glind die slachtoffer zijn geweest van fysieke en geestelijke mishandeling en seksueel misbruik tijdens hun verblijf in De Glind in de jaren 90. Dit leidde tot verschillende onderzoeken die uitgezet zijn door Pluryn – het huidige onderzoek is in samenwerking met Stichting Jeugddorp De Glind uitgevoerd - om meer zicht te krijgen op de onveiligheid van bewoners in De Glind, zowel nu als in het verleden:

1. *Archiefonderzoek:* In 2023 is door een onafhankelijk jurist een archiefonderzoek uitgevoerd om te achterhalen wat er in het papieren archief van De Glind aan signalen en klachten van cliënten, medewerkers en anderen in de jaren 90 terug te vinden is over grensoverschrijdend gedrag (Fleur, 2023).
2. *Ervaringsonderzoek onder oud-bewoners:* De Erasmus Universiteit heeft in samenwerking met BE4YOU2 onderzoek gedaan naar het geweld dat oud-bewoners uit de periode 1936 tot 2023 hebben ervaren en hun behoefte aan (eer)herstel (Harder & Van Steensel, verwacht in 2026).
3. *Ervaringsonderzoek onder huidige bewoners en professionals (huidig onderzoek):* Het Verwey-Jonker Instituut is gevraagd om onderzoek te doen naar de huidige situatie in De Glind. In dit kwalitatieve onderzoek zijn ervaringen van jongeren en professionals in kaart gebracht die gedurende de periode 2020 – 2025 in De Glind woonden of werkten via Pluryn De Glind en Stichting Jeugddorp De Glind. Dit onderzoek is uitgevoerd in de zomer van 2025.

De drie verschillende onderzoeken zijn afzonderlijk van elkaar uitgevoerd. Wel zijn de uitkomsten van het archiefonderzoek door Pluryn met de onderzoekers van beide ervaringsonderzoeken gedeeld. Ook is tussen de Erasmus Universiteit /BE4YOU2 en het Verwey-Jonker Instituut afstemming geweest over het benaderen van de jongeren en de interviewvragen voor de jongeren. Aan het eind hebben deze onderzoekers kennisgenomen van elkaars onderzoeksresultaten, maar vanwege het verschillende karakter van de onderzoeken is besloten om geen gezamenlijke aanbevelingen te doen.

Geschiedenis van Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind

Aangezien de klachten van oud-bewoners betrekking hebben op de periode vóóordat Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind bestonden, hebben we de geschiedenis van de jeugdzorg in De Glind kort in beeld gebracht. Tot begin jaren negentig was de Rudolphstichting eigenaar van Jeugddorp De Glind en verantwoordelijk voor de jeugdzorg die daar werd geboden. De Rudolphstichting is nog steeds eigenaar van het kapitaal, zoals de gebouwen en de grond, maar biedt sinds 1994 geen jeugdzorg meer aan. In 1994 werd Stichting Bredevoort opgericht, die de uitvoering van de jeugdhulpverlening in Jeugddorp De Glind overnam. Deze stichting fuseerde in 1999 met andere instanties tot de Leo Stichting Groep, later Intermetzo genoemd. Intermetzo ging op 1 december 2019 verder onder de naam Pluryn. Stichting Jeugddorp De Glind is in 2016 opgericht en begeleidt zowel de gezinshuizen in De Glind als het vrijetijdsprogramma (Krediet & Visser, 2017).

1.2. Doel- en vraagstelling onderzoek

Doel van huidig onderzoek is om inzicht te krijgen in de wijze waarop Pluryn de Glind en Stichting Jeugddorp De Glind beleid en praktijk vormgeven om geweld onder jeugdigen, van jeugdigen naar begeleiding en van begeleiding naar jeugdigen te voorkomen, signaleren en stoppen.

Ook wordt daarbij gekeken naar doorgevoerde veranderingen in de afgelopen vijf jaar en ontwikkelkansen voor de toekomst. De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

- Wat zijn de ervaringen van de huidige bewoners en professionals in Jeugddorp De Glind m.b.t. (het voorkómen van) geweld?
- Welke veranderingen zijn er bij Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind ingevoerd om het geweld te stoppen en voorkomen?
- Wat doen Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind op dit moment om het ervaren van geweld door jeugdigen die bij hen woonachtig zijn te voorkomen, te signaleren en te stoppen?
- Wat kunnen Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind in de toekomst doen om het ervaren van geweld door jeugdigen die bij hen woonachtig zijn te voorkomen en/of te signaleren en te stoppen?

Ondanks dat de onderzoeksvragen zich richten op het ervaren van geweld, besteden we in huidige onderzoek ook aandacht aan positieve ervaringen van jongeren en professionals. Dit doen we om verschillende redenen. Ten eerste vinden we het belangrijk dat huidig rapport recht doet aan de ervaringen van huidige bewoners en professionals met het wonen en werken in de Glind. Ten tweede is het bespreken van geweldservaringen vaak moeilijk, zeker voor jongeren die afhankelijk zijn van anderen (Alaggia, 2010; McElvaney, 2015). De gesprekken begonnen daarom met de vraag hoe iemand het vindt in de Glind en daarna is pas ingegaan op nare (gewelds)ervaringen. Ten derde kunnen positieve ervaringen bijdragen aan het voorkomen, signaleren en stoppen van geweld. Onderzoek laat zien dat steunende relaties en een veilige, stabiele omgeving met rust en regelmaat belangrijke beschermende factoren zijn. Ze versterken veerkracht en maken het makkelijker om moeilijke onderwerpen, zoals geweld, bespreekbaar te maken (Bronfenbrenner, 1979; Luthar et al., 2000; WHO, 2020). Het creëren van een vertrouwde context draagt dus niet alleen bij aan preventie, maar ook aan het bevorderen van openheid en hulpzoekgedrag. Het in kaart brengen van positieve ervaringen is dus belangrijk om iets te kunnen zeggen over hoe geweld voorkomen wordt.

1.3. Doelgroep en locaties in De Glind

In De Glind zijn verschillende vormen van residentieel verblijf ingericht. Pluryn biedt in De Glind plek aan jeugdigen en beheert twee kleinschalige voorzieningen (maximaal zes jeugdigen per voorziening), twee woongroepen (acht à negen jeugdigen per groep) en twee maatwerkvoorzieningen (twee of één jeugdige per voorziening). Elk van deze voorzieningen heeft zijn eigen specialiteit, bijvoorbeeld gericht op hechting en trauma of op jeugdigen met autisme. Daarnaast zijn er negen gezinshuizen, gecoördineerd door Stichting Jeugddorp De Glind, waar in totaal 42 jeugdigen wonen. Deze opzet zorgt ervoor dat jeugdigen in een zo huiselijk mogelijke omgeving kunnen opgroeien, met aandacht voor hun specifieke behoeften en problematiek. De combinatie van verschillende woonvormen maakt het mogelijk om maatwerk te bieden en de veiligheid en het welzijn van de jeugdigen centraal te stellen.

De doelgroep bestaat uit jeugdigen die, veelal door een combinatie van persoonlijke kenmerken en belastende ontwikkelingsgeschiedenis, zijn vastgelopen in hun ontwikkeling. Vaak spelen complexe gedragsproblemen een rol, meestal als gevolg van chronisch trauma, verstoorde gehechtheid en/of een licht verstandelijke beperking. Ongeveer negentig procent van de jeugdigen in De Glind is uithuisgeplaatst op basis van een kinderbeschermingsmaatregel, meestal vanwege een onveilige thuissituatie zoals verwaarlozing, mishandeling of seksueel misbruik. Deze jeugdigen kampen vaak met ernstige ontwikkelingsproblemen en hebben behoefte aan een professionele, vervangende opvoedsituatie.

1.4. Eerder onderzoek naar geweldservaringen in de residentiele jeugdzorg

Eerdere onderzoeken, waaronder die van de **Commissie Samson (2012)** en **Commissie De Winter (2019)**, hebben aangetoond dat seksueel misbruik en andere vormen van geweld in instellingen en pleeggezinnen vanaf 1945 tot 2019 structureel voorkwamen. De Commissie De Winter heeft gekeken naar fysiek en psychisch geweld, seksueel misbruik, structurele verwaarlozing, institutionele tekortkomingen (cultuur van zwijgen, gebrek aan toezicht) en onveilig pedagogisch klimaat (overmatig straffen of gebrek aan binding). Het geweld was vaak langdurig en ernstig, terwijl signalering door de overheid en instellingen onvoldoende functioneerde. De geweldsvormen variëren per periode, maar fysiek, psychisch en seksueel geweld komen in alle tijdvakken voor.

Uit deze onderzoeken blijkt dat seksueel misbruik meestal plaatsvindt tussen jongeren onderling en minder vaak door volwassenen wordt gepleegd. De bewijsvoering hieromtrent is complex, waardoor strafrechtelijke vervolging zelden plaatsvindt. Kinderrechters pleiten daarom voor een pedagogische aanpak in plaats van een puur strafrechtelijke benadering. De risico's nemen toe wanneer slachtoffers en plegers samen in één groep of gezinshuis worden geplaatst. Een gebrek aan informatieoverdracht bij overplaatsingen vergroot dit risico aanzienlijk.

Een ander onderzoek dat geweldsmeldingen en calamiteiten in de jeugdzorg in de periode tussen 2019-2020 onderzocht, laat zien dat fysiek en psychisch geweld het meest voorkomt in open 24-uursinstellingen (Lünnemann e.a., 2021). Seksueel geweld wordt minder vaak gemeld, maar is wel aanwezig in zowel instellingen als pleeggezinnen. Geweld of geweldsincidenten hangen samen met onvoldoende toezicht, gebrekkige professionalisering en tekortschietende informatieoverdracht. Verbetermaatregelen richten zich op betere screening, scholing van gezinshuisouders, versterking van informatieoverdracht en het creëren van een veilig pedagogisch klimaat.

1.5. Methodologische verantwoording

In deze paragraaf beschrijven we eerst de terminologie die in het onderzoek gehanteerd wordt, gaan we in op de onderzoeksopzet, de achtergrond van de onderzoekdeelnemers, de data-analysemethode en de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek.

1.5.1. Terminologie

In dit rapport hebben we jeugdigen geïnterviewd en geprobeerd recht te doen aan hun verhalen, evenals aan de ervaringen van professionals over het wonen en werken in De Glind en hun ervaring met geweld. In de hoofdstukken waarin deze ervaringen worden beschreven, hanteren we de termen die de jeugdigen en professionals zelf gebruiken. In de overkoepelende hoofdstukken volgen we de definitie van de Commissie De Winter: *"Geweld is elk, al dan niet intentioneel, voor een minderjarige, bedreigend gedrag van fysieke, psychische of seksuele aard dat fysiek of psychisch letsel toebrengt aan het slachtoffer."* (Commissie de Winter 2019, p. 19). Het door de commissie gehanteerde onderscheid tussen fysiek, psychisch en seksueel geweld is nuttig om geweld naar type en aard te classificeren. In het onderzoek is dit onderscheid zoveel mogelijk gehanteerd in het besef dat diverse vormen van geweld gelijktijdig kunnen voorkomen of in elkaar kunnen overlopen.

In dit rapport spreken we over jeugdigen wanneer we zowel kinderen als jongeren bedoelen. Meestal gebruiken we de term jongeren aangezien de geïnterviewde jongeren tussen de 8 tot 23 jaar oud waren. Voor professionals gebruiken we naast de overkoepelende term professionals, de termen gezinsouders, groepsbegeleiders, activiteitenbegeleiders, en professionals op afstand (zoals gedragswetenschappers, teamleiders of gezinshuisbegeleiders die fungeren als de 'externe ogen' van de gezinshuizen en groepen). Deze overkoepelende aanduidingen zijn gekozen om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen. Hetzelfde geldt voor externe deskundigen: zij worden om privacy redenen niet nader gespecificeerd. Er is geprobeerd een onderscheid te maken tussen woongroepen en gezinshuizen; waar dit de herkenbaarheid van jongeren in gevaar zou brengen, hebben we niet vermeld waar een jongere woonde.

1.5.2. Onderzoekopzet en werving jongeren en professionals

Dit onderzoek had een kwalitatieve onderzoekopzet waarbij verschillende onderdelen zijn uitgevoerd: deskresearch, interviews met jongeren en professionals en spiegelsessies. In figuur 1.1. zijn de verschillende stappen in het onderzoek weergegeven.

Figuur 1.1. Onderzoekopzet

Deskresearch

Het onderzoek is gestart met een deskresearch. Om de eerste onderzoeksvraag te beantwoorden — namelijk welke veranderingen er bij De Glind zijn ingevoerd om geweld te stoppen en te voorkomen — is gekeken op welke wijze De Glind sinds 2020 de aanbevelingen van de commissie De Winter en andere relevante adviezen heeft geïmplementeerd binnen de organisaties. Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind hebben hiervoor alle beleidsstukken die sinds de Commissie De Winter zijn opgesteld, ter beschikking gesteld aan het Verwey-Jonker Instituut. Ook hebben ze daarnaast beschikbare cijfers van interne incidentmeldingen en calamiteiten en incidentmeldingen bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd gedeeld.

Startbijeenkomst jongerenraad

De dataverzameling van het onderzoek is van start gegaan met een bijeenkomst met de jongerenraad. Daarin hebben we het onderzoek toegelicht en met de jongeren besproken wat zij belangrijk vonden voor het onderzoek en wat volgens hen een goede manier is om jongeren te benaderen voor deelname aan het onderzoek.

Interviews

Uitgangspunt was dat alle jongeren en alle professionals van Pluryn/De Glind en Stichting Jeugddorp De Glind werden uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. Voor zowel de interviews met jongeren als met professionals was het belangrijk dat deze plaatsvonden in een veilige setting. Dat betekende dat geïnterviewden zelf mochten aangeven hoe (fysiek of online) en waar zij het interview wilden laten plaatsvinden. Dit varieerde van de eigen kamer tot een neutrale ruimte of tijdens een wandeling.

Interviews jongeren

Om jongeren te werven is een flyer gemaakt die via Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind is verspreid onder jongeren vanaf 16 jaar en ouders en voogden van jongeren tussen de 8 tot en met 15 jaar. Jongeren vanaf 16 jaar konden zichzelf via een link rechtstreeks aanmelden bij het Verwey-Jonker Instituut. Ouders en voogden van jongeren tussen de 8 tot en met 15 jaar konden via de link op de flyer vast contactgegevens doorgeven van de betreffende jongere aan het Verwey-Jonker Instituut indien zij hiermee akkoord waren.

Gezien het onderwerp van het onderzoek was het belangrijk dat jongeren de interviewers al kenden voordat zij zich aanmeldde. Daarom zijn de interviewers regelmatig langsgegaan op de groepen en in de gezinshuizen voor een kopje koffie, thee of het mee-eten op de groepen. Daarnaast namen zij deel aan diverse jongerenactiviteiten in het activiteitencentrum De Glindster, zoals meidentijd,

muziekles en kickboksen, om op een laagdrempelige manier bekend te worden met het onderzoek. Professionals kondigden deze bezoeken vooraf aan en wierpen soms een balletje op om deelname te stimuleren. Voordat de onderzoekers langsgingen op de groepen en gezinshuizen werden ouders en voogden van jongeren tussen de 8 tot en met 15 jaar door Pluryn of Stichting Jeugddorp geïnformeerd (als zij nog geen toestemming hadden gegeven), zodat als ouders of voogden eventueel bezwaar hadden tegen deelname van hun jongere dit konden aangeven.

De interviews zijn narratief opgezet om jongeren de ruimte te geven in hun eigen woorden te vertellen hoe zij het wonen in De Glind ervaren en welke vormen van geweld of nare ervaringen zij hebben meegemaakt. De nadruk lag op persoonlijke beleving, niet op het afwerken van een vaste vragenlijst. Voor de vergelijkbaarheid van de interviews is een topiclijst ontwikkeld die kon worden gebruikt om het gesprek op gang te brengen. Voorafgaand aan het interview werd uitgelegd wat het doel van het interview was en dat de gegevens anoniem verwerkt zouden worden. Ook werd aan jongeren gevraagd of zij iemand hadden bij wie ze terecht konden om na te praten over het interview en of ze wisten hoe ze eventueel de officiële vertrouwenspersoon konden benaderen. In het gesprek waren de onderzoekers zich er bewust van dat jongeren dingen konden vertellen waar de onderzoekers ernstige zorgen over hadden. De afspraak daarbij was dat altijd in overleg met de jongere gekeken werd hoe en met wie dit besproken kon worden. Interviewers gingen een open gesprek aan, waarin jongeren zelf de regie hadden en altijd mochten aangeven als zij wilden stoppen. Door deze narratieve insteek bepaalden jongeren mede de richting van het gesprek, waardoor de mate waarin een jongere inging op geweldservaringen of nare gebeurtenissen uiteenliep. Na afloop ontvingen jongeren een VVV-bon ter waarde van 25 euro. Voor jongeren die de flyer hadden gelezen, was dit vooraf bekend; echter, regelmatig bleek dat jongeren dit niet wisten. Alle jongeren zijn uiteindelijk face-to-face gesproken.

Interviews professionals

De werving van professionals verliep in eerste instantie via de organisaties zelf. Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind hebben al hun professionals werkzaam in De Glind per mail geïnformeerd over het onderzoek, met een uitnodiging voor een (groeps)interview. Aanvullend zijn enkele externe professionals via Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind benaderd, die veel werkzaam zijn in De Glind. Naast deze wervingsroutes hebben ook enkele professionals zichzelf via via bij ons gemeld. Professionals konden zelf aangeven of ze de voorkeur gaven aan een live of online gesprek en een individueel of groepsinterview. De meeste gesprekken vonden online en individueel plaats. Enkele gesprekken vonden live plaats en/of in duo's met een collega in een vergelijkbare functie.

Spiegelsessies

Tot slot zijn vier groepssessies georganiseerd: 1) met jongeren, 2) met professionals, 3) met bestuurders en management en 4) met oud-bewoners^[1]. Daarin zijn de voorlopige bevindingen gepresenteerd volgens de methode van de spiegelsessie. Het doel van de spiegelsessies was om een veilige en gestructureerde dialoog te creëren waarin ervaringen, inzichten en feedback werden gedeeld, zodat organisaties kunnen leren en verbeteren. De kern ligt daarbij in reflectie en bewustwording: deelnemers houden elkaar als het ware een spiegel voor. Tijdens de sessies zijn de resultaten gepresenteerd en is nagegaan of men zich herkende in de uitkomsten, wat hen verraste of raakte, en of dit nieuwe inzichten opleverde. Ook is besproken of er zaken waren gemist, om vervolgens gezamenlijk te bepalen hoe praktijk en beleid verbeterd kunnen worden. Tijdens de sessie met de jongeren zijn we uiteengegaan in kleine groepen, omdat dit beter aansloot bij de jongeren. Daar hebben we geen plenaire terugkoppeling meer gedaan. Daardoor had deze sessie meer het karakter van groeps gesprekken in kleine setting (twee tot drie jongeren) dan van een spiegelsessie waarin de bevindingen daadwerkelijk zijn getoetst.

1.5.3. Deelnemers onderzoek

Aan het onderzoek nam een diverse groep jongeren en professionals deel, zoals geïllustreerd in Figuur 1.2. We hielden in totaal met 32 jongeren een individueel interview. Dit betroffen 20 van de 34 jongeren van 8 jaar en ouder die bij Stichting Jeugddorp De Glind woonden en 12 van de 40^[2] jongeren die bij Pluryn De Glind woonden. Vrijwel alle jongeren woonden ten tijde van het interview in De Glind op drie jongeren na die echter wel in de periode 2020 tot 2025 in De Glind hebben gewoond. Deze oud-jongeren hebben uit zichzelf via een professional werkzaam in De Glind aangegeven graag te willen meedoen. De jongeren woonden verdeeld over 7 van de 9 verschillende gezinshuizen van Stichting Jeugddorp De Glind en 4 van de 7 verschillende woonvormen die Pluryn De Glind aanbiedt, namelijk woongroepen, kleinschalige of maatwerkvoorzieningen en gezinshuizen.

Naast de jongeren spraken we met 24 professionals, waarvan 14 van de circa 60 professionals werkzaam bij Pluryn De Glind, 5 van de 16 professionals werkzaam bij Stichting Jeugddorp De Glind en 4 externe professionals. De professionals vervulden verschillende functies van uitvoering tot beleid, waaronder pedagogisch professionals, gedragswetenschappers en teamleiders.

1 Voor het onderzoek dat uitgevoerd is door de Erasmus Universiteit en BE4YOU2 was een klankbordgroep actief van oud-bewoners. Deze groep hebben wij tweemaal gesproken, voorafgaand aan het onderzoek en tijdens een spiegelsessie.

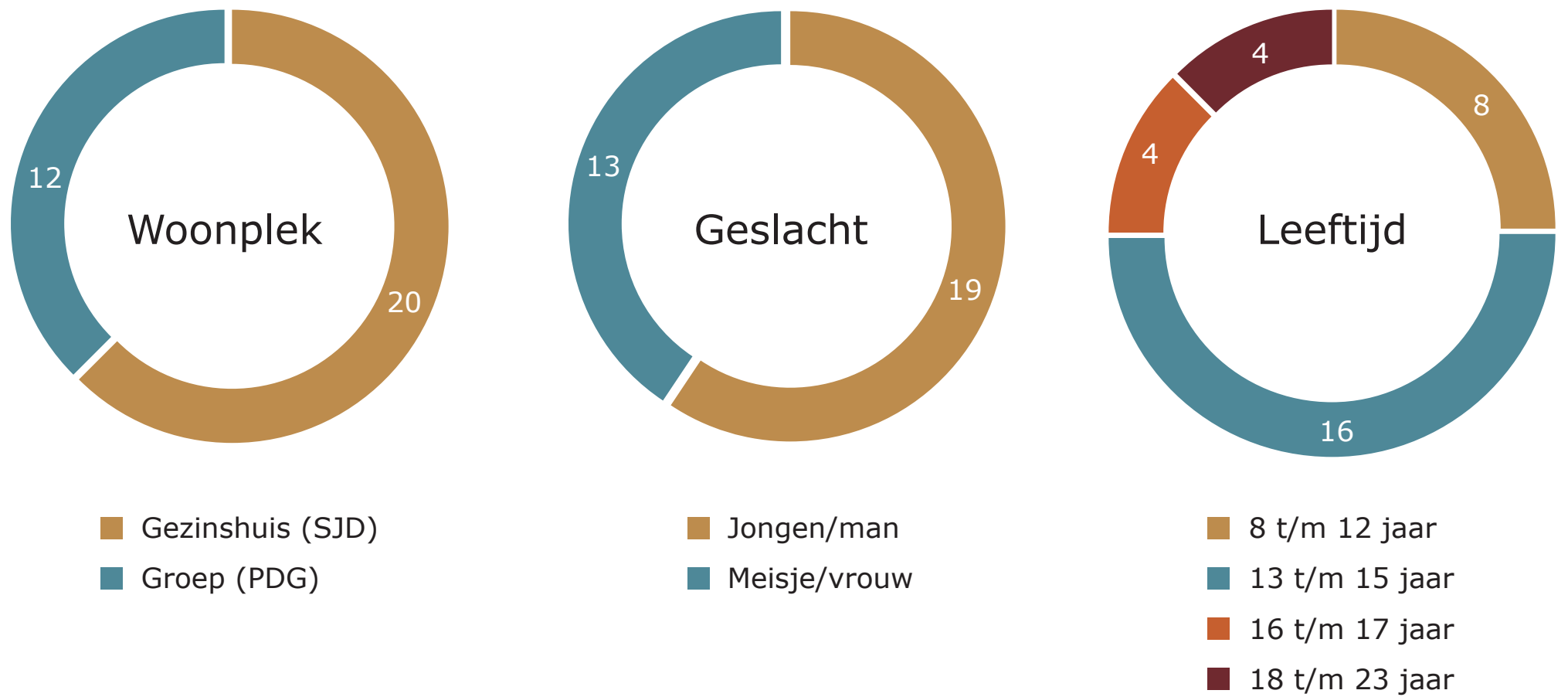
2 In dit cijfer zijn ook de jeugdigen die jonger dan 8 jaar meegenomen, maar die kwamen niet in aanmerking voor het onderzoek.

Om hun anonimiteit te waarborgen is er in onderstaande figuur geen uitsplitsing gemaakt naar functiegroepen.

Bij de spiegelsessies waren de volgende deelnemers betrokken:

- Een spiegelsessie met professionals van De Glind, waarbij zowel gezinsouders aanwezig waren als professionals die werkzaam zijn op de woongroepen (n=15).
- Een spiegelsessie met de jongerenraad aangevuld met jongeren die hebben deelgenomen aan het onderzoek (n=9).
- Een spiegelsessie met beleid en bestuur (n=11).
- Een spiegelsessie met oud-bewoners. We hebben hiervoor gebruik gemaakt van de klankbordgroep van fase 1, die bestaat uit oud-bewoners (n=2).

Figuur 1.2. Achtergrond deelnemende jongeren aan individuele interviews

1.5.4. Onderzoekvaliditeit en betrouwbaarheid

De geïnterviewde jongeren vormen een representatieve afspiegeling van de jongeren die in De Glind in gezinshuizen of woongroepen wonen wat betreft de leeftijd, sekse en woonvorm. De resultaten geven een eerste inzicht in de geweldservaringen van jongeren. Een beperking van het onderzoek is echter dat we niet met zekerheid weten of jongeren daadwerkelijk vrijuit hebben willen of durven praten over hun geweldservaringen. Door de inzet van narratieve interviews lag de regie bij jongeren zelf. Dat betekent dat zij mede de richting van het gesprek bepaalden, waardoor de mate waarin een jongere in ging of wilde gaan op nare of geweldservaringen uiteenliep. Ook hielden onderzoekers met ruime ervaring in het houden van interviews over geweldservaringen de interviews en is binnen de mogelijkheden van het onderzoek geïnvesteerd in het opbouwen van een vertrouwensband met de jongeren – bijvoorbeeld door aan te sluiten bij de activiteiten of eerst samen een kopje thee te drinken op de groep. Echter zijn we ons ervan bewust dat de resultaten vooral eerste inzichten opleveren. Uit eerder onderzoek is namelijk bekend dat jongeren vaak pas na verloop van tijd écht kwetsbare ervaringen delen, omdat dit een langdurige vertrouwensrelatie vereist (Commissie Samson, 2012; Commissie De Winter, 2019; IGJ, 2018; WHO, 2017).

Daarnaast is bekend dat jongeren die geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken, vaak een langdurig traject doorlopen voordat ze erover praten. In een residentiele setting speelt bovendien machtsongelijkheid en angst voor repercussies een rol, en realiseren jongeren zich soms pas later dat wat ze meemaken niet normaal is.

Om deze redenen is er bewust voor gekozen om de drie oud-jongeren te includeren in het onderzoek, die via een professional werkzaam in De Glind hadden aangegeven graag te willen meedoen. Zij woonden ten tijde van het onderzoek niet meer in De Glind, maar wel in de periode 2020 - 2025. De reden voor deze inclusie was dat deze jongeren niet meer in een afhankelijke positie verkeerden, waardoor zij mogelijk vrijer en opener konden spreken over nare of geweldservaringen. De interviews met deze jongeren gaven echter hetzelfde beeld als dat van jongeren die tijdens het interview wel in De Glind verbleven.

1.6. Leeswijzer

Het onderzoeksrapport is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 2 gaan we in op de ervaringen van de jongeren over het wonen in De Glind en hun ervaringen met geweld. In hoofdstuk 3 worden de ervaringen van professionals met het werken - en in geval van gezinshuisouders ook wonen - in De Glind beschreven. In hoofdstuk 4 bespreken we het beleid en werkwijze van Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind ten aanzien van geweld en grensoverschrijdend gedrag. We sluiten af met een conclusie en aanbevelingen in hoofdstuk 5.

2 Wat jongeren vertellen over fijn en veilig wonen

In dit hoofdstuk bespreken we de ervaringen van jongeren hoe zij het vinden om in De Glind te wonen: in hoeverre ervaren zij het wonen in De Glind als fijn en veilig? Jongeren hadden verschillende redenen om met ons in gesprek te willen. Zo vinden sommige jongeren het goed en belangrijk dat 'de baas van de Glind' dit onderzoek doet: ze willen graag meedenken en soms later ook zelf in dit werkveld aan de slag. Belangrijke motivaties hiervoor zijn eerdere geweldservaringen in hun verleden, soms vervelende geweldsincidenten in het heden of juist positieve ervaringen met hulpverlening. Andere jongeren zagen het als een gezellige of leuke activiteit tijdens de zomervakantie en hadden soms vooraf al bedacht dat ze graag hun dieren wilden laten zien of een wandeling wilden maken. Weer andere jongeren deden mee, omdat een professional met wie ze een goede klik hadden hen stimuleerden. Ook gaf de financiële vergoeding bij enkele jongeren de doorslag.

We bespreken in dit hoofdstuk achtereenvolgens de algemene ervaringen van jongeren in De Glind (§2.1), welke geweldservaringen zij hebben met andere jongeren of professionals binnen De Glind (§2.2) en hoe jongeren ervaren dat met dit geweld wordt omgegaan: wat is daarin helpend en wat kan er volgens jongeren nog beter (§2.3). Waar verschillen zijn tussen jongeren in de gezinshuizen versus op de groepen, tussen jongere versus oudere jongeren of tussen meisjes versus jongens geven we dit in de tekst aan waar dit kan. Om herleidbaarheid te voorkomen is dit echter niet altijd gespecificeerd.

2.1. Algemene ervaringen met het wonen in de Glind

Vrijwel alle jongeren waarderen het wonen in De Glind over het algemeen positief op enkele jongeren na. Een paar jongeren vinden het zo fijn, dat ze later zelf soortgelijk werk willen doen als de gezinshuisouders, groepsbegeleiders of hun therapeut. Fijne en leuke aspecten die door de meeste jongeren positief gewaardeerd worden aan het wonen in De Glind zijn – in volgorde van eerst en meest genoemd – de activiteiten, de landelijke omgeving, de sociale omgeving met soortgelijke jongeren (lotgenoten), de band met gezinshuisouders of groepsbegeleiders en dat ze een langdurige woonplek hebben. Hieronder bespreken we deze ervaringen, waar we ook ingaan op wensen en behoeften van jongeren op deze thema's.

Activiteiten: voor ieder wat wils, fijne begeleiders en contacten met andere jongeren

Wat de meeste jongeren als eerste positieve aspect noemen zijn de activiteiten in De Glind. Activiteitscentrum De Glindster is voor veel jongeren een vertrouwde en fijne plek, al noemde één jongere in de context van dit onderzoek wel dat er meer ramen zouden mogen zijn in sommige ruimtes. De activiteiten zijn divers, van voetbal tot muziekles tot pony's verzorgen. Jongeren vinden de activiteiten leuk en ook de activiteitenbegeleiders worden als prettig ervaren; ze hebben humor, houden van praten en kletsen en hebben oog voor je. Als ze merken dat je wat minder lekker in je vel zit, maken ze bijvoorbeeld een praatje: *"een keer ging het wat minder met [mijn huisgenoot] en toen ging [de activiteitenbegeleider] met haar praten."* De activiteiten zorgen er daarnaast voor dat jongeren elkaar leren kennen, wat zorgt voor (h)erkenning als lotgenoten. Ook vertellen enkele jongeren met trots dat ze stage lopen of helpen bij de activiteiten binnen De Glind, bijvoorbeeld bij de voetbal.

Naast activiteiten georganiseerd door het vrijetijdsteam organiseren gezinshuizen of groepen ook zelf activiteiten, zoals een dagje uit of gezamenlijke vakantie. Niet op alle groepen wordt dit evenveel gedaan en de wens van enkele jongeren is daarom dat dit vaker gebeurt. Daarnaast geven enkele (bijna) meerderjarige jongeren aan dat er voor hun leeftijd minder activiteiten zijn: voor sommige jongeren is dit prima hoewel er ook een jongere is die zich daardoor eenzaam voelt en behoefte heeft aan meer activiteiten gericht op oudere jongeren. Ook ervaart een jongere dat jongeren nu meer binnen dan buiten zijn in vergelijking met vijf jaar geleden toen hij in De Glind kwam wonen: *"Toen ik hier net kwam, gingen mensen meer naar buiten, veel buiten spelen, dat is nu wel anders."*

Rustige en landelijke omgeving

Jongeren (zijn gaan) houden van de rustige landelijke omgeving: je kunt vissen, wandelen, voetballen en er is een zwembad. Binnen het dorp zijn activiteiten en zorg binnen handbereik, al ervaren jongeren ook nadelen zoals winkels die niet op loop/fietsafstand zijn of een goede OV-verbinding om op bezoek te kunnen bij familie en vrienden buiten De Glind. Veel jongeren in de gezinshuizen zijn ook dol op de dieren die er wonen, bij wie ze liefde en troost vinden. *"Kijk dit is onze hond, hij kent mij heel goed, als ik verdrietig ben, komt hij altijd bij me zitten om me te troosten."* Een jongere op een van de groepen zou ook graag een huisdier willen: *"Ik wil graag een [huisdier]. Ze zeggen dat we er te weinig voor zorgen of voor kinderen met allergie niet kan. Maar dan moet je gewoon zeggen dat die kinderen hier niet passen. Een [huisdier] is aaibaar, knuffelbaar, lief, wil steeds op schoot."* Ondanks de landelijke omgeving vinden enkele jongeren die op een groep wonen dat de fysieke leefomgeving van hun groep aandacht vraagt, zowel binnenshuis vanwege kapotte, verouderde of rommelige spullen als buitenshuis de tuin.

Sociale omgeving met lot/leeftijdsgenoten

In verschillende groepen en gezinshuizen trekken jongeren veel met elkaar op. Meerdere jongeren typeren elkaar als 'besties', 'vriendinnen' of als eigen broertje of zusje: *"Ja hoe moet je dat uitleggen? Gewoon broertjes zijn we misschien."* De meeste jongeren kunnen het met de andere jongeren over het algemeen goed vinden, alhoewel er vaak ook een of een paar jongeren zijn met wie ze het minder kunnen vinden. Zij geven aan meer afstand te houden van deze jongeren. Dat veel andere jongeren in De Glind ook een moeilijke thuissituatie en/of gedragsproblematiek hebben, vinden de meeste jongeren fijn. Het zorgt voor een stukje (h)erkenning en helpt hen om te begrijpen dat ongewenst gedrag bij andere jongeren ook ergens vandaan komt. *"Ik zou wel een 8 geven [aan hoe ik het vind om in De Glind te wonen]. Ik vind het heel goed dat heel veel jongeren samen zijn; er zijn heel veel jongeren die ongeveer hetzelfde meemaken dat ze uithuisgeplaatst zijn enzo dus ze kunnen met elkaar meeleven."*

2.1.1. Contacten met gezinshuisouders en groepsbegeleiders in De Glind

Veel jongeren spreken over hun *"thuis"* als het gaat over het gezinshuis of de groep waar ze wonen. De ontvangst in De Glind is een belangrijk moment en jongeren waarderen het als professionals hier samen met de andere jongeren tijd en aandacht voor hebben. Wanneer jongeren terugdenken aan het moment dat ze zelf in De Glind kwamen wonen, benoemen ze dat er echt voor hen 'gezorgd' werd toen ze kwamen en dat ze het fijn vonden dat ze zelf hun kamer mochten inrichten. Ook vertellen enkele jongeren tijdens de spiegelsessie dat ze een dagdeel vrij mogen nemen om een nieuwe jongere te ontvangen.

Verschillende jongeren geven aan dat als ze met iets zitten, ze als eerste naar hun gezinshuisouder of begeleider op de groep gaan: *"Ik kan het altijd thuis [op de groep] zeggen, dat zou ik ook doen."* Met name in gezinshuizen, maar soms ook op groepen worden vaste begeleiders gezien of vergeleken met 'echte' ouders: *"Soort van ouders, maar dan niet echte. Groepsouders."* In de gezinshuizen hebben jongeren vaker een hechtere band met hun gezinshouders dan jongeren op de groepen met de groepsbegeleiders hebben, doordat op de groepen sprake is van wisselende diensten van groepsbegeleiders en tijdelijke invallers. Jongeren in met name de gezinshuizen benoemen dat ze de 1-op-1 momentjes met hun gezinshuisouder waarderen, zoals een gezamenlijk wandeling, samen vissen of de écht goede knuffels. Op groepen en gezinshuizen worden daarnaast gezamenlijke avonden georganiseerd, zoals samen een spel doen of een film kijken. Bij een van de gezinshuizen worden familie-avonden georganiseerd waarbij ook broertjes, zusjes en jongeren die er eerder hebben gewoond welkom zijn. Ook bij de meeste andere gezinshuizen zijn biologische broertjes, zusjes of vrienden welkom om langs te komen of te logeren en zijn de jongeren vrij om bij anderen te logeren of eten:

"Ik eet soms wel in het gezinshuis, maar meestal heb ik geen zin en dan vraag ik of ik bij mijn vriend mag eten en meestal mag dat. Ik moet het wel vragen. Ik slaap wel altijd hier."

Jongeren op de groepen vertellen dat er niet echt regels zijn, maar wel kernwaarden als respect en normaal met elkaar omgaan: *"Het is een normaal huis waar iedereen zijn eigen ding doet."* In de gezinshuizen zijn vaak wat meer concretere regels, zoals niet zonder kloppen bij elkaar op de kamer komen, voorzichtig met elkaars spullen zijn, regels rondom schermtijd of een app met ouderlijk toezicht op schermtijd. Enkele meisjes vinden de regels rondom schermtijd fijn zodat je meer live contact hebt, enkele jongens vinden dit juist niet fijn. Sommige gezinshuizen hebben de regels ook samen opgeschreven of ergens hangen: *"Op het prikbord staat wat er gebeurt als er ruzie is. En daar staat op negeren, los het op met steen papier schaar, maak het goed en ga weer spelen. Dat prikbord hangt in huis."* Eén jongere die nu op de groep woont, vertelt niet meer terug te willen naar een gezinshuis, omdat de groep meer structuur biedt: *"Gezinshuis vind ik veel minder duidelijk en groep is veel gestructureerder, misschien minder leuke regels, maar wel veel beter. En dat is heel fijn als je [type gedragsproblematiek] hebt."* Tot slot benoemen een aantal oudere jongeren dat het belangrijk is om bij de regels rekening te houden met de persoon en ontwikkelleeftijd. Zo wordt gezegd dat het vooral voor jongere kinderen belangrijk is om duidelijk te zijn over de regels en dat dit vaker expliciet besproken mag worden met de jongeren op de groep. Dan is het duidelijk voor jongeren, maar komt er ook een duidelijkere lijn in bij begeleiders, want nu verschillen de regels ook nog weleens tussen begeleiders: *"Weet je wat gewoon belangrijk is, het gaat vaak over beeldscherm, daar zouden duidelijke afspraken moeten zijn, dat ze [begeleiders] dat van tevoren weten en dat daar meer op gelet moet worden. Daar gaan de discussies over. Nu is daar ook geen duidelijk lijn over tussen de begeleiders, dat dat anders is bij elke begeleider."* Wat hiermee te maken heeft en volgens jongeren van enkele groepen minder fijn is, zijn de wisselende begeleiders, die ze niet altijd goed kennen en die soms niet op de hoogte zijn van gewoonten, gemaakte afspraken of regels op de groep (zie §2.3.3).

Daarnaast worden door verschillende jongeren enkele specifieke situaties genoemd waarbij ze zich onvoldoende gezien of gehoord voelen, meer nabijheid of juist meer zelfstandigheid hadden gewild of meer duidelijkheid rondom bepaalde regels. Bijvoorbeeld meer nabijheid in een situatie waarbij een jongere graag beneden wil blijven bij de gezinshuisouder, omdat deze niet kan slapen en dan toch naar bed moet of een jongere die kampt met bepaalde problematiek wat de gezinshuisouder niet ziet of signaleert, omdat die er geen kennis van heeft of juist meer zelfstandigheid als het gaat om schermtijd of wat je online of in je vrije tijd doet. Regelmatig leidt dit tot conflicten met soms escalaties tot gevolg (zie §2.1.1).

Een langdurige woonplek

Veel jongeren hebben veel onveiligheid en geweld meegemaakt voordat ze in De Glind zijn komen wonen. Daarnaast zijn veel jongeren vaak al meerdere keren verhuisd voordat ze in De Glind kwamen: *"Ik ben wel 20 keer verhuisd, ze konden me allemaal niet goed helpen. Ze hadden pas laat door dat ik [type gedragsproblematiek] had."* Voor veel jongeren betekent wonen in De Glind dan ook voor het eerst een vaste plek waar ze langdurig kunnen wonen. Ook als jongeren soms (tijdelijk) niet in het gezinshuis of de groep kunnen blijven vanwege hun gedrag of bijvoorbeeld ziekte van gezinshuisouders, is het vaak mogelijk om wel binnen De Glind te blijven. Ten tijde van het onderzoek is bij sommige jongeren zicht op terugkeer naar huis, bij anderen naar zelfstandig, begeleid of beschermd wonen. Eén jongere geeft aan het fijn te vinden dat het mogelijk is om ook na je 18e in de Glind te blijven wonen, zodat iemand eraan toe is om de stap naar zelfstandigheid te maken. Hierbij wordt ook begeleiding geboden.

2.2. Ervaringen met geweld vanuit perspectief jongeren

In deze paragraaf gaan we in op de geweldservaringen tussen jongeren onderling, van jongeren naar professionals en van professionals naar jongeren vanuit het perspectief van jongeren. Bij de vraag waar jongeren aan denken bij geweld denken jongeren vooral aan fysiek geweld, minder snel aan psychisch geweld en nooit aan seksueel geweld. Ook het woord veiligheid roept andere associaties op, zoals auto's die te hard rijden of wat te doen bij brand. Daarom benoemden we in het gesprek de voorbeelddefinitie van Petrona & van Steensel (2021), die qua terminologie aansluit bij jeugdigen en een uitwerking is van Commissie de Winter: *"Voorbeelden hiervan zijn dat ze worden uitgescholden (onaardige dingen gezegd), bedreigd, pijn gedaan, geschopt, geslagen, ergens opgesloten of op manieren zijn aangeraakt die niet fijn zijn of waarvan achteraf gezegd kan worden dat dat niet oké was"*. Jongeren 'normaliseren' het geweld in zekere zin: net als dat er in andere gezinnen of buitenshuis buiten de Glind geweld is, is dat er ook in De Glind *"Geweld heb je in de hele wereld [niet alleen in De Glind]. Daar is niet heel veel bijzonders aan. Uiteindelijk maakt iedereen het mee."*

Hoewel jongeren De Glind over het algemeen als een fijne plek ervaren, maken vrijwel alle jongeren ook in De Glind regelmatig geweldsincidenten mee. Enkele jongeren reageren verbaasd en ontkenkend op de vraag of ze wel eens nare of geweldssituaties hebben meegemaakt in De Glind. Naast het meemaken van geweld, heeft ruim de helft van de jongeren zelf regelmatig psychisch of fysiek gewelddadig gedrag vertoond, als gevolg van wat ze hebben meegemaakt en/of eigen problematiek. Vaak zijn er een of enkele jongeren met wie ze het minder kunnen vinden, wat soms tot heftige geweldsvormen leidt. Tegelijkertijd komt het ook voor dat jongeren juist met de gezins/groepsgegoten met wie ze de beste klik hebben ook het meeste ruzie maken.

Hieronder gaan we achtereenvolgens in op ervaringen met psychisch en fysiek geweld (§2.2.1), online en seksueel geweld (§2.2.2), andere nare ervaringen en geweld (§2.2.3) en factoren die van invloed zijn op het geweld (§2.2.4).

2.2.1. Psychisch en fysiek geweld

Psychisch geweld

Op de meeste groepen en ook sommige gezinshuizen ervaren jongeren dagelijks psychisch geweld in de vorm van schreeuwen of schelden van jongeren naar elkaar of richting begeleiding. Jongeren zelf typeren dit echter meestal als discussies of conflicten en niet als geweld, tenzij er langdurig iets speelt tussen een paar jongeren op de groep. Bijvoorbeeld dat een jongere een andere jongere pest. Conflicten met begeleiding gaan vaak om alledaagse dingen, zoals telefoons en schermtijd, bedtijden of eten en drinken, waarbij een jongere iets wil wat niet mag van begeleiding. Soms is het ook een gevolg van verveling: *"En dat de groep ook saai kan zijn voor jongeren. Dus ik werd dan boos, dan ga ik schreeuwen en in discussie met de leiding."*

Enkele jongeren vertellen dat er soms ook (be)dreigingen zijn naar een professional vanuit een bepaalde jongere, zoals de hoofddoek van een begeleider aftrekken of vanuit een groep jongeren naar professionals. Dit speelt met name op de groepen. Zo is op een groep wel eens de leiding buitengesloten en deden de jongeren van die groep vervolgens de deur op slot en op een andere groep zijn jongeren wel eens op het dak geklommen om vanuit daar de leiding te bedreigen: *"Dan zie je de leiding letterlijk buiten staan en de jongeren hebben dan de deur op slot"*. In een enkel geval leidde dit uiteindelijk ertoe dat er fysieke vechtpartijen ontstonden en dat politie betrokken raakte: *"Dat er vechtpartijen waren op groepen, de groepsleiding tegen 6 kinderen, 2 tegen 6."*

Daarnaast zijn er ook enkele jongeren die langdurig gepest zijn of worden op de groep of op school. Het gaat hierbij om treiteren, negeren, uitschelden en dreigen. Dit wordt voornamelijk door oudere jongeren gedaan. Dit gebeurt op momenten dat groeps- of schoolleiding dit niet ziet: *"Als er groepjes zijn die je een keer niet mogen, dan gaan ze met een groepje op je af. Ik heb een keer gehad, dat ze mij bv. uitgescholden of achterna zaten."*

Naast psychisch geweld vanuit jongeren, noemen enkele jongeren ook voorbeelden van psychisch geweld vanuit groepsleiding of gezinshouders richting de jongeren, zoals schelden of vloeken of vervelende opmerkingen over kledingkeuze. In de meeste situaties is dit reactief geweld als reactie op geweld tussen jongeren onderling of richting begeleiders. Enkele jongeren vertellen echter dat er ook enkele begeleiders zijn die vrijwel dagelijks of regelmatig zonder aanleiding nare, vervelende

of prikkelende opmerkingen maken. Dit uit zich bijvoorbeeld in verheffen van stem, dreigende toon of het negeren van jongeren na een conflict. Eén van de jongeren geeft aan voorheen in een gezinshuis te wonen in de Glind waar sprake was van psychisch geweld van de gezinshuisouders richting deze jongere; hij werd gepest door de gezinshuisouders en dat filmde ze^[3].

Fysiek geweld

Fysiek geweld op de groepen en gezinshuizen tussen jongeren komt regelmatig voor en gaat vaak gepaard met psychisch geweld. Zo monden speelse plagerijen, onderling stoeien of een fysiek duel tijdens voetbal uit in fysiek geweld. Meerdere jongeren geven aan zelf soms fysiek geweld te gebruiken. Het type fysiek geweld varieert van lichte fysieke incidenten zoals elkaar een tik of klap geven of het niet gericht rondgooien met lichte voorwerpen tot aan zwaardere incidenten waaronder persoonsgericht gooien met spullen, schoppen, slaan of elkaar bedreigen met een mes. Soms heeft iemand ook letsel, zoals een gat in het hoofd. Enkele jongeren die gepest zijn door andere jongeren - vaak van hun groep of gezinshuis - vertellen dat dit op verschillende plekken gebeurde (op de groep, op school of buiten in De Glind) en vaak ook gepaard ging met fysiek geweld, zoals bij de keel grijpen, bespuugd worden, op de kop ophangen worden en/of lichamelijke verwondingen. De ernstige fysieke geweldsincidenten komen volgens jongeren enkele keren per jaar voor, met name op bepaalde groepen: *"Vaak moet onze groepsleiding daar ondersteunen, want dan moeten ze daarheen en dan weten we dat er wat is. [...] maar bij ons niet, wij zijn de rustigste groep."*

Soms is sprake van ernstig fysiek geweld vanuit jongeren en grijpt begeleiding fysiek in als andere jongeren of de begeleiding zelf fysiek gevaar lopen, bijvoorbeeld als een jongere bijt of met spullen gooit. Meerdere jongeren, die op een groep woonden, hebben zelf meegemaakt dat zij fysiek begrensd werden door begeleiders. Sommigen van hen hebben in hun beginjaren in De Glind periodes gehad dat dit wekelijks gebeurde. De meeste jongeren die zelf - of van dichtbij - fysiek ingrijpen hebben meegemaakt vonden dat dit meestal op dat moment ook echt nodig was: *"Er wordt vaak gezegd dat de jongeren zeggen dat ze zo maar worden vastgepakt terwijl ze niks doen, maar dat is eigenlijk helemaal niet zo. Soms spugen ze, of schoppen."* Fysiek ingrijpen komt dus soms voor op de groep, maar jongeren vertellen dat het ook weleens bij de activiteiten is gebeurd bij zowel jongeren van de gezinshuizen als groepen.

De manier waarop begeleiding fysiek ingrijpt verschilt en heeft invloed op of jongeren het als een nare of geweldservaring zien of als iets wat hen helpt om weer rustig te worden. Voorbeelden die jongeren noemden zijn meepakken bij de arm, meenemen naar buiten of op de grond leggen tot aan in de houdgreep leggen of tegen de grond duwen. Vastpakken helpt niet altijd om fysiek weer rustig te worden: *"Alleen als ze mij vasthouden. Ik word vastgehouden door de begeleiding, daar word ik echt heel boos van. Daar wil ik het echt niet over hebben."* Jongeren die langer in De Glind wonen geven aan dat in het verleden sneller en vaker fysiek ingegrepen werd en vaker hardhandig. Tegenwoordig gebeurt fysiek ingrijpen minder snel en niet zo hardhandig. Enkele jongeren waarbij recent fysiek ingegrepen is, geven aan dat de leiding probeert hen geen pijn te doen, al vinden ze fysiek ingrijpen niet fijn: *"Ja, dat doet leiding nooit expres, maar soms vastgrijpen, daar krijg je blauwe plekken van, maar geen bewuste of heftige schade, maar wel blauwe plekjes."*

2.2.2. Online en seksueel geweld

In de gesprekken met jongeren kwam online en seksueel geweld niet vanzelf ter sprake. Wel benoemen enkele jongeren de rol van sociale media, want er wordt onderling veel gedeeld, specifiek ook rondom ruzies en geweld tussen jongeren. Als er ergens, in een gezinshuis, op een groep of in het dorp, iets gebeurt, weet iedereen dat snel, zeker wanneer de politie betrokken is. Dit wordt bijvoorbeeld gedeeld via sociale media, zo ook weleens beelden van een gevecht. Een jongere gaf aan daarna niet te praten over de beelden. *"Straks worden ze boos op jou en krijg jij klappen. ... Ik praat er met niemand over, dat wil ik niet en ga ik ook niet doen."*

Seksueel grensoverschrijdend gedrag kwam bij enkele jongeren ter sprake na het benoemen van de geweldsdefinitie Petrona & van Steensel (2021), met name bij meisjes. Zo gaf een jongere aan dat aanraken op 'privéplekken' regelmatig in het zwembad gebeurt tijdens een 'stoeipartijtje', maar als de betreffende jongere dit dan aangeeft het dan ook gelijk stopt. Twee andere jongeren vertellen dat zijzelf en andere jongeren tegen hun wil zijn geprobeerd aan te raken op privéplekken door één jongen, en een van deze jongeren gaf aan zich verweerd te hebben en die jongen toen ook is gestopt. Ook benoemen meerdere meisjes dat zij een jongen kennen die *"met elk meisje verkeren en naar bed wil"* en een andere jongen kennen die een meisje heeft verkracht en andere meisjes op 'privéplekken' wil aanraken zonder toestemming. Meisjes praten hier liever niet verder over (zie volgende paragraaf). Wel vertelt een van hen dat het bij een situatie buiten is gebeurd en bij een andere situatie lijkt het zich juist binnenshuis voor te doen doordat de jongere aangeeft 'je kan ook geen huiscontrole doen of zoiets'. Aangegeven wordt dat op seksueel grensoverschrijdend gedrag nog strenger gehandeld mag worden vanuit begeleiding.

3 De samenwerking met dit gezinshuis is opgezegd.

Seksueel geweld tussen jongeren en professionals werd niet genoemd. Enkel was er één jongere die een situatie kent waarin een jongere een bepaalde begeleider niet 'mocht' en deze begeleider toen vals beschuldigde van een ongewenste aanraking op een 'privéplek'. Verder is niet doorgevraagd op seksueel geweld tussen jongeren en professionals. In het interview is benoemd dat het zowel om geweld tussen professionals en jongeren als jongeren onderling kan gaan en seksueel geweld ook ter sprake kwam bij de voorbeelden van geweld bij de uitleg van het begrip geweld.

2.2.3. Andere nare ervaringen en geweld

Sommige jongeren geven voorbeelden van andere vervelende ervaringen of geweld in De Glind. Zo beschrijven meerdere jongeren dat er groepen oudere jongeren in het dorp zijn die *"doen of ze de baas zijn en stoer zijn."* Dit uit zich in het treiteren van andere, meestal jongere kinderen, bijvoorbeeld door te schelden, dwingend te zijn of duwen en tackelen. De meeste geïnterviewde jongeren geven aan zelf geen problemen gehad te hebben met dergelijke groepen, maar hebben dit wel gezien of gehoord. Meerdere jongeren vertellen dat ze bewust afstand houden, zodat ze geen gedoe krijgen: *"Allemaal gangsters, vaper, iedereen hetzelfde. Ze zijn vooral stoer aan het doen. Zolang ze mij maar met rust laten..."* Jongeren adviseren nieuwe jongeren ook om uit de buurt te blijven van deze groep. Ook vertelt een jongere last te hebben van discriminerende blikken of opmerkingen te krijgen vanwege huidskleur. Enkele jongeren vertellen dat er ook een periode is geweest in de Glind dat sprake was van veel drugsgebruik en daarbij ook dealen van drugs. De jongeren vertellen dat iedereen daarvan op de hoogte was en dat er veel over gepraat werd onderling.

Iets anders wat volgens jongeren ook spanning heeft opgeleverd is dat in de Glind Oekraïense vluchtelingen opgevangen worden. Dat heeft invloed op het dorp in het algemeen. Zo is volgens een jongere het oude voetbalveld verdwenen vanwege woningbouw, en wordt het huidige veld vooral gebruikt door Oekraïners. Hierdoor is het spontane samenspel afgenomen en zijn vaste activiteiten zoals vrijdagavondwedstrijden gestopt. Daarnaast was in het begin van de opvang van Oekraïense vluchtelingen sprake van overlast, zoals alcoholgebruik, vuurkorven en harde muziek midden in de nacht. Inmiddels gebeurt dit niet meer, maar dit werd als vervelend ervaren.

Tot slot zijn er jongeren die geweld ervaren tijdens bezoeken momenten bij/met hun ouders of op andere plekken buiten De Glind. Hoewel we hier niet specifiek naar hebben gevraagd, vertellen verschillende jongeren dat ze in hun thuissituatie ernstig geweld hebben meegemaakt en sommigen vertellen dat het geweld ook nu nog voortduurt: *"Heel vaak als ik net thuis ben [bij mijn familie] begint ze mij al uit te dagen, dan zeg ik stop want anders word ik boos. Dan gaat ze door, dan geef ik zo'n tik [...]* Gebeurt ook wel eens hier als in ze in De Glind op bezoek zijn. Het stopt dan

als m'n moeder of vader ertussen gaat. [...] Het is beter voor ons allebei dat ze ertussen gaan, dan raken we niet gewond." Ook vertellen enkele jongeren dat ze te maken hebben met geweld onderweg of op school buiten De Glind.

2.2.4. Factoren van invloed op het geweld

Verschillende factoren hebben invloed op de mate van het geweld, waaronder de voorgeschiedenis en eigen problematiek van jongeren, de groepsdynamiek en verschil in begeleidingsstijl.

De rol van eigen problematiek en voorgeschiedenis jongere

Enerzijds benoemen jongeren dat dat agressie en geweld op allerlei plekken met jongeren voorkomen, ook op school of bij andere gezinnen thuis. Anderzijds geven meerdere jongeren aan dat jongeren in De Glind veel nare of geweldssituaties hebben meegemaakt voor hun periode in De Glind, waardoor ze soms sneller boos worden. Zo vertelt een jongere: *"Echt boos worden zeker wel. Schreeuwen, vloeken, dat soort dingetjes wel. Dat ligt uiteindelijk ook beetje bij jezelf, wat je meegemaakt hebt natuurlijk. Ik ben een beetje getraumatiseerd, daar kan het heel erg aan liggen. De eerste jaren was ik echt heftig. Elke dag schreeuwen, vloeken, schelden, ruzie maken om iedereen. Al ging het om een boterhammetje dat ik niet mocht eten."* Tegelijkertijd keuren ze heftiger vormen van psychisch geweld niet goed: *"Er kan van alles gebeurd zijn, maar het is niet goed."* De meeste jongeren die zelf last hebben van agressieproblematiek vinden het vervelend dat ze hier last van hebben en zijn ook trots als het beter gaat. Ze vertellen dat het vaak beter gaat naarmate ze ouder worden, er langer wonen en/of hulp hebben gehad voor hun problematiek: *"Volgens mij ligt het aan ouderdom, hoe ouder je wordt hoe meer je je zelf kan inhouden [van agressieproblematiek]."* Hoewel het nu beter gaat, zijn sommige jongeren nog steeds bang om opnieuw last te krijgen van agressie en bespreken ze met hun begeleider hoe ze dit kunnen voorkomen.

Samenstelling groep en groepsdynamiek

Een andere belangrijke factor die een rol speelt in de mate van geweld is de samenstelling van de groep vanwege de groepsdynamiek. Zo geven sommige jongeren aan dat spanning rondom psychisch geweld toeneemt bij grote leeftijdsverschillen tussen de jongeren op de groep. Ze vinden het fijner als er jongeren met ongeveer dezelfde leeftijd wonen: *"Eerst waren er meer van dezelfde leeftijd, en dan gaat het wel anders, dan heb je beetje discussies over dezelfde dingen. Maar nu zie je, daarom ben ik ook blij dat ik wegga, met jonge kinderen, dan is het vervelend, hoe zij zich gedragen. Ze zijn heel druk en irritant, ja ik denk dat op een groep het fijner is als er mensen van dezelfde leeftijdscategorie zijn."* Deze irritatie leidt tot meer spanning en uiteindelijk tot schelden, schreeuwen en ruzie.

Grote leeftijdsverschillen kunnen er ook voor zorgen dat er machtsverschillen gevoeld worden. Sommige jongens vertellen dat oudere jongeren en degene die er langer wonen, meer macht hebben, wat bij anderen frustratie oproept. Deze macht bestaat voornamelijk tussen jongeren onderling, dat andere jongeren bepalend zijn. *"Maar bij een oudere jongen, dan kijk ik wel uit, hij is bijna 18. Jongere jongens vinden oudere jongens intimiderend. Soms misschien een beetje bang, maar dat was ik ook. Dat is op alle groepen. Ik weet precies hoe het voelt, ik was wel vaak onnozel om de oudere uit te dagen. Je moet elkaar ook beetje vermijden."* Een enkele jongere benoemd dat jeugdigen boven de 12 jaar beter behandeld worden door de begeleiding, namelijk omdat zij niet vastgepakt worden als er een conflict is.

Daarnaast wordt aangegeven door enkele jongeren die op een groep wonen met iedereen van hetzelfde geslacht, dat zij dit prettig vinden. *"Het is makkelijker dan een paar meiden ertussen hebben, dan zijn er andere normen die je moet hebben."* Volgens hen zorgt een homogene groep voor meer gedeelde interesses en eenvoudigere omgang, waardoor er uiteindelijk minder conflicten zijn. Jongeren uit gemengde groepen of gezinshuizen hebben niet gesproken over dat gemengde samenstellingen leiden tot meer conflicten.

Tot slot lijkt psychisch en fysiek geweld vaker voor te komen wanneer de groepsdynamiek verandert, bijvoorbeeld door de komst van een nieuwe jongere. Het kost namelijk tijd om elkaar te leren kennen en dit proces kan gepaard gaan met schelden en ruzie. Een jongere vertelt hierover: *"Er is meer gedoe als jongeren nieuw zijn. Je moet ook elkaar ontdekken. Nu [we langer samenwonen] weten we al onze eigenschappen en dingen. Dus als de een ander uitscheldt, 'dan ben jij dat', dan scheld ik jou uit voor dat. Nu kennen we elkaar, dan gaat het wel goed."* Een toename in spanningen en conflicten leidt tot een merkbaar minder prettige sfeer in huis, waar jongeren aangeven last van te hebben. *"Ik zit daardoor niet fijn in mijn vel, omdat er zo veel geschreeuwd wordt."* In de spiegelsessie geven enkele jongeren aan dat het helpt als ze worden meegenomen in de beslissing om een nieuwe jongere te plaatsen en daarbij met elkaar besproken wordt of een nieuwe jongere ook past.

Verschil tussen begeleiders

Een laatste belangrijke factor die meerdere jongeren op de groep ervaren is dat begeleiders verschillen in de manier waarop ze met jongeren omgaan. Deze verschillen zitten in bijvoorbeeld sneller boos worden, eerder vastpakken, andere regels of al dan niet in gesprek gaan. *"Op een groep werken verschillende mensen, dus dat verschilt ook per dienst wat wel en niet kan. Met sommige leiding kon ik heel goed grappen maken en met andere spelletjes, dat is positief, maar dat werkt ook in de negatieve dingen. Soms sneller ontploffen tegen bepaalde leiding."* Deze

onvoorspelbaarheid kan leiden tot frustratie, vooral wanneer verwachtingen niet helder zijn. Voor jongeren in gezinshuizen speelt dit niet: zij benoemen dat het prettig is dat gezinsouders er in principe altijd zijn.

2.3. Copingsstrategieën

Wanneer jongeren zelf te maken hebben met geweld of getuige van geweld zijn, zoeken zij manieren om hiermee om te gaan. Deze copingsstrategieën variëren van het vermijden van conflicten tot het actief zoeken van steun. In deze processen speelt de interactie tussen jongeren en professionals een cruciale rol: hoe professionals reageren en welke ruimte zij bieden voor dialoog kan bepalend zijn voor het gevoel van veiligheid en herstel bij jongeren.

2.3.1. Preventief handelen vanuit jongeren om (verdere) escalatie te voorkomen

Op het moment dat jongeren te maken krijgen met psychisch geweld richting zichzelf of tussen andere jongeren gaat een deel van de jongeren dit uit de weg. Ze bemoeien zich niet met de conflicten en nemen afstand van de situatie of specifieke jongeren. Zo gaan ze naar hun kamer of maken een wandeling. Soms gaan ze niet weg, maar negeren het en gaan door met waar zij mee bezig waren. De situatie stopt dan soms vanzelf. Soms kan psychisch geweld ook een trigger zijn voor jongeren: ze merken bij zichzelf dat de spanning dan oploopt en ze daardoor soms agressief reageren. Deze reactie geven jongeren ook als ze omstanders zijn van een vorm van psychisch geweld of als ze via via over een geweldsincident horen. Meerdere jongeren omschrijven dat ze (bewust) niet reageren als er een geweldsincident plaats vindt: *"Het gaat niet over mij, dus het boeit me niet."* Ook omdat ze niet betrokken willen raken. Anderen geven aan dat ze het vooral grappig vinden: *"Ik vind het wel grappig als er gescholden wordt, dan denk ik: je hebt het verdiend."* Sommige jongeren vertellen het interessant te vinden om te weten wat er allemaal gebeurt, vooral als de politie betrokken is of als er filmpjes van een geweldsincident rondgaan.

Een andere veelvoorkomende reactie van betrokkenen van conflict en van omstanders bij conflict tussen jongeren is het inschakelen van begeleiding: met name jongere jongeren halen er bewust een volwassene bij om de situatie te de-escaleren. Jongeren die al langer in hetzelfde huis wonen, benoemen dat zij soms een rol spelen in het sussen van ruzies en het ondersteunen van begeleiding. Dit werkt vaak goed. Gedrag van oudere jongeren wordt door de jongere jongeren nagebootst: als de oudere jongeren rustig reageren, blijven de jongere jongeren ook vaker rustiger. Hetzelfde gebeurt als oudere jongeren niet rustig reageren.

Bij fysiek geweld gaan jongens en meisjes daar vaak verschillend mee om. Meisjes vertellen iets vaker dat ze geneigd zijn om zichzelf terug te trekken. Zo weten ze bijvoorbeeld dat het vaak helpt om even weg te lopen van de situatie door naar buiten te gaan, naar het kantoor van de begeleiding te gaan of naar hun eigen kamer te gaan. Met name van jongens, maar ook sommige meisjes, is de eerste reactie terug of meevechten (ter aanval, ter verdediging, opkomen voor de ander). *"Met oudere [pleegbrus] ook weleens, dan ging ze me aan mijn haren trekken, krabben, bijten, dat soort dingen. Mijn broertje zag dat, die ging haar dan slaan. We kwamen altijd voor elkaar op."*

Daarnaast merken jongeren dat ze leren hoe ze het beste kunnen omgaan met geweld vanuit anderen op de groep, het werkt vaak om elkaar met rust te laten: *"Nou vaak laten we hem met rust, maar soms is het wel moeilijk. Want hij heeft last van met spullen gooien, we leren dat af, laatst gooide hij met mijn spullen en toen deed ik het terug, daarna heeft hij het niet meer met mij gehad. We hebben dan ook geen ruzie ofzo, mij maakt het niet uit. Het gaat mij echt om je moet me niet zo ver krijgen, maar ik ben wel rustig op deze groep."*

2.3.2. Met iemand praten over het geweld

Bijna alle jongeren vertellen dat zij iemand in vertrouwen kunnen nemen als zij een nare psychische of fysieke geweldsituatie hebben meegemaakt. In de meeste gevallen is dit een professional binnen en soms buiten De Glind. Een jongere die niet altijd voelde dat hij met iemand over nare dingen kon praten die in de Glind gebeurde vindt het goed en fijn dat er nu binnen De Glind altijd mensen zijn bij wie je terecht kan: *"Nee, dat [mentor of vertrouwenspersoon] was er toen bij [eerder gezinshuis] helemaal niet, daarom is het misschien ook wel zo lang doorgegaan, veel dingen waren toen heel anders. ... Ik voelde me toen gewoon heel alleen, er was niemand met wie ik kon praten voor een hele lange tijd, dus als dit er was geweest had ik dat wel gedaan, als ik die mogelijkheid had gehad. ... Ik vind het fijn dat dat er nu wel is."*

Praten met professionals in De Glind

Met name de wat jongere jongeren vertellen dat ze vaak als eerste hun gezinshuisouders of groepsbegeleiders betrekken: *"ik zeg het altijd thuis."* Jongeren op een woongroep noemen vaak een specifieke begeleider waar ze zich het prettigst bij voelen en die ze beter kennen. Jongeren zijn sneller geneigd dingen te delen met hun vaste begeleider en ervaren de onzekerheid rond invallers als vervelend: *"Het is 50/50: of je krijgt dingen die je anders niet mag of je krijgt dingen die je anders wel mag. En soms ook invallers die doen eerst dit tijdens de dag en wisselen dan tijdens de dag."* Wat jongeren belangrijk vinden voordat ze iemand in vertrouwen nemen is dat die persoon écht luistert, hen serieus neemt en handelt als dat nodig is en daarin betrouwbaar is. Dit

ervaren jongeren vaak bij de activiteitenbegeleiders, zowel interne als externe: *"Als je hetzelfde vertelt aan de [activiteitenbegeleider], dan weet je dat hij in de actie gaat en zijn best doet dat jij er geen last van hebt en dat is met [vertrouwenspersoon] niet altijd zo."* Tijdens de jongerenspiegelsessie werd nog genoemd dat het soms fijner is bepaalde dingen met een vrouwelijke professional te bespreken, omdat die meer aandacht hebben voor je gevoel.

Soms wordt door jongeren ook een andere betrokken professional in de Glind, zoals de gedragswetenschapper of activiteitenbegeleider genoemd. De jongeren kennen deze professionals al wel, maar de professionals staan doorgaans iets verder van de situatie af. Zo vertelt een jongere dat bij hun op de groep sowieso twee keer per jaar gesproken wordt met de gedragswetenschapper rondom de voortgang en ontwikkeling. Daarnaast kwam deze gedragswetenschapper ook regelmatig langs op de groep. Deze jongere omschrijft dat hij bewust op zoek ging naar meer contact met de gedragswetenschapper: *"Ik was zelf meer op zoek, omdat ik het niet overal mee eens was. Dus toen heb ik zelf met haar [gedragswetenschapper] contact opgezocht."* In een gesprek met de gedragswetenschapper besprak deze jongere een conflict met een begeleider, waarna het gedrag van de betrokken begeleider ook veranderde. Enkele jongeren in de gezinshuizen noemen tot slot dat zij met hun biologische familie spreken als er sprake is geweest van een incident of geweld.

Praten met de vertrouwenspersoon

Bijna alle jongeren zijn wel bekend met de officiële vertrouwenspersonen, maar zijn niet snel geneigd om hen in vertrouwen te nemen en over geweldsincidenten te praten: *"Nee nooit eerlijk gezegd, waarom zou ik het zeggen tegen haar? Ze gaat toch niks doen. Je kan alleen dingen zeggen, maar ze kunnen niks veranderen. Het heeft geen nut."* Jongeren kennen de vertrouwenspersoon namelijk onvoldoende en hebben het gevoel dat de vertrouwenspersoon hen niet echt kan helpen. Een jongere vertelt dat de vertrouwenspersonen informatie niet altijd voor zichzelf (kunnen) houden, wat deze jongere ervan weerhoudt om nare situaties met vertrouwenspersonen te delen (in combinatie met de eerdere factoren genoemd in paragraaf 2.2): *"Vertrouwenspersonen heten wel vertrouwenspersonen, maar je kan ze toch niet vertrouwen. Ze zeggen dat ze niks mogen doorvertellen, behalve als het te heftig is, maar alles wat je ze vertelt is altijd te heftig, dus dan komt het alsnog bij leiding terecht."*

Daarnaast geven sommige jongeren aan dat de vertrouwenspersoon niet op het juiste moment komt: *"De vertrouwenspersoon komt een keer per twee weken langs op de groep. Maar zij komt altijd op vervelende tijden, dan zit je achter je scherm en dan komt zij wil je praten en dan denk je heel snel niet nu, en ze komt maar een keer per twee weken. Dat zou ze vaker kunnen doen."* De flyer van de vertrouwenspersoon hangt vaak op een prikbord in het gezinshuis of de woongroep en

ze komen ook af en toe langs. Het verschilt per vertrouwenspersoon hoe dat eruitziet: sommigen doen samen een spelletje, bij anderen zijn het meer vluchtige bezoeken waardoor jongeren het gevoel hebben hen ook niet echt te kennen: "[vertrouwenspersoon] komt af en toe langs, hoi en doe. Ik heb niet zoveel met onbekende mensen." Enkele jongeren vertellen dat de vertrouwenspersoon daarbij ook bij iedereen langsgaat om te vragen of er iets is om met elkaar te bespreken. Deze terugkerende 1-op-1 gesprekken voelen voor meerdere jongeren echter als een verplichting: "Ik vind de vertrouwenspersoon niet zo fijn, want die houdt dan een héél gesprek en dan zeg ik dat ik het niet fijn vind en dan vraagt ze hoe gaat het en hoe vind je het op school en hoe vind je het daar. Het is precies hetzelfde gesprek als met mijn voogd." Waar jongeren wel behoefte aan hebben, is iemand waar ze op het moment dat ze met de situatie 'zitten' bij iemand terecht kunnen of op dat moment zelf contact op kunnen nemen met de vertrouwenspersoon.

Praten over nare online of seksuele ervaringen

Jongeren spreken niet zo zeer met hun gezinshuisouders of groepsbegeleiders over (nare) online of seksuele ervaringen. Bij de situaties die jongeren zelf meemaken gaven jongeren echter wel aan dat ze denken dat professionals op de hoogte zijn. Zo geeft een jongere aan dat bij een jongere die andere jongeren ongewenst op privéplekken aanraakt dit algemeen bekend is bij andere jongeren en professionals. "Nee, het gebeurt ook bij andere kinderen, overal eigenlijk." Sommige meisjes aan wie een ander meisje had verteld over nare seksuele ervaringen spraken in het interview voor dit onderzoek liever niet verder over de dergelijke situaties door, omdat het betreffende meisje dit in vertrouwen met hen heeft gedeeld. Ze weten ook niet of betreffende meisjes hierover hebben gesproken met een volwassene of professionals. Daarnaast zijn er situaties waarvan meisjes via via horen, waarover ze vaak niet verder spreken omdat het hen niet persoonlijk aangaat.

2.3.3. Rol begeleiding

Bij psychisch of fysiek geweld op de groep, gezinshuis of tijdens de activiteiten - met uitzondering van pesten - is er vaak begeleiding aanwezig of zijn ze dichtbij. Hoe begeleiders reageren op het geweld hangt af van de ernst van het geweld, de persoonlijke begeleidingsstijl en met wie ze samenwerken. Ook verschilt het per begeleiding of er consequenties of straffen zijn na het geweld. Sommige vormen van geweld mogen volgens jongeren strenger aangepakt worden.

Preventief aandacht vanuit begeleiders voor escalatie; wat werkt en wat niet

Jongeren geven aan dat gezinshuisouders of groepsbegeleiders ook helpen om nare dingen te voorkomen. Bij lichte vormen van psychisch of fysiek geweld hangt het per begeleider en situatie af of de begeleider een norm stelt, het afwacht of het negeert zo geven jongeren aan. Soms

neemt de begeleiding hen ook even uit de situatie, door bijvoorbeeld buiten te gaan wandelen of hen even een op een te nemen. Ook geven jongeren aan dat begeleiders elkaar helpen: "Het is eigenlijk best wel goed geregeld. Als er iets groep uit de hand loopt, bellen ze meteen andere groep en komt meteen leiding. Daarom met zijn 2'en, kan eentje blijven en 1'tje hier naartoe." Enkele jongeren geven aan het niet fijn vinden als begeleiders onderling op een negatieve manier achter hun rug om over hen praten of dat begeleiders in bijzijn van de jongere in een andere taal dan Nederlands met elkaar communiceren.

Wat jongeren helpt tijdens geweldsincidenten is als gezinshuisouders of groepsbegeleiders rustig blijven en tegelijkertijd laten merken dat gedrag niet kan: "Nou, op een gegeven moment zie je bij ze van dit kan echt niet. Ontploffen niet, maar wel zo van 'hier krijg je echt consequenties voor jongen, morgen is echt hele dag op je kamer zonder telefoon'." Soms vinden jongeren het ook wel eens vervelend of lastig dat begeleiders hun emotie niet laten zien: "Ze blijven maar glimlachen: als ik scheld of gemeen doe, dan mag professional soms ook wel eens gemeen terug doen."

Jongeren op de woongroepen vinden het soms lastig dat er veel wisselende begeleiders zijn, die anders reageren. Bovendien zien jongeren dat de reactie van begeleiders ook afhangt met wie ze werken: "Wat je wel merkt is dat sommige leiding ook meeloopt met de anderen, dus dat ze kijken naar hoe andere leiding zich gedraagt. Dus als ene heel snel boos of agressief is, neemt de ander dat soms over. Meelopen." Echter jongeren op de woongroepen vinden het soms ook fijn dat begeleiders elkaar afwisselen, zodat ze even afstand kunnen nemen als het minder goed loopt tussen hen en een begeleider of er een geweldsincident is geweest: "Andersom komt ook voor: 'Hier [op de groep] gaan mensen die hier werken naar huis, dus als ze boos op je worden, ja dat kan, maar dan gaan ze weer naar huis en vergeten ze het weer, terwijl in een gezinshuis blijven ze dan boos omdat ze niet weg gaan. Er is hier veel meer structuur, dat heb je in een gezinshuis niet. Ik heb niet lekker gewoond bij het gezinshuis.'"

Bij ernstig fysiek geweld: fysiek ingrijpen en/of hulp inschakelen

Zoals eerder aangegeven wordt door begeleiders bij ernstige vormen van geweld fysiek ingegrepen. De begeleiding probeert vaak eerst om op andere manieren een jongere weer rustig te krijgen, bijvoorbeeld door ze naar hun kamer te sturen om af te koelen. Als dat onvoldoende werkt, wordt bij ernstig geweld fysiek ingegrepen of springen begeleiders ertussen: "[begeleiders] zijn aardig, behulpzaam en heel sterk. Een [jongere] wilde mij slaan, maar hij hield hem tegen." Enkele jongeren vertellen dat de begeleiding op zo'n manier fysiek probeert in te grijpen dat de betreffende jongere geen extra pijn krijgt: "Er wordt gefixeerd, zo veilig mogelijk zorgen dat jongere tegen muur of grond aankomt, zodat ze zichzelf niet meer kunnen bezeren. Niet elke

begeleider is echter sterk genoeg: De keren dat ik me herinner waren het sportieve jongeren en dat waren altijd jongens en dan is het voor de leiding belangrijk om ze wel vast te kunnen houden, maar dat lukt soms niet. Ze zijn dan te sterk, en dan lukt het ondanks alle technieken niet. Als een jongen dan fysiek sterk is en boos is, dan lukt het niet altijd." Soms wordt er extra begeleiding bijgehaald op het moment van fixeren: *"Dan halen ze er 3 andere mensen bij, en met 5 mensen fixeren."* Daarbij vond een jongere het fijn dat de begeleiding op hun groep bij dergelijke fysieke geweldsincidenten altijd eerst aandacht had voor de veiligheid van de andere jongeren en zichzelf als begeleiding. Ze zorgen dan dat alle andere jongeren in de woonkamer waren en sloten hen daarop, zodat 'ze zeker weten waar we waren en dat we veilig waren'. Als extern bij activiteiten sprake is van fysiek geweld onder jongeren, dan wordt vaak de begeleiding vanuit gezinshuis of de groep ingeschakeld om deze jongere op te halen.

Meerdere jongeren geven aan dat als er fysiek ingegrepen wordt dit vaak ook nodig is. Een jongen waarbij zelf niet fysiek ingegrepen is, geeft aan het ingrijpen soms als willekeur ervaren en dat er ook momenten zijn geweest waarop hij vindt dat hij eigenlijk gefixeerd had moeten worden: *"Wat ook niet goed is, is dat je te snel gefixeerd wordt of te langzaam. Bijna nooit op het juiste moment. Ik heb er niet voor gestudeerd, maar ene keer bij zelfde situatie doen ze het wel en andere keer niet. Bij fysiek contact fixeren zeggen ze dat ze dat doen, maar als kind schoppen/ slaan doen ze niets. Ze doen alleen als combi is (bv. én schoppen/ slaan én geïrriteerd kijken), dan worden ze pas gefixeerd. [...] Ik ben nog nooit gefixeerd, maar ik vind zelf dat ik het een paar keer had moeten worden maar ook paar keer dat ze dreigden met fixeren toen het niet mocht."*

Gesprekken vanuit professional(s) met jongere(n)

De meeste jongeren vertellen dat zodra de situatie weer rustig is er vaak een gesprek plaatsvindt. In eerste instantie wordt er met de betrokken jongere, als hij of zij weer rustig is, een 1-op-1 gesprek gevoerd om de situatie na te bespreken. In deze gesprekken wordt ingegaan op wat er gebeurd is, waarom dat gebeurd is en hoe ervoor gezorgd kan worden dat het de volgende keer voorkomen wordt. Sommige jongeren geven aan dat hierover praten lastig kan zijn, vooral wanneer zij zich onrechtvaardig behandeld voelen. Zoals één jongere zegt: *"Nee, waarom zou ik praten met de mensen die me mishandelen."* Enkele van de jongeren die vertellen over fysiek ingrijpen geeft ook aan dat ze het moeilijk vinden om erover te praten, omdat dat erover praten hen weer boos maakt.

Naast deze 1-op-1 gesprekken vindt bij ernstiger incidenten vaak dezelfde dag of de dag erna een nabespreking met alle jongeren van het gezinshuis of de groep plaats, zo vertellen jongeren. Meestal vindt dit plaats na het eten of tijdens een gezinsvergadering, omdat iedereen dan al bij

elkaar zit. Er wordt dat gesproken over wat er die dag gebeurd is en er is ruimte om te delen wat de situatie met de omstanders heeft gedaan. Een jongere benoemt dat er dan altijd expliciet genoemd wordt dat als jongeren zich niet prettig voelen om iets bespreekbaar te maken in de groep, de begeleiding altijd beschikbaar is om dit individueel met hen te bespreken.

Sommige jongeren geven aan dat ze deze gesprekken als nuttig ervaren, maar dat het belangrijk is dat ze kort en to-the-point blijven. Een lange toespraak wordt niet gewaardeerd; het gaat hen vooral om erkenning en praktische oplossingen. Sommige jongeren geven aan dat zulke gesprekken voor hen niet nodig zijn: *"Vaak moet je dan een heel gesprek voeren en daar heb ik geen zin in, dat hoeft van mij niet."* Een oudere jongere legt hierover het volgende uit: *"Het is goed en belangrijk om die gesprekken te voeren, maar toen ik een beetje ouder werd was het op een gegeven moment dat ik begreep wat er gebeurde, dus dan was het minder nodig, maar toen ik jonger was, was het ook echt nodig om door te hebben wat er aan de hand was en dat ik ook mocht praten met begeleiding. Toen ik ouder was, was het ook belangrijk, maar je merkt wel dat de jongere kinderen meer behoefte hebben aan een moment aan tafel."*

In zowel de 1-op-1 gesprekken als de groepsgesprekken komt ook het belang van herstel ter sprake, zo blijkt uit de gesprekken met de jongeren. Enkele jongeren vertellen over het aanbieden van excuses aan elkaar of het maken van een herstelgebaar.

Wat jongeren fijn vinden in de gesprekken is als professionals hen helpen om weer rustig te worden, hen steunen, bruikbare tips geven of samen zoeken naar duurzame oplossingen om agressie en geweld te voorkomen. Soms zijn het algemene tips die jongeren vaker toepassen, zoals een jongere vertelt: *"Doel boos worden is vechten, als dat niet gebeurt, dan is het niet meer leuk, en dan stop je. Dat geven ze me altijd als tip."* Ook voelen jongeren zich gesteund als professionals helpen om (creatieve) oplossingsideeën te vinden als het hen niet zelf lukt het geweldspatroon te doorbreken. Ook geven professionals soms tips hoe je als jongeren op een goede manier voor elkaar kan opkomen en degene die 'aangevallen wordt' kan helpen in plaats van dat je gaat meedoen. Wat enkele jongeren niet fijn vinden is als de begeleiding een oordeel heeft over het gedrag en bijvoorbeeld zegt dat het tussen de oren zit, het zelfmedelijden is of aandacht vragen.

Consequenties of straffen soms nodig, maar maakt het soms ook erger

Meerdere jongeren omschrijven dat er goed gekeken wordt naar wat elke jongere nodig heeft nadat er geweld heeft plaats gevonden. Jongeren leggen hierover uit dat het niet bij iedereen hetzelfde werkt om weer rustig te worden. Een jongere omschrijft dat het moeilijk was om na ruzie weer rustig te worden. De gezinshuisouders hebben verschillende opties geprobeerd in overleg

met deze jongere. Hierbij hebben ook professionals meegedacht. Uiteindelijk is er een manier gevonden die goed werkt voor deze jongere. Een andere jongere vertelt het verschil met eerdere woonplekken: *"Toen ik hier kwam wonen, was ik nog best lastig, toen was ik 10 en toen had ik het moeilijk met problemen als in dat ik snel boos werd en weet ik veel wat, maar daar konden ze me goed bij helpen. Ze wisten hoe ze daar mee om moesten gaan, bij andere groepen wisten ze dat niet, dan gooide ze je gewoon naar je kamer, maar dat doen ze hier niet. Hier hebben ze goed gekeken naar wat ik nodig heb."*

Dit betekent niet dat er niet gestraft wordt. Jongeren vertellen over verschillende vormen van straf, zoals bijvoorbeeld consequenties op schermtijd, bedtijd, extra klusjes moeten doen of naar je kamer moeten. Een enkele keer genoemd worden de rest van je dag op je kamer blijven en daar eten of strafregels schrijven. Jongeren geven aan dat deze straffen in principe voor iedereen hetzelfde zijn. Daar knelt het volgens meerdere jongeren: de gevolgen van een bepaalde straf zijn niet voor iedereen evenredig. Voor sommige jongeren is de straf eerder naar bed geen probleem, terwijl dat voor andere jongeren wel een probleem is. *"Alles wordt over één lijn getrokken, als jij je was niet af had, dan had je de volgende dag geen beeldscherm. En dat maakt voor sommige kinderen geen bal uit, oh dan ga ik buitenspelen, terwijl voor andere kinderen dat de ergste straf ooit was. Het gevolg is dan niet voor iedereen voelbaar. Dat moet meer aangepast worden op de unieke eigenschappen van het kind, niet zo over een lijn, kijk dat is makkelijk, maar dat werkt niet altijd."* Straffen die buiten proportie voelen, kunnen middels maatwerk wel aangepast worden. *"Ze gingen vaak veel consequenties geven, dat ik dan 2 dagen niet op m'n laptop kon, ik vind dat dat geen consequentie is. Voor mij was dat ontspanning, moment voor mezelf, moment met vrienden. En dan werd ik wel heel boos. De leiding zag dan niet in hoe belangrijk dat ook voor mij was."*

Meerdere jongeren die we gesproken hebben wonen al een langere periode in de Glind. Deze jongeren vertellen dat ze merken dat er nu minder snel gestraft wordt of fysiek wordt ingegrepen en meer gepraat wordt. Ook vertelt deze jongere dat er vroeger aanvullend na fysiek geweld waarbij fysiek ingegrepen moest worden er vaak nog straf volgde, zoals meerdere dagen geen schermtijd, maar dat dit nu ook niet meer het geval is.

Tot slot benoemen enkele jongeren dat er een enkele keer dusdanig geweld plaatsvond, zoals bijvoorbeeld incidenten met een mes, waardoor de jongere tijdelijk naar een andere plek in De Glind moest of definitief ergens anders moest gaan wonen.

Sommige vormen van geweld eerder of strenger aanpakken

Naast specifieke verbeterpunten noemen verschillende jongeren als algemene verbeterpunt dat bepaalde geweldsvormen eerder of strenger aangepakt mogen worden. Zo benoemen enkele jongeren dat er soms bij fysiek geweld eerder of strenger ingegrepen mag worden. *"Met sommige dingen vind ik wel dat je een consequentie mag geven. Sommige dingen mogen niet door de beugel kunnen. Nu gebeurt er dan soms niks, terwijl ik dan vroeger daar echt voor aangepakt werd. Op sommige stukjes vind ik dat de leiding soms heel soepel is. Paar jaar geleden, en hoe ze nu handelen, dat is echt anders."* Een jongere vertelt dat het uiteindelijk soms nodig is om desnoods iemand tijdelijk ergens anders te laten wonen: *"Ja, ik heb wel eens gedacht wat als je de ene eens ergens anders laat wonen tijdelijk, om te kijken hoe het dan is, en dan misschien weer terugkomen. Het is nu niet fijn."*

Ook geeft een jongere aan dat volwassenen beter moeten opletten of er gepest wordt en actie ondernemen om het pesten te stoppen. Bijvoorbeeld door ouders of verzorgers te bellen die jongeren dan aanspreken of de wijkagent te betrekken. *"Pesten moet gestopt worden. Volwassenen moeten beter opletten."* I: En wat moeten ze doen? *"Wijkagent inschakelen, die moet naar ouders/verzorgers bellen en die moeten dan jongeren aanspreken."* In de spiegelsessie werd ook benoemd dat bij activiteiten soms eerder ingegrepen mag worden in geval van fysiek geweld of pesten. Zij vertellen dat bij sportlessen weleens gepest wordt door bijvoorbeeld hard en op een vervelende manier ballen op elkaar te gooien. Hier wordt onvoldoende op ingegrepen, waardoor dit soms escaleert.

Tot slot is het volgens enkele meisjes van belang dat als jongens ongewenste seksuele dingen doen bij meisjes, zoals aanraken op privéplekken, dit strenger wordt aangepakt. Bijvoorbeeld door deze jongere 24 uur niet naar buiten te laten gaan of deze jongere te laten verhuizen.

2.4. Samenvattend: Inzichten uit de ervaringen van jongeren

De verhalen van jongeren laten zien dat De Glind voor veel jongeren een plek is waar zij zich, ondanks hun vaak complexe voorgeschiedenis, overwegend veilig en prettig voelen. Jongeren waarderen de activiteiten, de landelijke omgeving, de herkenning bij lotgenoten en de steun van vaste begeleiders of gezinshuisouders. Tegelijkertijd maken vrijwel alle jongeren ook in De Glind regelmatig psychisch of fysiek geweld mee, vooral tussen jongeren onderling. Soms ervaren zij ook psychisch geweld vanuit begeleiders, zoals schelden of vervelende opmerkingen, of fysiek geweld wanneer zij op een nare manier fysiek worden begrensd. Jongeren die langer in De Glind wonen geven aan dat er minder snel gestraft en fysiek begrensd wordt dan in de periode dat

zij er net woonden. Het feit dat jongeren langdurig in De Glind kunnen blijven wonen, draagt bij aan verminderen van agressieproblematiek bij jongeren. Wisselingen in begeleiders op de woon-groepen kunnen echter het risico op geweld vergroten, doordat jongeren en begeleiders elkaar niet kennen en er niet altijd een goede overdracht is van gemaakte afspraken.

De mate en impact van het geweld verschillen per groep, gezinshuis en individuele situatie. Opvallend is dat jongeren geweld vaak als 'normaal' beschouwen, dit valt echter mede te verklaren door de eerdere gewelddadige ervaringen die jongeren hebben meegemaakt en doordat ze samen-wonen met andere jongeren die vaak last hebben van trauma-, hechtings- en/of agressieproblematiek en als gevolg daarvan geweld laten zien. Jongeren spreken niet altijd spontaan over onveiligheid of nare gebeurtenissen, zeker niet als het gaat om online of seksueel geweld. Ook hebben ze soms andere belevingen bij wat onder online of seksueel geweld valt. Dit onderstreept het belang van een open en vertrouwde sfeer, waarin jongeren zich uitgenodigd voelen om hun ervaringen te delen om hierover samen het gesprek aan te gaan.

Jongeren geven aan dat vaste, betrokken begeleiders en laagdrempelig contact essentieel zijn voor hun gevoel van veiligheid. Gesprekken na incidenten worden gewaardeerd, mits deze kort en oplossingsgericht zijn. Tegelijkertijd blijkt dat niet alle vormen van onveiligheid, zoals pesten of online geweld, altijd worden gesignaleerd of besproken. Dit vraagt om blijvende aandacht voor signalering, het expliciet bespreken van grenzen en het creëren van ruimte voor alle jongeren om hun verhaal te doen. De inzichten uit de spiegelsessie met jongeren bevestigen dat zij zich over het algemeen gehoord en gesteund voelen, maar ook dat er ruimte is voor verbetering, bijvoorbeeld in het eerder en consequenter aanpakken van pesten en fysieke agressie met name tijdens activiteiten.

Samenvattend laten de ervaringen van jongeren zien dat een positief en veilig leefklimaat geen vanzelfsprekendheid is, maar vraagt om voortdurende inzet van zowel professionals als jongeren zelf. Door te blijven investeren in openheid, betrokkenheid en maatwerk, vormt De Glind een plek waar jongeren zich kunnen ontwikkelen en herstellen. Dit gaat stap voor stap, met vallen en opstaan. Jongeren moeten daarbij vaak leren wat de grens is tussen gewenst en ongewenst gedrag en hoe zij zichzelf naar deze grenzen gedragen. Zij hebben professionals nodig die hen daarbij helpen en het goede voorbeeld geven.

3 Wat professionals vertellen over fijn en veilig werken

In dit hoofdstuk gaan we in op de ervaringen van interne en externe professionals met het werken in De Glind in het algemeen (§3.1), het voorkomen van geweld (§3.2), hun ervaringen met geweld (§3.3) het omgaan met geweld (§3.4) en aanbevelingen vanuit professionals (§3.5). We sluiten af met een samenvatting (§3.6). We spreken in dit hoofdstuk meestal over jeugdigen, omdat professionals werken met jeugdigen van alle leeftijden.

3.1. Algemene en fijne ervaringen

Het merendeel van de professionals is overwegend positief over het werken in de Glind. Ze benoemen dat de Glind iets bijzonders is, ze zien de charme van een gewoon dorp waar het 'ons kent ons' heerst in positieve zin. Hierdoor lijkt het leven van jeugdigen, ondanks dat ze niet meer bij hun biologische ouders wonen, op het 'normale' leven. Zoveel mogelijk wordt geprobeerd om een woonplek voor lange tijd aan te bieden. Het contact tussen de groepen, gezinshuizen en andere professionals is laagdrempelig: de lijnen zijn kort en de communicatie wordt als open en transparant ervaren^[4]. Professionals zien ook de meerwaarde van de activiteiten, kinderboerderij en zwembad in het dorp. Al wordt ook gezien dat met name oudere jongeren dit soms beperkt vinden en vaker uitwijken naar omliggende steden met meer voorzieningen. Andere positieve aspecten die genoemd zijn is het hebben van een fijn team, het krijgen van tools om met deze doelgroep om te gaan, de ruimte krijgen om zelf beslissingen te nemen en het huiselijke kantoor met de kantoorhond, wat daardoor een prettige plek is voor professionals en jeugdigen. Ook de gastvrouw die bij de groepen werkt, wordt als meerwaarde gezien vanwege ondersteuning bij huishoudelijk taken en de tijd die de gastvrouw heeft om leuke dingen met jeugdigen te ondernemen.

Naast bovenstaande positieve aspecten benoemen professionals ook uitdagingen of vervelende aspecten van werken in de Glind. Zo wordt aangegeven dat ze te maken hebben met personeelstekort en (periodes van) veel wisselingen in personeel, zowel op uitvoerend als managementniveau. Dit wordt ook opgemerkt door externen. Dit heeft impact op de werksfeer en zorgt ervoor dat kennis en expertise soms gemist wordt, betrokkenheid minder gevoeld wordt of de koers

vanuit het management niet duidelijk is. Ook wordt door begeleiders op de groep aangegeven dat ze delen van hun dienst alleen staan, met de gedachte dat jeugdigen 's nachts slapen en overdag naar school zijn. Echter, dat is bij deze doelgroep lang niet altijd het geval. Verder geven professionals aan dat het soms ook een nadeel is dat veel jeugdigen met een complexe voorgeschiedenis of hulpvraag bij elkaar worden gezet in een dorp: er zijn veel groepen en gezinshuizen en daarnaast ook een opvang voor minderjarige vluchtelingen. Zo geven professionals aan dat jeugdigen al van alles in het leven hebben meegemaakt, getraumatiseerd zijn en dat dit maakt dat jeugdigen hyperalert zijn en snel in de overlevingsmodus komen (vluchten, vechten of bevriezen). Samen in een dorp wonen zorgt enerzijds voor (h)erkenning bij jeugdigen. Anderzijds zorgt dit ervoor dat de kans om iemand tegen te komen in het dorp die niet goed in zijn of haar vel zit, groter is, en daarmee de kans op conflicten groter is, of het risico dat iemand sneller verleid wordt tot pestgedrag, geweld of vandalisme groter is.

3.2. Voorkomen van geweld

De afgelopen jaren is veel aandacht geweest voor preventie van geweld. Op welke manier dat is gedaan, beschrijven we in deze paragraaf. Zo vertellen professionals dat op verschillende manieren en niveaus gesprekken gevoerd zijn en hier wordt blijvend in geïnvesteerd (§3.2.1). Ook worden professionals toegerust middels trainingen (§3.2.2). Daarnaast is meer ingezet op verbinding; tussen professionals en jongeren (§3.2.3), maar ook tussen professionals om een jongere heen (§3.2.4). Tegelijkertijd is een belangrijk doel altijd zo veel mogelijk aan te sluiten bij het 'normale' leven (§3.2.5).

3.2.1. Blijvend in gesprek als professionals onderling

Uit de interviews komt naar voren dat verschillende bijeenkomsten zijn georganiseerd met bestuurders, professionals en jongeren om het thema geweld bespreekbaar te maken evenals daaraan gerelateerde thema's zoals samenwerking met biologische ouders, het omgaan met getraumatiseerde jeugdigen of werken aan eigen vitaliteit als gezinshuisouders. Deze bijeenkomsten laten zien dat verschillend gedacht wordt over deze onderwerpen en dat het dus van belang is om hier met elkaar over in gesprek te gaan, om elkaar beter te kunnen begrijpen. De een heeft een hogere tolerantiegrens dan de ander. Zo vindt de ene professional schelden of vloeken wel meevallen en geen verbaal geweld, terwijl een andere professional dit al vrij heftig vindt. En dit geldt ook voor wanneer een situatie zo ernstig is dat fysiek ingrijpen nodig is. De verschillen zitten niet alleen tussen personen, maar grenzen kunnen ook veranderen als een professional zelf minder lekker in zijn vel zit of een vrouwelijke professional zwanger raakt, waardoor een situatie eerder als onveilig voelt. Dit laat zien dat een vastomlijnd beleid hierop lastig is; het gaat vooral om het gesprek te blijven voeren met elkaar.

4 Zowel door professionals werkzaam in de Glind als externe professionals wordt aangegeven dat de sfeer opener is geworden dan vroeger.

Naast het organiseren van bijeenkomsten horen we ook van professionals, met name van professionals die betrokken zijn bij gezinshuizen, dat ze zich inzetten om actief het gesprek te voeren met de gezinshuisouders. Ze vinden het belangrijk dat gezinshuisouders aangeven als het hen te veel wordt, als er signalen zijn dat het met een jongere wat minder gaat, of als iemand over een grens is gegaan. Door meerdere professionals wordt genoemd dat fouten maken erbij hoort en dat we allemaal mensen zijn en het ook voor gezinshuisouders zwaar kan zijn, maar dat het wel besproken moet worden als er iets is gebeurd dat niet had mogen gebeuren, zoals uit je slof schieten of een klap geven. Preventief helpt het om regelmatig het gesprek te voeren met begeleiders om een jongere heen waar het escalerende gedrag vandaan komt, zeker als een jeugdige een mindere periode heeft en vaker 'uit zijn raampje gaat' (emotionele uitbarsting heeft). Gemerkt wordt dat vooral bij gezinshuizen waar al lang mee wordt samengewerkt, dit contact goed is en er een open cultuur heerst. Bij nieuwe gezinshuizen moet dit contact vaak nog worden opgebouwd en moet men daarin (blijven) investeren.

3.2.2. Toegerust als professional

Veel professionals benoemen dat ze meerdere trainingen hebben gevolgd de afgelopen tijd, namelijk de **training de-escalerend werken**, om juist een luisterend oor te bieden en in gesprek te gaan met jongeren als ze in hun emotie zitten of de spanning oploopt. Ook wordt hierin geleerd hoe fysiek begrenzen – áls dat in het uiterste geval nodig is – op een zorgvuldige en trauma sensitieve manier met vijf mensen gedaan kan worden. Verder zijn ze getraind in **traumasensitief werken**, wat helpt om beter te kijken wat er onder het – explosieve – gedrag van jongeren zit. En professionals volgden de **training Verbindend Gezag**, waarbij uitgegaan wordt van het basisprincipe geweldloos verzet. Daarin kregen ze tools en handvatten om fysiek conflict te vermijden of voorkomen. Naast deze trainingen werd vanuit twee professionals^[5] nog de training Driehoekskunde (biologische ouders meer betrekken) genoemd en door iemand^[6] zowel de training Life Space Crisis Interventie (hoe ontstaat een crisis en hoe kan je dan handelen) als **Lichaamsgericht werken** (o.a. om onderbuikgevoelens beter te benoemen).

Deze trainingen helpen volgens professionals om steeds beter te begrijpen wat er onder het gedrag van jeugdigen zit, waar het gedrag vandaan komt en waarom iemand reageert zoals die reageert. Dat is nodig om ook op de juiste manier om te gaan met het gedrag van jeugdigen. Deze manier van werken moet men zich ook eigen maken, want het is ook een andere manier van kijken naar gedrag van jongeren. Zo wordt soms snel gezegd over gedrag van jongeren 'die heeft

ADHD', terwijl door op een andere manier te kijken gezien wordt dat het gedrag eigenlijk voortkomt vanuit trauma of onveilige gehechtheid. En dan is ook iets anders nodig voor een jongere. De ene professional heeft dit al meer in de vingers dan een ander. Zo blijft de-escalerend werken ook lastig en gaat het vaak mis als een professional te beheersmatig werkt of handelingsverlegen is. Het is maatwerk, want bij de ene jeugdige werkt een grapje om de spanning te laten zakken, terwijl bij een andere jeugdige juist een luisterend oor nodig is om iemand even uit te laten razen. Het is hierbij belangrijk om je gedrag te ondertitelen en daar consistent mee om te gaan.

Bij (vermoedens van) seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt gebruik gemaakt van het vlaggensysteem om het seksuele gedrag te beoordelen. Dit werkt met 4 kleuren (vlaggen): "*Groen is acceptabel gedrag, flirten kan bijvoorbeeld gewoon leuk zijn. Geel is licht grensoverschrijdend, rood is ernstig en zwart is frequent ernstig gedrag.*" Professionals geven aan dat ze dit ook gebruiken als ze signalen hebben of vermoedens van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen jongeren onderling. Wat is bijvoorbeeld leeftijdsadequaat gedrag, hoe zat het met toestemming. Daarnaast worden professionals gestimuleerd om onderbuikgevoelens sneller te delen en dan helpt het om dit vlaggensysteem erbij te pakken. Niet alle professionals zijn getraind in het vlaggensysteem en er wordt gekeken of het mogelijk wenselijk is om meer professionals hierin op te leiden. Er is ook gewerkt aan een werkwijze wat te doen met onderbuikgevoelens, omdat signalen vaak niet concreet zijn maar wel gemerkt wordt dat er sprake is van een zwak pedagogisch klimaat, stress of afstandelijke communicatie. Sommige professionals benoemen dat ze dit nu eerder bespreekbaar maken in hun team, waarbij gevoelens expliciet worden gemaakt en ze vooraf bijvoorbeeld de feiten en hun zorgen opschrijven en ook besproken wordt waarom het lastig of spannend is om dit te delen.

3.2.3. Meer in contact met de jeugdige

Vooraf gezinshuisouders en groepsbegeleiders weten hoe het met de jeugdigen gaat, doordat zij vrijwel dagelijks met de jeugdigen zijn. Daarnaast hebben gezinshuisbegeleiders met name contact met de gezinshuisouders over de jeugdigen, maar proberen ze ook af en toe 1op1 contact te hebben met de jeugdigen. De gedragswetenschapper of gezinshuisbegeleiders werkzaam bij Pluryn de Glind hebben minimaal een keer per jaar 1op1 contact met elke jeugdige waarbij ze de veiligheidsbarometer en tevredenheidsvragenlijst afnemen. Dit wordt bewust gedaan door iemand die niet dagelijks contact heeft met de jeugdigen, zodat ze ook ruimte hebben om dingen over hun gezinshuisouders of begeleiders te delen. In de vragenlijsten is aandacht voor hoe jeugdigen het in de Glind vinden, of ze vervelende dingen meemaken en of ze dingen graag anders zouden willen. Ook wordt gevraagd naar geweld, waarbij seksueel grensoverschrijdend gedrag en online geweld de laatste jaren is toegevoegd. De ervaring van professionals is dat jeugdigen hier wel dingen vertellen, zoals dat ze familie meer willen zien of dat ze merken dat verschillend wordt

5 Beide van Pluryn de Glind.

6 Van Stichting Jeugddorp de Glind.

omgegaan met hun spullen en die van biologische jeugdigen in een gezinshuis. In deze gesprekken wordt door jeugdigen echter vrijwel nooit aangegeven dat ze geweld meemaken of zich onveilig voelen. Professionals vragen zich regelmatig af of dit betekent dat er daadwerkelijk niets gebeurt of dat jeugdigen het niet vertellen waardoor er sprake is van een schijnveiligheid. Mogelijk zouden jeugdigen op een andere manier bevraagd moeten worden of moeten de vragenlijsten beter afgestemd worden op de doelgroep en (ontwikkelings)leeftijd van jeugdigen. Zo kan het voor sommige jeugdigen beter werken om dingen visueel te maken. Verder wordt benoemd dat het van belang is om bij het bespreken van onderwerpen als geweld en grensoverschrijdend gedrag, daar actief en concreet naar te vragen door iemand die niet handelingsverlegen is. Professionals vinden het nog vaak ongemakkelijk om het over seksualiteit of seksueel misbruik te hebben, maar daardoor vertellen jeugdigen er zelf nog minder snel over.

De wens is om naast deze jaarlijkse gesprekken meer contact te hebben tussen jeugdigen en professionals die meer op afstand staan van een jeugdige, zoals de gedragswetenschappers of gezinsbegeleider. Door een deel van de professionals wordt dit ook (steeds) meer gedaan. Daarmee hopen ze ook meer zicht te krijgen op hoe het écht gaat met de jeugdigen. Zo wordt genoemd dat het belangrijk is om niet altijd onder schooltijd naar de groep of gezinshuis te gaan, omdat jeugdigen dan niet aanwezig zijn. En het werkt ook goed om bijvoorbeeld te gaan wandelen, of iets leuks te doen zodat er ook gewoon 'smalltalk' gesprekken zijn. Daarnaast is samen in de auto ergens naartoe ook een moment waarop vaak verhalen vanzelf komen, dit is bijvoorbeeld als een professionals de begeleide omgang doet of als een jeugdige ergens naartoe moet worden gebracht.

Daarnaast is volgens een professional^[7] afgesproken dat in het hulpverleningsplan van elke jeugdige opgenomen wordt wie de vertrouwenspersoon kan zijn, naast de officiële vertrouwenspersoon van Jeugdstem, of dat een JIM ingezet kan worden. Hierover dient dus actief het gesprek gevoerd te worden over naar wie ze toe kunnen, buiten de gezinshuisouder. Vaak vinden jeugdigen dit moeilijk om te benoemen, soms kiezen ze de voogd of ouder. Het is nog niet duidelijk hoe vaak dit ook wordt gedaan. Bovendien is training van professionals over hoe je hierover het gesprek voert en daar handelingsbekwaam in wordt belangrijk, want vaak vinden professionals het lastig om hierover in gesprek te gaan met jeugdigen.

3.2.4. Samen sterk om jongeren heen

Naast vaker spreken met jeugdigen zelf, komt uit de interviews naar voren dat meer wordt ingezet op verbinding, goede afstemming en contact tussen professionals om een jeugdige heen, om zicht te houden op hoe het gaat. Dit is intensief, maar volgens professionals wel nodig om aan te

kunnen sluiten als een jeugdige ergens binnenkomt (bijvoorbeeld vanuit school of naar activiteiten gaat), signalen te kunnen bundelen en onderbuikgevoelens bespreekbaar te maken. Daarbij is het ook belangrijk om school en bijvoorbeeld de vertrouwenspersoon te betrekken. Zij zien namelijk ook signalen, zo komt de vertrouwenspersoon ook op de groepen of gezinshuizen en observeert dan ook dingen. Echter wordt door professionals gemerkt dat jeugdigen nog niet echt in gesprek gaan met de vertrouwenspersoon. En ook biologische ouders zijn een belangrijke informatiebron. En daardoor worden professionals ook alerter op signalen. Belangrijk daarbij is om dit ook snel bespreekbaar te maken met een jeugdige. Zo kan spanning of gedrag ook komen door dingen die buiten de Glind zijn gebeurd, zoals op school of in een weekend dat ze naar huis zijn gegaan. Transparant werken is daarbij belangrijk, zodat jongeren het gevoel hebben dat het niet achter hun rug om gebeurt, zo geven enkele professionals aan.

Daarnaast wordt genoemd dat het preventief langsgaan bij een groep om sfeer te proeven onder het mom van 'een kopje suiker halen' helpt om conflicten en escalaties te voorkomen. Als het onrustig is op de groep of als de spanning bij een jongere oploopt, kan het helpen dit te doorbreken als er iemand anders langskomt. En mocht er alsnog een conflict ontstaan of de situatie escaleren, dan weten andere professionals ook al iets meer over de situatie en is het makkelijker om in te springen.

3.2.5. Op zoek naar het 'normale leven'

Tot slot komt uit de interviews naar voren dat professionals proberen om zo goed mogelijk het 'normale leven' na te bootsen, ondanks de complexe problematiek van jeugdigen. Zo geven vrijwel alle professionals aan dat er geen lijst hangt met regels en omgangsnormen en dat de omgangsnormen gewoon vergelijkbaar zijn met die van een normale thuissituatie. Iedereen noemt bijvoorbeeld respectvol met elkaar omgaan. Andere genoemde omgangsnormen zijn: niet roddelen, privacy geven en niet zonder toestemming op elkaars kamer komen. Professionals merken dat bij de gezinshuizen vaak meer regels op maat mogelijk zijn voor een jeugdige dan op een groep. Een van de professionals geeft aan dat ze de leefregels altijd met elkaar bespreken als er een nieuwe jongere komt wonen, maar in hoeverre dat overal gebeurt is niet duidelijk. Wat volgens enkele professionals veel belangrijker is dan duidelijke omgangsnormen opstellen, is je bewust zijn als professional dat je een rolmodel bent voor de jeugdigen. Uit de spiegelsessie komt naar voren dat dit zowel zit in hoe je met elkaar om gaat zoals respect tonen en niet schelden als grenzen aangeven en hoe je dit doet.

Bij dit 'normale leven' hoort volgens professionals ook dat er sociale controle is in het dorp wat bijdraagt aan zicht houden en elkaars gedrag aanspreken. Zo kunnen de burens helpen of bijspringen als het nodig is, maar hebben ze bijvoorbeeld ook een buurtapp waarin ze uitkijken naar elkaars jeugdigen.

3.3. Ervaringen met geweld

In deze paragraaf gaan we in op de ervaringen met psychisch, fysiek, seksueel en online geweld tussen jongeren onderling en tussen professionals en jongeren vanuit het perspectief van professionals. In alle interviews die we hebben gehad is gesproken over geweldsincidenten, waarbij sommige enkele incidenten kenden en anderen aangaven dat er dagelijks sprake is van geweld en zelf ook te maken krijgen met geweld vanuit jongeren naar professionals. Hierin zagen we dat vooral professionals die meer op afstand staan van de jongeren minder zicht hebben op incidenten en vooral indirect informatie en signalen horen via jongeren of andere professionals. Enkele professionals die meer op afstand staan van een jeugdige hebben ook zelf weleens een incident meegemaakt, zoals uitgescholden worden of (ernstig) worden bedreigd.

We gaan eerst in op psychisch en fysiek geweld en signalen van een onveilig leefklimaat (§3.3.1), daarna bespreken we de ervaringen met seksueel en online geweld (§3.3.2). Tot slot benoemen we aspecten die een rol spelen in het ontstaan van geweldsincidenten (§3.3.3).

3.3.1. Psychisch en fysiek geweld en onveilig leefklimaat

Voor professionals die betrokken zijn bij de groepen geven aan dat vrijwel dagelijks sprake is van psychisch geweld wat bestaat uit schelden, pesterijen tot aan (doods)bedreigen door jeugdigen naar zowel andere jeugdigen als begeleiders. Jeugdigen weten goed hoe ze elkaar kunnen opjutten en uitdagen, bijvoorbeeld door een opmerking over iemands familie te maken. Soms zie je daardoor ook dat de incidenten zich opstapelen en steeds erger worden. Een deel van de professionals normaliseert vooral het schelden, doordat jongeren deze scheldwoorden continue gebruiken en professionals weten dat het niet persoonlijk bedoeld is. Toch zijn er af en toe ook – nieuwe – collega's die daarin direct een grens stellen door te zeggen "*zo praat ik niet tegen jou, dus dit gaat een grens over*". Een enkele professional heeft weleens gezien dat een professional verbaal uitviel tegen een jongere.

Fysiek geweld komt zowel op de groepen als gezinshuizen voor, wel ervaren professionals betrokken bij de groep relatief vaker fysiek geweld dan professionals betrokken bij de gezinshuizen al zijn er soms ook in de gezinshuizen heftige fysieke incidenten. Dan gaat het met name om het gooien van spullen, maar ook schoppen of het dreigen met een mes komen voor. Ten tijde van de data-verzameling was het volgens professionals op meerdere groepen rustig wat betreft fysiek geweld, maar er zijn ook periodes waarin wekelijks fysiek geweld plaatsvindt. Fysiek geweld wordt door professionals betrokken bij de groep vaker gezien van jongeren naar groepsleiding dan jongeren onderling. Als dit dusdanig ernstig is, wordt soms begeleiding van andere groepen erbij gevraagd.

Zij kunnen echter niet altijd weg van hun eigen groep, omdat ze alleen staan en de jeugdigen daar niet alleen kunnen laten. Waar nodig, begrenst de groepsleiding een jongere fysiek, waarbij dit soms met meerdere collega's gebeurt. Dat gebeurt in onrustige periodes dus ook vaker.

Fysiek geweld vindt ook onderling tussen jongeren plaats, maar dat proberen begeleiders zo veel mogelijk te voorkomen door bijvoorbeeld jongeren even apart te nemen of ertussen te springen. Op dat soort momenten hebben meerdere professionals weleens letsel opgelopen, zoals haren die uit het hoofd zijn getrokken, een blauw oog, iets gebroken of een hersenschudding. Als we kijken naar de gezinshuizen dan lijkt het geweld vaker incidenteel en hangt vooral samen met de problematiek van jongeren die op dat moment in het gezinshuis wonen. Ook het fysiek begrenzen van jongeren lijkt hier minder te gebeuren dan op de groepen.

Het fysiek begrenzen of fysiek ingrijpen door professionals bij jeugdigen wordt door veel professionals ook gezien als fysiek geweld naar een jeugdige toe. Professionals zijn het ook met elkaar eens dat dit een ingrijpende maatregel is, die impact heeft op zowel jongeren als begeleiders. In de gesprekken komt naar voren dat fysiek ingrijpen alleen in uiterste gevallen ingezet mag worden. Professionals denken echter verschillend over wanneer het precies gerechtvaardigd is, behalve dat het moet gaan om fysieke agressie van een jongere naar een professional en dus niet bij verbale agressie. Sommige professionals geven aan dat ze fysiek ingrijpen op het moment dat een jongere fysiek is naar begeleiders en het niet lukt om dit in gesprek of op een andere manier te de-escaleren, terwijl er ook professionals zijn die vinden dat fysiek begrenzen eigenlijk nooit ingezet mag worden, maar echt alleen als sprake is van acuut gevaar. Er is ook een professional die bij acuut gevaar zich afvraagt of het niet beter is als de professional of anderen uit de situatie zouden moeten gaan, in plaats van een jeugdige op dat moment te begrenzen.

Naast direct fysiek of psychisch geweld hebben professionals soms ook zorgen over het leefklimaat. Op sommige groepen is het erg rommelig en is er weinig structuur, wat volgens sommige professionals spanningsverhogend werkt. Daarnaast zijn er soms onderbuikgevoelens of vermoedens van een onveilig leefklimaat in een gezinshuis zonder zichtbare of concrete signalen. Professionals geven aan dit te bespreken in het team. Zo zijn er weleens signalen geweest dat de grens vervaagde in hoe er nabijheid geboden werd aan jeugdigen. Daarover werden afspraken gemaakt met de gezinshuisouder, maar dat werd niet altijd goed opgevolgd. Ook is zowel op een groep als in een gezinshuis een situatie geweest waarbij jeugdigen ongevraagd op elkaars kamer kwamen. Daarbij is deursignalering of cameratoezicht op de gang in overleg met inspectie geïnstalleerd.

Nabijheid bieden versus grensoverschrijdend gedrag is ook een dilemma waar we in de spiegsessie met professionals over hebben gesproken. Enerzijds wordt gemerkt dat knuffelen en nabijheid bieden juist belangrijk is terwijl vroeger het beeld was dat dit niet mocht. Belangrijk is echter dat dit ten behoeve van een kind is en niet ten behoeve van jezelf, dat je daarin een professionele grens hebt, dat je vraagt hoe jeugdigen het willen (bv. hoe willen ze welterusten gezegd als ze naar bed gaan) en daarbij de grenzen van jeugdigen respecteert maar ook zelf je grenzen daarin moet aangeven als voorbeeld hoe je dat doet. Zo werd het voorbeeld gegeven van een jong kindje dat 's nachts graag bij de gezinshuisouder in bed wil slapen, dat zou je bij je eigen jeugdigen zo (kunnen) doen, maar als gezinshuisouder beslis je dat niet zomaar. Dan wordt eerst gekeken of er ook alternatieven zijn en ook de biologische ouders en voogd worden in zo'n besluit meegenomen.

3.3.2. Online geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGOG) of seksueel geweld is minder in zicht bij professionals, maar ongeveer de helft van de professionals weten wel incidenten waarin SGOG heeft plaatsgevonden tussen jongeren onderling. We zien hierin geen verschil wat betreft jongeren van de groep of gezinshuizen. Wat er precies gebeurt tussen jongeren blijft echter lastig, want er gebeurt veel buiten het zicht van volwassenen en het is vaak ook niet duidelijk hoe het precies met toestemming gegaan is. Zo zien professionals ook weleens dat er seksueel contact is geweest tussen jongeren; waarbij in eerste instantie waarschijnlijk wel is ingestemd door beiden, maar achteraf het meisje spijt heeft en de schuld dan bij de jongen legt. Daarnaast zijn er enkele professionals die aangeven dat ze zelf ongepaste seksuele opmerkingen hebben gekregen, waarbij hun indruk is dat betreffende jeugdigen niet altijd begrijpen dat ze bijvoorbeeld ongepaste seksuele grapjes maken. Ook kennen professionals situaties waarbij een professional te maken heeft gehad met seksuele fascinaties vanuit een jongere en letten enkele professionals daarom op welke kleding ze dragen.

Ook online geweld is iets waar professionals moeilijk zicht op te krijgen. Ze zien een groeiend risico en enkele professionals noemen ook voorbeelden van incidenten waarbij sprake is van sexting of waarbij meisjes bijvoorbeeld naaktfoto's sturen naar jongens. Professionals geven ook aan dat dit vaak pas naar boven komt op het moment dat er al van alles gebeurd is. In de spiegsessie met professionals kwam naar voren dat het ook belangrijk is dat professionals zich ervan bewust zijn dat ze niet alles kunnen weten, maar ook niet alles moeten willen weten omdat het ook gezond is dat jongeren zelf kunnen ontdekken. Daarvoor is privacy ook belangrijk. Dat betekent echter niet dat je het niet met jongeren bespreekbaar maakt; het is wel goed om interesse te tonen in jongeren en ook voorlichting te geven over de gevaren en risico's. Daarnaast hangen online en

offline geweld ook met elkaar samen. Zo gebeurt het bijvoorbeeld dat jeugdigen online met elkaar afspreken om elkaar later buiten De Glind te ontmoeten en daar vervolgens, buiten het zicht van professionals, geweld plaatsvindt.

3.3.3. Factoren van invloed op geweld

Uit de gesprekken komen verschillende factoren naar voren die een rol spelen in het aantal incidenten. Zo is de stabiliteit en continuïteit van het team belangrijk, wat met name bij de groepen het geval is want bij gezinshuizen is er een stabielere opvoeder. Bij de groepen wordt gemerkt dat vaste teams met ervaren professionals vaak leiden tot minder incidenten. Genoemd wordt dat vaak meer incidenten plaatsvinden in periodes dat er veel zzp'ers worden ingezet of veel personeelswisselingen zijn, mede doordat jeugdigen en begeleiders elkaar daardoor onvoldoende kennen. Dit wordt versterkt doordat jeugdigen vaak te maken hebben met problemen op het gebied van trauma en gehechtheid. Bovendien was er dan minder consistentie in regels, wat onrust geeft en jeugdigen onvoorspelbaar vinden. Echter geven enkele professionals ook aan dat zzp'ers juist meer tijd nemen om leuke dingen te doen met jeugdigen, omdat ze zich minder verantwoordelijk voelen voor de administratie en dat alles op orde is op de groep. En er wordt ook opgemerkt dat professionals die al lang samenwerken soms vastzitten in een bepaalde manier van denken en vast gedragspatroon.

Een andere factor, die zowel voor de groepen als gezinshuizen geldt, is de samenstelling van de groep en de groepsdynamiek. Zo merken professionals dat bij een nieuwe plaatsing, de spanning en het aantal incidenten vaak voor een periode toeneemt. Bijvoorbeeld doordat bepaalde jongeren niet met elkaar klikken of qua problematiek niet goed matchen met de rest van de groep of het gezinshuis. Ook zijn er bepaalde periodes van het jaar waarin er meer spanning en daarmee conflicten op de groep zijn, zoals rond de start van het nieuwe schooljaar, feest- of vakantiedagen of als jongeren in de herfst en winter meer binnen zitten. De kleinschaligheid van de groepen, met nu 5 à 6 jongeren in plaats van 10 jongeren, zorgt voor meer rust, beter signalering en minder incidenten volgens professionals. Jeugdigen krijgen namelijk minder prikkels en er is meer tijd voor individuele aandacht. Daarnaast zien professionals dat bij een mismatch vanwege leeftijd of problematiek, de spanning en kans op geweld toeneemt. Zo gebruiken pubers vaak grof taalgebruik, hebben ze meer fysieke kracht en kunnen dominant zijn, wat voor jonge jeugdigen overweldigend en stressvol kan zijn. En als meerdere jongeren forse gedragsproblemen hebben, kunnen ze elkaar ook versterken in een groep door elkaar op te juttten of bezig te zijn met wie de stoerste is van de groep. Bij de groepen wordt gemerkt dat de kleinschaligheid, met nu 5 à 6 jongeren in plaats van 10 jongeren, zorgt voor meer rust, betere signalering en minder incidenten volgens professionals. Jeugdigen krijgen namelijk minder prikkels en er is meer tijd voor

individuele aandacht. Daarnaast merken professionals dat bij een nieuwe plaatsing, de spanning en het aantal incidenten vaak voor een periode toeneemt. Bijvoorbeeld doordat bepaalde jongeren niet met elkaar klikken of qua problematiek niet goed matchen met de rest van de groep of het gezinshuis. Ook zijn er bepaalde periodes van het jaar waarin er meer spanning en daarmee op conflicten op de groep zijn, zoals rond de start van het nieuwe schooljaar, feest- of vakantiedagen of als jongeren in de herfst en winter meer binnen zitten.

Het zorgvuldig matchen van jeugdigen is dus belangrijk. Professionals zien dat dit al zorgvuldiger gebeurt dan vroeger, toen werd alleen gekeken waar plek was en niet of dat goed past qua leeftijd, problematiek en sociale dynamiek. Wel wordt nog een verschil gemerkt bij gezinshuizen, want je hebt gezinshuizen met een franchiseconstructie of echt in loondienst. Zo spelen financiële belangen bij een franchiseconstructie, waardoor er druk zit om een plek snel op te vullen en daardoor minder zorgvuldig gematcht wordt. Echter vindt tegenwoordig aan de voorkant al een strengere selectieprocedure plaats bij een nieuw gezinshuis. Bij een franchiseconstructie werd de selectie voorheen gedaan door een externe partij. Nu vindt ook nog een eigen selectieprocedure plaats, waarbij gekeken wordt of het gezinshuis aansluit bij de pedagogische visie die ze hanteren en ze ook een assessment moeten doen. Bovendien spelen financiële belangen bij een franchiseconstructie, waardoor er druk zit om een plek snel op te vullen en daardoor minder zorgvuldig gematcht wordt.

3.4. Handelen van professionals

In deze paragraaf beschrijven we hoe professionals handelen om geweld te voorkomen wanneer een jeugdige hoog in spanning zit of het onrustig is op de groep, maar ook wat ze doen als een incident heeft plaatsgevonden. We gaan in op de-escalerend werken (§3.4.1), nazorg en evaluatie (§3.4.2), afstemming tussen professionals (§3.4.3), meldingen (§3.4.4) en doorplaatsingen (§3.4.5).

3.4.1. De-escalerend werken

Professionals geven aan dat de-escalerend werken altijd het uitgangspunt is. Dat betekent dat ze bij spanning, agressie of geweld altijd eerst in gesprek proberen te komen met een jeugdige. Daarvoor is het belangrijk om van tevoren duidelijke afspraken te hebben met een jeugdige over hoe een jeugdige wil dat er gehandeld wordt op het moment dat ze bijvoorbeeld niet naar school willen of hoog in spanning zitten. Ook wordt geprobeerd spanning vroegtijdig te signaleren en te verminderen door rustig contact, duidelijke communicatie en het bieden van alternatieven zoals een wandeling of tijdelijk uit de situatie stappen. Het gaat hierbij echt om maatwerk, want wat bij de ene jongere werkt, werkt niet bij een andere jongere en het is ook afhankelijk van de situatie

en het moment. Bij jongeren met bijvoorbeeld autisme helpt het om extra structuur te bieden en is voorspelbaarheid essentieel, evenals het geven van schakeltijd. Wat ook helpend kan zijn om spanning te verminderen is de aanwezigheid van andere professionals die even langskomen. Dit brengt vaak een andere energie mee en ze kunnen soms net een andere vraag stellen omdat ze zelf niet in de situatie zitten. Soms zitten professionals namelijk zelf ook al hoog in de emotie, omdat ze al van alles geprobeerd hebben maar de spanning niet zakt. Preventief langsgaan op de groepen, ook om sfeer te proeven, kan vaker ingezet worden volgens professionals.

De-escalerend werken is echter ook lastig, ondanks dat ze erin getraind worden, en professionals meer op afstand zien dat het vaak mis gaat als iemand te beheersmatig is of handelingsverlegen. Er wordt dus niet altijd voldoende geprobeerd om het op een andere manier te de-escaleren als het niet direct lukt. Hierdoor wordt er soms alsnog te snel naar fysieke begrenzing gegrepen. Vooral door onderbezetting en gebrek aan alternatieven voelen professionals zich soms gedwongen om de situatie voor zichzelf of anderen veilig te houden. Wanneer fysiek ingrijpen noodzakelijk is, gebeurt dit bij voorkeur met vijf professionals (waarbij dus professionals van andere groepen moeten komen om te ondersteunen) om de veiligheid van alle betrokkenen inclusief de jeugdige te waarborgen^[8]. In de praktijk is dit vaak niet haalbaar, waardoor begeleiders zich kwetsbaar voelen en soms met twee of drie personen moeten ingrijpen.

3.4.2. Nazorg en evaluatie

Zowel voorafgaand, tijdens als na een incident proberen professionals in gesprek te blijven met jeugdigen. Soms willen jeugdigen echter eerst even ontladen en zich terugtrekken op hun kamer, daar wordt dan ook de ruimte voor geboden en vervolgens wordt het gesprek iets later of de volgende dag gevoerd. In het gesprek wordt besproken wat er is gebeurd, waarom iemand zo reageerde of die keuze maakte en wat een jeugdige een volgende keer anders had kunnen doen. Er is ook een professional die benoemd dat het kan helpen om de situatie soms om te draaien “hoe zou jij het vinden als dit of dat gedaan wordt”. Dat geeft soms een besefmoment en is dus meer op een coachende manier ingrijpen. In de spiegelsessie werd genoemd dat als sprake is geweest van fysiek begrenzen van een jeugdige het van belang is om in dit gesprek ook te bespreken wat fysiek begrenzen met beide heeft gedaan. Dus ook om als professionals uit te leggen hoe je het hebt ervaren en dat het voor jou ook niet fijn is om te doen en je het eigenlijk niet zou willen.

8 In enkele interviews kwam naar voren dat dit vanuit de training de-escalerend werken zo geleerd wordt aan professionals.

Dan wordt besproken wat er is gebeurd, waarom iemand zo reageerde of die keuze maakte en wat een jeugdige een volgende keer anders had kunnen doen. Er is ook een professional die benoemd dat het kan helpen om de situatie soms om te draaien "*hoe zou jij het vinden als dit of dat gedaan wordt*". Dat geeft soms een besefmoment en is dus meer op een coachende manier ingrijpen.

Daarnaast worden soms herstelgesprekken gevoerd; doel daarvan is om de relatie te herstellen en excuses te maken, maar ook om verantwoordelijkheid te nemen en ervan te leren. Een mooi voorbeeld van een herstelgebaar is bijvoorbeeld dat een jeugdige koekjes heeft gebakken voor de hele groep na het kapot maken van spullen. In een herstelgesprek is het ook belangrijk om als professionals je fouten toe te geven. Het is volgens professionals menselijk om een keer een fout te maken of over een grens te gaan, ook vanuit groepsleiding of gezinshuisouder, maar dan moet je daar wel voor uitkomen en aangeven dat dit niet had mogen gebeuren. Bovendien wordt benadrukt dat het belangrijk is om je bewust te zijn dat het anders is om een keer heftig uit te vallen tegen je biologische jeugdigen, die weten dat je onvoorwaardelijk van ze houdt, dan tegen jeugdigen die vanwege problemen thuis in de Glind wonen.

Naast een gesprek met de jeugdige wordt volgens professionals een incident vaak geëvalueerd met het team, maar in ieder geval wanneer fysiek is ingegrepen of als er vermoedens zijn van SGOG. Dan hebben ze het over wat eraan voorafging, waarom fysiek ingrijpen nodig was, en hoe het in de toekomst voorkomen kan worden. Bovendien volgt na een ernstig incident of als het team dit nodig vindt, een driehoeksgesprek met professionals eromheen (zoals gedragswetenschapper, teammanager en/of gezinsbegeleider). Hier wordt besproken wat er is gebeurd, wat de vervolgstappen zijn en wie dat oppakt. Daar is ook weleens uitgekomen dat een team meer ondersteuning en coaching nodig had, omdat er te vaak incidenten waren en ook beter gehandeld kon worden.

Meerdere professionals geven aan dat ze zich serieus genomen voelen in deze gesprekken. En ook dat als ze aangeven dat het echt teveel wordt, ook snel gehandeld wordt en actie ondernomen. Er zijn ook professionals die zich soms onvoldoende gehoord voelen, vooral wanneer ze vooraf al duidelijk signalen hebben afgegeven dat het niet goed gaat met jongeren. Dit lijkt soms mede te komen door een periode met veel wisselingen in teamleiders en gedragswetenschappers. Verder blijkt uit de gesprekken dat de kwaliteit en snelheid van de evaluaties wisselt. De ene professional merkt dat snel geschakeld kan worden en soms al diezelfde avond een plan gemaakt is, terwijl er ook professionals zijn die merken dat - zeker bij avond en weekenddiensten - het soms lang duurt voordat dit gesprek kan plaatsvinden. Ook blijft de nabespreking soms oppervlakkig of wordt het uitgesteld vanwege werkdruk en personeelstekort.

Het Bedrijfsopvangteam (BOT-team) kan opvang en emotionele ondersteuning bieden aan professionals na heftige incidenten. Ze zijn er dus voor het ondersteunen van nazorggesprekken. Uit meerdere interviews komt naar voren dat professionals een gebrek aan proactieve ondersteuning ervaren. Nu wordt het BOT-team pas ingezet als professionals zelf bellen. Dit voelt voor sommigen als een gemiste kans om zorg voor personeel serieus te nemen. De behoefte is dat het BOT automatisch, door de teammanager, wordt ingeschakeld na incidenten.

3.4.3. Afstemming tussen (externe) professionals

Veel professionals benadrukken in de interviews dat het geweld vanuit jongeren vaak komt door de problematiek vanuit huis, zoals dat er sprake is van een trauma en door bepaalde triggers of een onverwachtse situatie of verandering van structuur ervoor kan zorgen dat een jongere explosief of agressief reageert. Hierdoor is het extra belangrijk om goed getraind te zijn in traumasensitief werken en ook met die bril naar het gedrag van jeugdigen te kijken. Daar ligt ook een rol voor de gedragswetenschappers, die hierover in gesprek blijven met de begeleiders en gezinshuisouders. Dit wordt ook gewaardeerd, want het wordt als helpend en ondersteunend ervaren dat de gedragswetenschapper beschikbaar is om laagdrempelig mee te sparren als er bij een jeugdige veel spanning zit of meer incidenten plaatsvinden.

Afstemming met externe partijen, zoals school politie of zedenpolitie, verloopt meestal goed. Zo wordt genoemd dat ze goed bereikbaar zijn, meedenken, advies geven en gezamenlijk een plan maken met elkaar. Daarentegen wordt ook genoemd, dat zeker op het gebied van SGOG en online geweld, de samenwerking op preventief vlak versterkt kan worden. Nu wordt vaak reactief gehandeld wanneer al een incident heeft plaatsgevonden, maar het zou mooi zijn om meer aandacht voor preventie hierop te hebben, dit continue onder de aandacht te brengen en hierover in gesprek te blijven, zowel met jeugdigen als met professionals onderling.

3.4.4. Incidentmeldingen

Naast het bespreken van incidenten, worden incidenten ook geregistreerd of gemeld. Enkele professionals geven aan dat ook visieverschil zit tussen professionals over wanneer een incident geregistreerd moet worden in het systeem of niet. Zo vindt de een dat het omgooien van een stoel een incident is, want daar zit agressie achter en gebeurt in periodes ook dagelijks, of dat een kind schreeuwend naar de slaapkamer loopt en ondertussen spullen gooit, terwijl anderen dit niet ernstig genoeg en 'gewoon pubergedrag' vinden en vinden dat het niet gemeld hoeft te worden. Bovendien kost melden tijd en wordt dit als extra belasting ervaren, waardoor het niet altijd gebeurt. Het risico hiervan is, volgens een professional, dat incidenten niet meer allemaal gemeld worden en management een te positief beeld krijgt.

Enkele professionals geven aan dat ze ervaring hebben met een melding bij de inspectie. Daar zijn ze eigenlijk niet tevreden over. Ze merken dat de inspectie zich vooral richt op het toetsen van processen en protocollen, maar niet inhoudelijk kijkt naar een casus. Ook wordt gevoeld dat de inspectie de verantwoordelijkheid teruglegt bij de organisatie. De wens is dat de inspectie meer een sparringpartner wordt en professionals die zorgen hebben serieus neemt. Daarvoor is volgens een professional ook nodig dat ze meer in dialoog met elkaar spreken in plaats van schriftelijk contact hebben.

3.4.5. Doorplaatsen

Met enkele professionals is gesproken over doorplaatsen van of een tijdelijke time-out bij jeugdigen. Hieruit blijkt dat professionals dit eigenlijk te allen tijde willen voorkomen, want – blijkt uit meer gesprekken – professionals vinden het juist mooi dat het uitgangspunt is dat jeugdigen langdurig komen wonen in de Glind. Doorplaatsen zien professionals ook vaak niet als de oplossing, omdat de problematiek van een jongere er niet door wordt opgelost dus herhaling op een nieuwe plek groot is. Soms duren onveilige situaties en conflicten met een jeugdige echter zo lang, en lijkt er ook geen verandering in te zitten of is een jeugdige niet meer aanspreekbaar, dat het een grote impact heeft op de andere jeugdigen en begeleiders. Dat zijn situaties waarin wordt besloten dat het beter is als een kind tijdelijk ergens anders gaat wonen of doorgeplaatst wordt naar een vervolgplek. Professionals geven aan dat andere jeugdigen vaak opgelucht zijn, omdat het dan weer rustig en veilig wordt op de groep. Dit is echter een lang traject, want ze willen zeker weten dat daarvoor alles geprobeerd is. Zo worden bijvoorbeeld ook de ouders betrokken of anderen uit het netwerk van de jeugdige.

Om de kans op een time-out of doorplaatsing zo klein mogelijk te maken is het volgens professionals belangrijk om goed te matchen. Daarvoor is volledige informatie nodig van eerdere organisaties, want veel jeugdigen komen vaak niet vanuit hun ouderlijk huis naar de Glind, maar hebben al op meerdere plekken gewoond. Nu mist soms belangrijke informatie, waardoor teams voor verrassingen komen te staan. Professionals benadrukken dat betere informatie-uitwisseling en een strenger plaatsingsbeleid nodig zijn. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor onderliggende problematiek, waarbij traumasensitief kijken en werken belangrijk is.

3.5. Genoemde ontwikkelpunten door professionals

Hieronder bespreken we verschillende ontwikkelpunten die in de gesprekken met de professionals naar voren kwamen.

Veiligheid structureel verankeren

Veiligheid moet een vast onderdeel worden van het dagelijks werk. Dat betekent dat teams en management blijvend stilstaan bij incidenten, signalen en onderbuikgevoelens. Het regelmatig in gesprek gaan met elkaar zorgt er ook voor dat elkaars normen en grenzen duidelijk worden in wat iemand als heftig of onveilig ervaart. Daarnaast zorgt een terugkerend gesprek voor een meer eenduidige visie op wanneer iets als incident moet worden geregistreerd. Dit betekent dat niet alleen gereageerd of geëvalueerd wordt als er iets misgaat, maar juist preventief gesprekken gevoerd worden over wat er speelt. Het opstellen van veiligheidsplannen op teamniveau (naast cliëntniveau) kan helpen om patronen te herkennen en risico's te beperken. Daarnaast is het belangrijk om incidenten niet alleen te registreren, maar ook te analyseren op trends, zodat beleid gebaseerd is op feiten én ervaringen. Tot slot zou het goed zijn als bij de activiteiten bijvoorbeeld ook iets wordt georganiseerd zodat jeugdigen laagdrempelig aan de slag gaan met hun grenzen leren kennen, het bespreekbaar maken van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, hun grenzen leren aangeven en dat ze daarin versterkt worden. En dit zou ook helpend kunnen zijn voor professionals om te leren hoe ze beter hun grenzen kunnen aangeven, om zo het goede voorbeeld te zijn voor jeugdigen.

Ondersteuning en nazorg voor professionals

Werken met deze doelgroep is intensief en emotioneel belastend. Professionals geven aan dat nazorg na incidenten vaak tekortschiet. Het Bedrijfsopvangteam (BOT) moet proactief worden ingezet, zodat professionals zich gesteund voelen. Verder zijn periodieke check-ins over sociale veiligheid en werkdruk nodig om burn-out te voorkomen. Meer intervisie en coaching (minimaal vier tot vijf keer per jaar) helpt om ervaringen te delen en van elkaar te leren. Ook personeelsbehoud verdient aandacht: betere arbeidsvoorwaarden en reiskostenvergoeding dragen bij aan stabiliteit.

Scholing en methodieken levend houden

Er is behoefte aan herhaling en verdieping van trainingen zoals traumasensitief werken en Verbindend Gezag. Deze methodieken moeten niet eenmalig worden aangeboden, maar actief worden toegepast en besproken. Daarnaast is er vraag naar scholing in het signaleren van grensoverschrijdend gedrag, bijvoorbeeld via het vlaggensysteem, en online geweld. Deskundigheidsbevordering voor gezinshuisouders en begeleiders blijft een prioriteit.

Vertrouwenspersonen beter positioneren

Jongeren weten vaak niet wie de vertrouwenspersoon is of waarvoor zij terecht kunnen. De zichtbaarheid moet blijvend aandacht krijgen, bijvoorbeeld door regelmatig langs te gaan, dingen samen te doen met de jeugdigen, duidelijke communicatie en laagdrempelige contactmomenten. De vertrouwenspersoon zou ook al direct bij de intake of eerste gesprek na plaatsing kunnen aansluiten, want jeugdigen die net binnen zijn hebben volgens professionals vaker behoefte om met iemand te praten, omdat ze verder nog niet zoveel mensen kennen dan jeugdigen die er al lang wonen. Dan wordt de band dus direct vanaf het begin opgebouwd. Overweeg ook een andere benaming om de drempel te verlagen. Vertrouwenspersonen kunnen bovendien een grotere rol spelen in beleid en signalering.

Betere ondersteuning voor groepen en gezinshuizen

Stabiliteit in teams is essentieel. Minder personeelwisselingen en behoud van expertise zorgen voor continuïteit en veiligheid. Zo is er behoefte aan meer therapeutische ondersteuning op groepsniveau, om te helpen bij de analyse van een groepsdynamiek of het geven van psycho-educatie en herstelgerichte gesprekken. Daarnaast wordt extra ondersteuning als structurele oplossing voor de veiligheid in de avonden en weekenden gezien, een fysieke vliegende keep die langsgaat bij de groepen om sfeer te proeven en snel kan inspringen bij incidenten.

3.6. Samenvattend: inzichten uit de ervaringen van professionals

De ervaringen van professionals in De Glind laten zien dat zij zich sterk betrokken voelen bij het creëren van een veilig en ondersteunend leefklimaat voor jeugdigen. Zij waarderen de open communicatie, de huiselijke en dorps sfeer en de korte lijnen met de andere professionals. Echter signaleren ze ook uitdagingen zoals personeelstekorten, wisselingen in teams en de steeds complexere problematiek bij de doelgroep.

In alle gesprekken komen geweldsincidenten aan bod. Psychisch geweld zoals schelden en pesten komt dagelijks voor, met name tussen jeugdigen onderling of van jeugdigen naar professionals en op de groepen. In mindere mate is sprake van fysiek geweld, zoals het gooien van spullen of schoppen. Met name professionals op de groepen krijgen te maken met fysiek geweld vanuit jongeren, maar ook in de gezinshuizen komen soms ernstige fysieke incidenten voor. Fysiek ingrijpen wordt door professionals ook als fysiek geweld gezien naar jeugdigen toe en zien ze als laatste redmiddel als het de-escaleren niet lukt en de veiligheid van de jeugdige, professional of andere jeugdigen in gevaar komt. Met name op de groepen komt fysiek ingrijpen voor, waarbij het in sommige periodes vaker gebeurt dan in andere periodes, net als de geweldsincidenten die

fluctueren. Factoren die een rol spelen bij de fluctuatie van geweldincidenten zijn de stabiliteit van de teams (op de groepen), de samenstelling van jeugdigen en de dynamiek op de groep of in het gezinshuis, en periodes zoals de feestdagen zorgen ook vaak voor meer spanning en escalaties. Ook seksueel grensoverschrijdend komt volgens professionals voor, maar dat is minder zichtbaar. Ook online geweld is niet goed in zicht bij professionals.

Uit de gesprekken blijkt dat professionals proberen zo veel mogelijk preventief te handelen, door met maatwerk te kijken wat een jeugdige nodig heeft als de spanning oploopt. Ook kan het helpen als een andere professional preventief langskomt op de groep, om een andere sfeer mee te brengen. Hier zien professionals nog een ontwikkelpunt; een apart team dat preventief langs kan komen om sfeer te proeven en ter ondersteuning indien nodig. Mocht het toch escaleren, gaan professionals in principe in gesprek met de jeugdige om de spanning te laten zakken. Ze hebben hiervoor ook de training de-escalerend werken ontvangen. Als dat niet lukt, word eerst geprobeerd de jeugdige uit de situatie te halen en ingegrepen. Meestal wordt na een incident met de jeugdige nabesproken en wordt in het team geëvalueerd wat er is gebeurd, wat nog nodig is en wat er een volgende keer anders kan. Dit gebeurt in ieder geval als fysiek ingrijpen toch heeft moeten plaatsvinden.

Om geweld zo veel mogelijk te voorkomen, onderstrepen professionals het belang van blijvende deskundigheidsbevordering, onderlinge afstemming en het voeren van het gesprek over grenzen en veiligheid, zowel met collega's als met jongeren. Het voorkomen en tijdig signaleren van geweld vraagt om voortdurende alertheid, reflectie en samenwerking. Samenvattend tonen de verhalen van professionals aan dat veiligheid en welzijn in De Glind het resultaat zijn van gezamenlijke inzet, voortdurende scholing en een cultuur waarin leren en verbeteren centraal staan. Door te blijven investeren in teamstabiliteit, openheid en het versterken van de pedagogische visie, kunnen professionals bijdragen aan een omgeving waarin jongeren zich gezien, gehoord en veilig voelen.

4 Beleid en cijfers? Ten aanzien van signalen, voorkomen en aanpak van onveilige situaties in De Glind

Een van de onderzoeksvragen in dit hoofdstuk is welke veranderingen zijn doorgevoerd om geweld te stoppen en te voorkomen. Zoals eerder genoemd, besloot de Raad van Bestuur Pluryn – na publiciteit over misstanden in twee uitzendingen van Omroep Gelderland in 2022 – tot het uitvoeren van verschillende onderzoeken. Te weten: een archiefonderzoek in de papieren archieven van De Glind anno jaren negentig van de vorige eeuw, een onderzoek onder oud-bewoners door de Erasmus Universiteit in samenwerking met Stichting Be4You2, en een onderzoek naar de ervaringen van huidige bewoners en professionals in De Glind. Stichting Jeugddorp de Glind is betrokken bij het onderzoek naar de huidige situatie.

In dit hoofdstuk worden de acties besproken die Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind de afgelopen jaren hebben ingezet. Ook voor de uitkomsten van het onderzoek van de Commissie de Winter was volgens de Raden van Bestuur van Pluryn en van Stichting Jeugddorp De Glind (SJDG) al aandacht voor geweld in beide zorgorganisaties. Het archiefonderzoek laat zien dat al voor de jaren negentig is gewerkt aan deskundigheidsbevordering ten aanzien van het thema grensoverschrijdend gedrag (Fleur, 2023). Maar de resultaten van de Commissie de Winter, de uitzendingen van Omroep Gelderland en de bevindingen uit het archiefonderzoek hebben het onderwerp weer geagendeerd en de bewustwording verder vergroot.

Door middel van deskresearch zijn alle relevante stukken geanalyseerd op ondernomen acties en beleid ten aanzien van het signaleren, voorkomen en de aanpak van incidenten van geweld of grensoverschrijdend gedrag.

4.1. Het huidige beleid van Stichting Jeugddorp De Glind en Pluryn - gericht op het voorkomen van geweld binnen de instelling

Sinds de start van de verschillende onderzoeken werken Pluryn-De Glind en Stichting Jeugddorp De Glind nog beter en met meer prioriteit aan een cultuur van veiligheid, openheid en kwaliteit door structurele maatregelen, scholing, betrokkenheid van cliënten en professionals, en voortdurende reflectie en verbetering. In dit hoofdstuk worden de verschillende initiatieven beschreven en wordt besproken in hoeverre deze aanpak aansluit bij de aanbevelingen van de commissies De Winter en Samson, met nadruk op preventie, signalering, betrokkenheid, deskundigheid en structurele borging van veiligheid in beleid en praktijk. Ook wordt ingegaan op hoe de bevindingen uit het huidige onderzoek zich verhouden tot het ingezette beleid. In deze paragraaf bespreken we apart het beleid van beide instellingen.

4.1.1. Beleid van Stichting Pluryn ten aanzien van geweld het afgelopen decennia

Op basis van de resultaten uit het archiefonderzoek heeft de Raad van Bestuur van Pluryn twee belangrijke actiepunten geformuleerd. Ten eerste het inzetten op een cultuurverandering binnen De Glind, waarbij open communicatie belangrijk is en professionals en gezinshuisouders elkaar actief bevragen op 'niet-pluis-gevoelens'. Ten tweede ervoor zorgen dat bewoners en professionals nog beter weten waar zij terecht kunnen als zij zich onveilig voelen op de groep of in het gezinshuis.

Deze actiepunten zijn verder uitgewerkt in een plan van aanpak. Zo zijn dialooggesprekken gevoerd met inwoners, oud-bewoners, gezinsouders en hulpverleners over wat een goed en veilig opvoedklimaat inhoudt.

Ook het bespreekbaar maken van onveiligheid is verankerd in de organisatie. Er zijn duidelijke procedures voor het melden van incidenten of grensoverschrijdend gedrag; daarbij staat niet alleen beschreven hoe incidenten zorgvuldig geregistreerd kunnen worden, maar ook hoe ze opgevolgd dienen te worden, waarbij evaluatie, verbetermaatregelen en ervan leren centraal staan. Voor nieuwe medewerkers is er een uitgebreid onboardingsprogramma waarin gedragscodes, veiligheid en kernwaarden centraal staan. Voor gezinshuisouders is er begeleiding, intervisie, themabijeenkomsten en verplichte scholing. Op directieniveau is een portefeuillehouder om de verbinding met gezinshuizen te bewaken en behoeften te inventariseren.

In het beleid staat benoemd dat bewustzijn rond grensoverschrijdend gedrag essentieel is. Veiligheid, openheid en kwaliteit zijn geen statische begrippen, maar een voortdurend proces van reflectie, bijstelling en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Door te investeren in cultuur, scholing, betrokkenheid en duidelijke procedures, wil Pluryn een omgeving creëren waarin jongeren zich veilig kunnen ontwikkelen en professionals met vertrouwen hun werk doen. Zo staat beschreven dat de directie en Raad van Bestuur het goede voorbeeld dienen te geven in de aanspreekcultuur en wordt benadrukt dat goede zorg en een veilige werkplek een gezamenlijke verantwoordelijkheid zijn. Toch blijkt het in de praktijk soms lastig om elkaar en jongeren aan te spreken op gedrag; niet-pluis-gevoelens worden niet altijd gedeeld, mede door cultuur, houding of gebrek aan veiligheid binnen teams.

Structurele monitoring van veiligheid en tevredenheid

Jaarlijkse metingen en periodieke evaluaties dragen bij aan structurele verbetering van het zorg- en werkklimaat. Het bespreken van de veiligheid van jeugdigen is structureel opgenomen in de PDCA-cyclus (Plan Do Check Act); een methode die helpt bij het continue verbeteren van processen, producten en diensten. Bij evaluaties van zorg worden jeugdigen en ouders gevraagd naar hun ervaringen en tevredenheid. In gezinshuizen wordt jaarlijks de veiligheidsbarometer afgenomen en cliënttevredenheid getoetst. Op de groepen wordt elke twee jaar het pedagogisch klimaat gemeten, om te zorgen dat signalen van onveiligheid worden opgepikt en kunnen worden omgezet in verbeteracties. Daarnaast zijn ook teamreflecties bedoeld om laagdrempelig knelpunten op te halen en te signaleren, zodat verbeteracties in gang gezet kunnen worden. Dit beleid draagt bij aan een lerende organisatie waarin continu wordt gewerkt aan preventie en verbetering.

Daarnaast zijn diverse instrumenten beschikbaar om de veiligheid te bewaken. Naast bestaande procedures en analyses van incidenten en calamiteiten, worden aanvullende middelen ingezet zoals het risico-taxatie-instrument, het kindveiligheidssysteem, het veiligheidsplan en tevredenheids-onderzoeken. Deze instrumenten geven inzicht in de frequentie en aard van onveilige situaties.

Betrokkenheid van bewoners en verwanten

De Glind/Pluryn erkent dat jeugdigen en hun ouders of verwanten een cruciale rol spelen in het creëren van een veilige omgeving. Bij plaatsing ontvangen zij heldere informatie over de zorgverleners en de klachtenprocedures. Ook staat Pluryn voor het actief stimuleren van open communicatie, zodat jeugdigen en ouders hun zorgen kunnen uiten en weten dat er naar hen geluisterd wordt. Doel is dat de stem van jeugdigen en ouders wordt meegenomen in zorgplannen, via vertrouwenspersonen, cliëntenraden en evaluaties. Voor gezinshuizen zijn er speciale kwaliteitscycli die zorgen voor continue verbetering. Zo staat in het beleid geformuleerd dat jeugdigen en

ouders kunnen vertellen wat hen dwars zit en daar naar geluisterd wordt. Dat cliënten informatie ontvangen over de formele klachtenprocedure, zodat zij weten waar ze terecht kunnen als ze zich onveilig voelen in de groep of het gezinshuis. Dat er betrokkenheid is bij het zorgplan en de evaluatie daarvan, en dat jongeren regelmatig contact hebben met een vertrouwenspersoon. En dat een cliënten- en jongerenraad bestaat die de belangen van jongeren behartigt.

Verbetering en toezicht op gezinshuizen

Om de toezicht op gezinshuizen te verbeteren, zijn aangescherpte maatregelen genomen, met extra aandacht voor documentatie en opvolging van casussen. Een verbeterde PDCA-cyclus moet ervoor zorgen dat incidenten beter worden geregistreerd en opgevolgd met de houding dat niemand er alleen voor hoeft te staan; signalen van onveiligheid worden altijd opgepakt.

Voor gezinshuizen geldt dat het kwaliteitskader wordt gevolgd. De kwaliteitscriteria zijn opgesteld door een brede vertegenwoordiging van gezinshuisouders en zorgaanbieders. Binnen Pluryn is er een cyclus waarin jongeren regelmatig worden gesproken door de gezinshuisbegeleider en de gedragswetenschapper, die beide de gezinnen bezoeken en ook overleggen met de gezinsouder. De gehele kwaliteitsevaluatie wordt momenteel opnieuw tegen het licht gehouden, onder andere naar aanleiding van het IGJ-rapport gezinshuis Vlaardingen en de doorontwikkeling van het landelijke kwaliteitskader gezinshuizen. Daarnaast is er een format ontwikkeld voor het handelen bij zorgen over een gezinshuis en een selectieprocedure voor nieuwe gezinshuizen.

Leren en verbeteren

Beleid van Pluryn is om voldoende en goed geschoold personeel te hebben om continuïteit en kwaliteit te waarborgen. Binnen De Glind worden allerlei trainingen en scholing aangeboden die kunnen bijdragen aan de veiligheid op de groep, zoals de-escalerend werken, traumasensitief werken, driehoekskunde, verbindend gezag en competentiegericht werken.

Reflectie op incidenten en calamiteiten, coaching en intervisie zijn structureel ingebed. Het reflecteren is gericht op de aanleiding van het incident, hoe het voorkomen had kunnen worden, en wat alternatieve vormen zouden zijn geweest.

Ook zijn allerlei aandacht functionarissen in De Glind aangesteld, een voor huiselijk geweld en kindermishandeling, een suicide en een voor ontregelend gedrag. Deze aandacht functionarissen zijn aangesteld om nieuwe kennis en methodieken in de organisatie te brengen en te zorgen dat nieuwe professionals goed op de hoogte zijn.

Klachten, meldingen van incidenten en calamiteiten

Binnen Pluryn is een duidelijke procedure voor het zorgvuldig registreren, opvolgen en analyseren van incidenten. Uit de cijfers van het aantal incidenten dat gemeld wordt blijkt dat gemelde incidenten betrekking hebben op geweld tussen jongeren onderling en dat er vanaf 2020 jaarlijks zo'n 10 tot 56 incidenten worden gemeld. De laatste drie jaar zijn er meer incidenten geregistreerd dan de voorgaande jaren, wat mogelijk de toegenomen bewustwording weerspiegelt (2022, 31 incidenten; 2023, 56 incidenten, 2024, 50 incidenten). Naast bovengenoemde incidenten zijn er sinds 2024 vier meldingen geweest van calamiteiten. Eén daarvan heeft geleid tot ontslag van een medewerker en bij twee is het contract met het gezinshuis opgezegd, nadat de jongeren die daar woonden elders zijn geplaatst. De laatste calamiteit betrof een fixatie waarbij de indruk was dat deze fixatie niet volgens de richtlijnen was uitgevoerd.

Binnen Pluryn is er ook een klachtenfunctionaris, die laagdrempelig contact biedt aan bewoners, ouders en verwanten. De meeste klachten komen van ouders en gaan veelal over moeizaam verlopende contacten of het gevoel niet serieus genomen te worden. Het merendeel van de klachten (98%) wordt opgelost door bemiddeling, herstelgesprek of interventies. Omdat het indienen van een klacht een lastige stap kan zijn voor betrokken, wordt meestal een vertrouwenspersoon in het proces betrokken. De meeste klachten komen van ouders en gaan veelal over moeizaam verlopende contacten of het gevoel niet serieus genomen te worden.

Jongeren hebben in de afgelopen jaren slechts vier keer een klacht ingediend: drie klachten hadden betrekking op fixatie en één klacht op intimidatie. Er zijn geen klachten geweest over grensoverschrijdend gedrag. Eén klacht kwam van een jongere uit de groep, de andere jongeren woonden in een gezinshuis. Protocol is dat na het indienen van een klacht de klachtenfunctionaris contact opneemt met de jongere, meestal telefonisch, omdat jongeren vaak een mobiele telefoon hebben. In dit gesprek wordt besproken wat er is gebeurd en vindt er een herstelgesprek met de beklagde plaats. Daarbij komt vooral aan de orde wat er anders had kunnen worden gedaan, bijvoorbeeld: "Je had me beter even naar buiten kunnen laten gaan.", aldus de klachtenfunctionaris. In 2024 zijn er geen klachten ontvangen. Om zeker te weten dat er geen klachten zijn vanwege onbekendheid met de procedure, is de klachtenfunctionaris dat jaar vaker langs de groepen gegaan.

4.2. Beleid van Stichting Jeugdorp De Glind

Stichting Jeugdorp De Glind (SJDG) richt zich op het bieden van een veilig en veerkrachtig thuis voor jeugdigen die niet bij hun eigen gezin kunnen opgroeien. Het beleid is gericht op het voorkomen van onveiligheid en het waarborgen van kwaliteit en openheid. Hieronder de kernpunten van het beleid ten aanzien van het voorkomen van geweld binnen de instelling onder de huidige jongeren:

- **Pedagogische visie gericht op de jeugdige:** De visie is gebaseerd op wetenschappelijke inzichten en de waarden van De Glind, waarbij de jeugdige en zijn behoeften centraal staan. In deze visie is aandacht voor maatwerk en het stimuleren van veerkracht door te voorzien in basisnoden zoals erbij horen, meesterschap, onafhankelijkheid en vrijgevigheid.
- **Klimaat van herstel en samenwerking:** Er wordt een herstelgericht klimaat nagestreefd dat hoge normen combineert met een trauma sensitieve manier van opvoeden, in plaats van repressie. De zorg wordt samen met biologische ouders, gezinshuizen, het dorp en andere betrokkenen vormgegeven om de jeugdige heen.
- **Continuering van zorg met focus op veiligheid:** Ondanks de aandacht voor het verleden blijft het reguliere werk doorgaan, waarbij thema's als veiligheid en luisteren naar jeugdigen en ouders centraal staan.

Preventie en signalering

Het beleid zet sterk in op preventie en signalering. Net als Pluryn stimuleert SJDG een cultuur waarin zorgen en 'niet-pluis-gevoelens' bespreekbaar zijn. Hiervoor is een procedure ontwikkeld met de titel 'Wat te doen als er zorgen zijn over een gezinshuis'. In deze procedure wordt vastgelegd hoe zorgen over veiligheid, het pedagogisch klimaat of het functioneren van gezinshuisouders worden besproken. Dat houdt in dat eerst het signaal wordt gedeeld met collega's om te verkennen of zij het herkennen, waarna een gesprek met de gezinshuisouders volgt. Vervolgens dienen acties of interventies ingezet te worden en gedurende een periode gemonitord om te bepalen welke veranderingen plaatsvinden. Naast niet-pluis-gevoelens moeten gezinshuisouders ook incidenten registreren en bespreken met de intensieve casemanager en gedragswetenschapper. Daarbij wordt gereflecteerd op de aanpak en geanalyseerd of deze anders had moeten zijn.

Vertrouwenspersoon en bespreekbaar maken

In het beleid staat dat in het hulpverleningsplan van de jeugdige wordt vastgelegd wie de vertrouwenspersoon is, naast de officiële vertrouwenspersoon van Jeugdstem en dat jongeren worden gestimuleerd om te praten als er iets speelt. Zo zijn dialooggesprekken georganiseerd over geweld

en de uitzending van de Gelderlander, en deze onderwerpen zijn ook besproken met de jongerenraad. Daarnaast is ingezet dat de vertrouwenspersonen de gezinshuizen vaker bezoeken en nemen zij soms deel aan activiteiten. Het uitgangspunt van SJDG is om maatwerk te leveren voor jongeren en te doen wat nodig is binnen de mogelijkheden, waarbij matching tussen jongeren en gezinshuizen van groot belang is.

Procedures en instrumenten

Voor het waarborgen van veiligheid zijn diverse procedures en instrumenten opgesteld. Incidentmeldingen worden vastgelegd via een standaardformulier en beoordeeld op calamiteitstatus. Bij calamiteiten, zoals onverwachte gebeurtenissen met schadelijke gevolgen, dient melding plaats te vinden bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de gemeente Barneveld. De integraal casemanager coördineert deze acties en werkt samen met de directeur, gezinshuisouders, ouders, voogden en gedragswetenschappers. Na melding coördineert de casemanager ook de nazorg en communicatie met alle betrokkenen, inclusief de gemeente en eventueel politie. Ook dienen calamiteiten te worden besproken in zorg overleggen en kwaliteitswerkgroepen, en relevante documentatie moet worden toegevoegd aan het dossier van de jeugdige.

In acute situaties is de integraal casemanager ook verantwoordelijk voor het opstellen van het veiligheidsplan met directe veiligheidsrisico's voor de jeugdige, in overleg met betrokkenen zoals gezinshuisouders, ouders, voogd, verwijzer en gedragswetenschapper, en wordt toegevoegd aan het dossier. Ouders en voogd/verwijzer worden zo spoedig mogelijk geïnformeerd indien zij niet direct betrokken waren, en er wordt besproken wie andere betrokkenen zoals school of vrijetijdsteam informeert. Ondertussen organiseert de integraal casemanager de evaluaties volgens de in het DOP vastgelegde frequentie.

Bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt de meldcode gehanteerd. Voor seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn richtlijnen opgesteld, waarin gebruik wordt gemaakt van de meldcode, het Vlaggensysteem van Movisie en deskundige begeleiding om veiligheid en gezonde seksuele ontwikkeling te waarborgen.

Daarnaast is er een klachtenprocedure en een jongerenraad waar structurele klachten besproken kunnen worden. Jeugdigen kunnen ook terecht bij Jeugdstem voor ondersteuning bij het indienen van klachten.

Verder is er een werkproces voor risico-inventarisatie, waarbij gedragswetenschappers verantwoordelijk zijn voor het inschatten en vastleggen van risico's, die halfjaarlijks worden geëvalueerd.

Professionalisering

SJDG investeert ook in professionalisering van medewerkers door trainingen en intervisie. Intervisie is gericht op reflectie en collegiale ondersteuning zonder directe oplossingen. De gedragswetenschappers moeten hun intervisie zelf regelen buiten de organisatie, de intervisie van de medewerkers wordt (sinds kort) door de gedragswetenschapper begeleid. Daarnaast worden door de gedragswetenschapper en casemanagers casuïstiek besprekingen ingezet, om te zorgen dat er goed zicht blijft op elkaars processen en eventuele blinde vlekken. In 2025 werden tijdelijke Simba-intervisiebijeenkomsten gehouden om taken en verantwoordelijkheden te bespreken en te verdiepen. Daarnaast worden trainingen door externe deskundigen aangeboden op het gebied van veiligheid en grensoverschrijdend gedrag.

Klachten, incidenten en calamiteiten.

SJDG heeft eveneens een klachtenfunctionaris, er zijn geen aantallen van de klachten voor dit onderzoek bekend. De klachtencommissie heeft de afgelopen jaren geen klacht behandeld. De klachtenregeling van SJDG is onlangs volledig herschreven. Er is ook een hand-out gemaakt, die ook echt toegankelijk is voor jongeren; visueel en duidelijk aldus een lid van de klachtencommissie.

4.3. Reflectie op het beleid van de instellingen

In deze paragraaf reflecteren we op het beleid, waarbij we het beleid zowel tegen de ervaringen uit de praktijk leggen van jongeren en professionals, als dat we het beleid bekijken in het licht van de aanbevelingen van commissie De Winter en commissie Samson.

Kleinschalige voorzieningen en huiselijk omgeving en zorgvuldige matching

Een belangrijke aanbeveling van de commissie De Winter is dat geweld in de jeugdzorg zoveel mogelijk moet worden voorkomen door minder jeugdigen in gesloten instellingen te plaatsen en juist meer opvang te bieden in een huiselijke omgeving, zoals pleeggezinnen en gezinshuizen. De situatie in De Glind voldoet al aan deze aanbeveling. Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind werken samen om kwetsbare jongeren een veilige woon- en leefomgeving te bieden. Dit doen zij door jongeren op te vangen in gezinshuizen en kleinschalige, open woongroepen. Onlangs is de groepsgrootte in deze woongroepen verder teruggebracht tot vier, maximaal zes jongeren per groep, wat aansluit bij de aanbeveling van de commissie De Winter dat kleinere groepsgrootte nodig is om de veiligheid te vergroten. Waar nodig krijgen jongeren één-op-één begeleiding, en incidenteel zelfs twee-op-één begeleiding, om te voorkomen dat een gesloten setting nodig is.

Matching is in beide woonvormen een essentieel mechanisme in het voorkomen van onveiligheid binnen de jeugdzorg, zeker gezien de soms ernstige problematiek van jongeren die in groepen of gezinshuizen worden geplaatst. Door zorgvuldig te screenen en jongeren op basis van hun achtergrond, behoeften en problematiek te matchen met een passende woon- of begeleidingsvorm, kan het risico op onveilige situaties aanzienlijk worden verminderd. Zorgvuldige matching is een van de instrumenten die door de Glind ingezet wordt; motto is 'passende woonplek is belangrijker dan wachtlijsten'. Tijdens de spiegelsessie met jongeren kwam ook aan de orde dat men het heel prettig vond dat zij als jongeren mee kunnen beslissen over de geschiktheid van een nieuwe bewoner in een gezinshuis.

De commissie Samson benadrukt in haar rapport dat het voorkomen van samenplaatsing van slachtoffers en plegers van geweld of misbruik van groot belang is. Wanneer deze toch samen in één groep of gezinshuis worden geplaatst, neemt het risico op herhaling van geweld of grensoverschrijdend gedrag sterk toe. Goede matching en screening is daarom noodzakelijk om een veilige omgeving te waarborgen voor alle jongeren. Beide zorgorganisaties voldoen aan deze voorwaarden, er wordt zorgvuldig gematcht of een jeugdige op de groep of in het gezinshuis past.

Actievere betrokkenheid van jongeren

Hoewel veel gedaan wordt om jongeren en ouders te betrekken en een stem te geven, is hier ook ruimte voor verbetering. De actieve betrokkenheid van jongeren bij het opstellen en aanpassen van huisregels verdient meer aandacht. Uit de gesprekken met de jongeren en professionals komt naar voren dat bij de komst van nieuwe jeugdigen in een groep het belangrijk is om samen te bespreken hoe men met elkaar omgaat en of de regels nog passend zijn. Dit voorkomt dat jongeren zich buitengesloten of onveilig voelen.

Oud-bewoners benadrukken daarnaast het belang om jongeren te wijzen op hun rechten, zoals inzage in hun dossier en praktische zaken als het recht op zakgeld. Ook wordt het belang van een buddy genoemd, die kan helpen bij het wennen aan de nieuwe situatie en het leren kennen van de geschreven en ongeschreven regels binnen de woongroep, het gezinshuis of De Glind. Zeker voor jongeren die van een grote stad naar een afgelegen dorp verhuizen, kan een buddy van dezelfde leeftijd veel steun bieden.

Het beleid ten aanzien van de betrokkenheid van jongeren en ouders kent nog vrij passieve vormen. Het draait vooral om de attitude van het personeel: zij moeten daadwerkelijk toegankelijk zijn voor klachten, problemen of verhalen van jongeren. Jongeren geven zelf aan dat het nodig is om actief te vragen naar onveilige situaties. Discussie over wat onveiligheid en grensoverschrijdend

gedrag is, moet vaker met jongeren, met name op de groep, gevoerd worden. Jongeren koppelen onveiligheid snel aan fysiek geweld, en minder aan pesten, uitsluiting of het overschrijden van grenzen. Een van de aanbevelingen van de commissie De Winter en commissie Samson is om deze onderwerpen veel explicieter met jongeren zelf te bespreken. Er moet structureel aandacht zijn voor seksuele ontwikkeling, het belang van vrijwilligheid, het aangeven en respecteren van grenzen, en het herkennen van signalen van seksueel misbruik.

Aandachtspunt vanuit het onderzoek is dat het essentieel is om in persoonlijk contact met jongeren te blijven nagaan hoe zij nare gebeurtenissen of geweldservaringen beleven, zodat signalen tijdig worden opgepakt en het beleid waar nodig kan worden bijgesteld.

Meer aandacht voor online geweld en grensoverschrijdend gedrag

Tot slot wordt aanbevolen om (online) geweld, grensoverschrijdend gedrag en seksualiteit expliciet bespreekbaar te maken in groepsgesprekken, teamoverleggen en individuele begeleidingsgesprekken. Dit betekent als eerste het regelmatig bespreken wat jongeren als onveilig of grensoverschrijdend ervaren (niet alleen fysiek geweld, maar ook pesten, uitsluiting en psychisch geweld). Daarnaast het gebruik maken van methodieken en lesmateriaal om het onderwerp op een laagdrempelige manier aan te snijden. Verder is het bespreekbaar maken van seksualiteit en grenzen essentieel, ook met jongeren zelf. Dit helpt bij het voorkomen én tijdig signaleren van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Tot slot moet er structurele aandacht zijn voor seksuele ontwikkeling, het belang van vrijwilligheid, het aangeven en respecteren van grenzen, en het herkennen van signalen van seksueel misbruik. Dit vraagt om verdere deskundigheidsbevordering en training van professionals.

Toezicht en kwaliteit van de gezinshuizen

De kwaliteit van gezinshuizen staat bij Pluryn en SJDG onder voortdurende aandacht. Uit de interviews met jongeren en professionals blijkt dat gezinshuizen diverse voordelen bieden, zoals een huiselijke sfeer en meer stabiliteit door vaste gezinsouders. Dit zorgt voor eenduidigheid in regels en afspraken en voorkomt wisselingen van personeel. Tegelijkertijd is een aandachtspunt dat gezinshuizen vaak meer gesloten zijn, waardoor minder zichtbaar is wat er achter de voordeur gebeurt. Zowel de commissie Samson als de commissie De Winter benadrukken daarom het belang van goed toezicht en professionele begeleiding van gezinshuisouders en pleegouders.

Zowel Pluryn als SJDG hebben een structuur waarin de gedragswetenschaper of gezinshuisbegeleider regelmatig langskomen voor een stand van zaken gesprek. Daarnaast zijn er vaste evaluatiemomenten, strengere screening van gezinsouders en geprobeerd wordt om een open cultuur neer te zetten waarin fouten maken mag, maar daar wel over in gesprek dient te worden gegaan.

Uit de stukken wordt daarnaast duidelijk dat er naar aanleiding van de klachten en media-aandacht meer bewustwording is gekomen. Zo is volgens de directie geen rechtstreeks verband, maar is door zowel Pluryn als SJDG een gezinshuis gesloten omdat deze niet voldeden aan de kwaliteit-snormen van de zorgorganisatie. Dit benadrukt dat er niet wordt getornd aan de eisen rondom veiligheid en kwaliteit.

De maatregelen ten aanzien van de gezinshuizen zijn in lijn met de aanbevelingen van de commissie Samson en De Winter en volgen ook de laatste ontwikkelingen. Vanuit het onderzoek zelf zijn er geen aanbevelingen ten aanzien van het verbeteren van het toezicht en de kwaliteit van de gezinshuizen.

De pedagogische visie

De pedagogische visie van zowel Pluryn als SJDG richt zich op de jeugdige, veerkrachtontwikkeling, herstel, aandacht voor ouders/gezin en samenwerking. Opvallend is dat veiligheid echter niet expliciet wordt genoemd in de visie. Dit kan ertoe leiden dat veiligheid onvoldoende wordt meegenomen in het dagelijks handelen en beleid. Pedagogisch gezag verdient meer uitwerking, vooral bij onrust of conflicten. Of zoals een medewerker tijdens een spiegelsessie zei: "je krijgt allerlei trainingen en cursussen, maar als het een keer uit de hand loopt dan moet je handelen en vergeet je vaak alles wat je geleerd hebt." Het is goed als er een pedagogische visie is op (on)veiligheid en wat de impact van onrust en conflicten is op alle betrokkenen, ook voor de omstanders. Een pedagogische visie gericht op veiligheid betekent dat veiligheid in alle lagen van de organisatie wordt meegenomen: in beleid, in de dagelijkse praktijk, in de omgang met jongeren en ouders, en in de manier waarop professionals met elkaar samenwerken. Het is een continu proces van bewustzijn, reflectie en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Monitoring

Een belangrijke aanbeveling van de commissie De Winter is om voortdurend te onderzoeken hoeveel geweld er nog voorkomt in de jeugdzorg en te monitoren of het beleid daadwerkelijk effect heeft. Beide instellingen evalueren regelmatig hoe het staat met de veiligheid van de jeugdigen en zetten verschillende instrumenten in om de veiligheid te monitoren.

4.4. Conclusie

Veiligheid is een continu proces. Het gaat hierbij niet alleen om regels, maar vooral om houding, gedrag en cultuurverandering. De aanpak van Pluryn en SJDG laat zien dat veiligheid, openheid en kwaliteit geen statische begrippen zijn, maar een voortdurend proces van reflectie, bijstelling en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het beleid van SJDG en Pluryn is gericht op het creëren van een cultuur van veiligheid, open communicatie en kwaliteit door structurele maatregelen, scholing en betrokkenheid van cliënten en professionals. De instelling heeft, mede naar aanleiding van signalen uit onderzoek en maatschappelijke aandacht, belangrijke stappen gezet om geweld te stoppen en te voorkomen. Dit gebeurt onder andere door het bieden van kleinschalige, huiselijke opvang, zorgvuldige matching van jongeren, en het actief betrekken van jongeren en ouders bij beleid en evaluatie.

Open communicatie en het bespreekbaar maken van onveiligheid zijn structurele onderdelen van het beleid. Professionals worden gestimuleerd om signalen te delen en er zijn duidelijke procedures voor het melden en opvolgen van incidenten. De directie en Raad van Bestuur zijn zich bewust dat ze hierin het goede voorbeeld dienen te geven en benadrukken gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een veilige omgeving. De praktijk laat zien dat het beleid nog niet altijd vanzelfsprekend is; om onderbuikgevoelens bespreekbaar te maken, soms is er nog een drempel voor professionals om dit bespreekbaar te maken.

Toezicht en kwaliteitsbewaking zijn versterkt, onder meer door het volgen van het kwaliteitskader voor gezinshuizen, meer ogen principe, regelmatige evaluaties en het gebruik van diverse monitoringinstrumenten. Beleid is dat incidenten zorgvuldig worden geregistreerd en opgevolgd, en er aandacht is voor voortdurende reflectie en verbetering. Tegelijkertijd blijft het belangrijk om jongeren actief te betrekken bij het opstellen van huisregels en het bespreken van onveiligheid in brede zin, inclusief pesten, uitsluiting en grensoverschrijdend gedrag.

Hoewel er veel is bereikt, zijn er ook aandachtspunten. Zo verdient de actieve betrokkenheid van jongeren en ouders verdere versterking en is het essentieel om structureel aandacht te blijven besteden aan seksuele ontwikkeling, het aangeven en respecteren van grenzen, en het herkennen van signalen van seksueel misbruik.

5 Conclusie en aanbevelingen

5.1. Inleiding

In dit onderzoek is gekeken hoe Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind het beleid vormgeven om geweld onder jeugdigen te voorkomen, signaleren en stoppen, en hoe dit in de praktijk ervaren wordt. In dit slothoofdstuk beantwoorden we de volgende onderzoeksvragen:

- Wat zijn de ervaringen van de huidige bewoners en professionals in De Glind m.b.t. (het voorkomen van) geweld?
- Welke veranderingen zijn er bij Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind ingevoerd om het geweld te stoppen en voorkomen sinds de commissie de Winter?
- Wat doet Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind op dit moment om het ervaren van geweld door jeugdigen die bij hen woonachtig zijn te voorkomen en/of te signaleren en te stoppen?
- Wat kan Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind in de toekomst doen om het ervaren van geweld door jeugdigen die bij hen woonachtig zijn te voorkomen en/of te signaleren en te stoppen?

Dit rapport presenteert de resultaten van de ervaringen van jongeren en professionals met wonen en leven in De Glind. Het onderzoek richt zich op de periode 2020–2025 en is uitgevoerd in de zomer van 2025 onder betrokkenen die onder Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind in het dorp woonden of werkten. Het onderzoek had een kwalitatieve opzet en bestond uit verschillende methoden: deskresearch, interviews met jeugdigen en professionals en spiegelsessies met jongeren, professionals, oud-bewoners en bestuurders. Deze combinatie van methoden maakte het mogelijk om zowel individuele ervaringen als gezamenlijke reflecties op beleid en praktijk in kaart te brengen.

5.2. Ervaringen van jongeren en professionals die wonen in De Glind

In deze paragraaf beantwoorden we de vraag: Wat zijn de ervaringen van de huidige bewoners en professionals bij Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind met betrekking tot het voorkomen van geweld?

Ten behoeve van de dataverzameling zijn 32 jongeren geïnterviewd die wonen in zowel de gezinshuizen als de woongroepen in het dorp De Glind. Daarnaast spraken we met 24 professionals van Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind, waaronder gezinshuisouders, begeleiders, gedragswetenschappers en externe professionals. In het onderzoek is bewust gekozen jongeren zelf hun verhaal te laten vertellen over hoe zij het wonen in De Glind ervaren. De interviews met jongeren zijn daarom narratief opgezet, zodat zij in eigen woorden konden vertellen over hun ervaringen en beleving van (on)veiligheid. Professionals zijn bevraagd over beleid, praktijk en verbeterpunten. Naast de interviews zijn 4 spiegelsessies georganiseerd met in totaal 37 deelnemers om gezamenlijk te reflecteren op bevindingen en verbeterpunten.

Jongeren ervaren De Glind in het algemeen als een fijne plek

Als eerste blijkt duidelijk uit de verhalen van jongeren dat - ondanks een complexe voorgeschiedenis en het feit dat ze niet mee thuis wonen - de meeste jongeren tevreden zijn over het wonen in De Glind en hun woonsituatie als overwegend veilig ervaren. Ook de professionals hebben voornamelijk een positieve kijk op werken (en wonen) in De Glind. Zowel jongeren als professionals waarderen de georganiseerde activiteiten zoals voetbal, kickboksen, muziekles en koken, die niet alleen ontspanning bieden maar ook sociale contacten versterken. Het activiteitencentrum De Glinster is een vertrouwde plek. Jongeren benadrukken dat deze activiteiten bijdragen aan plezier en verbondenheid, terwijl professionals de activiteiten zien als een belangrijk onderdeel van het woon- en werkklimaat. Ook de rustige, groene omgeving wordt door beide groepen als prettig ervaren; het biedt ruimte voor ontspanning en draagt bij aan een dorpse sfeer met korte lijnen en open communicatie.

Als het gaat om de leefomgeving en cultuur in De Glind zien we dat jongeren vooral het belang van een vertrouwde sociale omgeving met lotgenoten benoemen, waarin herkenning en begrip centraal staan. Tegelijkertijd ervaren zij soms spanningen of ruzies, ook met deze vrienden, wat kan leiden tot fysiek of psychisch geweld. Professionals benoemen met name het belang van een open en transparante cultuur, waarin onderbuikgevoelens gedeeld worden en preventief bij elkaar langs wordt gegaan om sfeer te proeven en elkaar te ondersteunen. Echter lopen ze ook tegen structurele uitdagingen aan zoals personeelstekort, wisselingen en complexe hulpvragen, die de kans op conflicten vergroten.

Beide groepen erkennen het belang van goede begeleiding en persoonlijk contact tussen professionals en jongeren. Jongeren voelen zich gesteund door hun begeleiders en waarderen zowel gezamenlijke activiteiten als één-op-één momenten. Professionals benoemen daarnaast dat ze getraind worden in de-escalerend en traumasensitief werken om preventief in te zetten op het

voorkomen van conflicten en geweld. En ze benadrukken het belang van verbinding en samenwerken met meerdere professionals om een jeugdige heen, om zicht te houden op hoe het gaat en signalen te kunnen bundelen. Ondanks deze inspanningen blijft het realiseren van een 'normaal leven' en het voorkomen van geweld complex door de samenstelling van de doelgroep en de open setting van het dorp.

Geweld in De Glind: vooral tussen jongeren onderling

De tweede conclusie is dat zowel jongeren als professionals aangeven dat er in De Glind sprake is van geweld, pesten en conflicten, maar dat het vooral gaat om geweldsincidenten tussen jongeren onderling. In mindere mate gaat het om geweld van jongeren naar begeleiders en geweld vanuit begeleiding wordt zelden genoemd. Het gaat dan met name om psychisch geweld of om het fysiek begrenzen vanuit begeleiders als reactie op agressie van jeugdigen om zichzelf of anderen te beschermen. Uit de interviews en het aantal incidentenmeldingen blijkt dat gemiddeld genomen wekelijks een geweldsincident plaatsvindt in De Glind, waarbij wordt opgemerkt dat sommige periodes rustiger zijn en in andere periodes (bijvoorbeeld rond de feestdagen of bij een nieuwe plaatsing) meer incidenten plaatsvinden.

Wanneer we kijken naar de verschillende vormen van geweld en grensoverschrijdend gedrag, zien we dat **psychisch geweld**, zoals schelden, schreeuwen en pesten, regelmatig of zelfs dagelijks voorkomt, zowel tussen jongeren onderling als richting begeleiders of gezinshuisouders. Jongeren en ook enkele professionals geven aan dat schelden en schreeuwen soms zodanig genormaliseerd is en zien soms ook dat professionals dit gedrag vertonen. Soms gaat het ook om ernstig psychisch geweld, zoals (doods)bedreigingen. Daarnaast wordt het dreigen met weglopen of suïcidelingen genoemd als een vorm van psychische druk.

Hoewel incidenten zoals schreeuwen of schelden op het eerste gezicht misschien niet ernstig lijken, kan de impact groot zijn wanneer dit dagelijks of bijna dagelijks gebeurt. Vooral bij jongeren die al veel hebben meegemaakt, kunnen herhaalde vormen van psychisch geweld leiden tot angst, traumaklachten en een aangetast zelfbeeld of zelfvertrouwen. Voor deze jongeren kunnen dergelijke ervaringen juist een trigger zijn voor gevoelens van angst, teruggetrokkenheid of zelfs agressie.

Verder noemen jongeren ook incidenten zoals pesten, zowel binnen De Glind als daarbuiten, bijvoorbeeld op school. Dit pesten kan langdurig aanhouden en soms gepaard gaan met fysiek geweld, ook op andere plekken buiten het gezinshuis of de groep, maar wel door dezelfde jongeren.

Fysiek geweld tussen jongeren onderling komt ook voor, maar is veel meer incidenteel en ontstaat meestal uit ruzies die uit de hand lopen. Het varieert van lichte tikken tot ernstige vechtpartijen, waarbij soms de politie of extra begeleiding nodig is. Met name professionals constateren dat naast fysiek geweld tussen jongeren onderling, er ook in situaties zijn waarbij jongeren richting professionals agressief gedrag vertonen, zoals het gooien met spullen, dreigen met messen of het veroorzaken van fysiek letsel, bijvoorbeeld blauwe plekken of een hersenschudding. De aanleiding voor fysiek geweld ligt vaak in frustraties, groepsdynamiek of persoonlijke problematiek. Spanningen nemen toe wanneer er nieuwe groepsleden bijkomen of wanneer er grote leeftijdsverschillen zijn.

Als het geweld ernstig is, geven professionals aan te moeten handelen en jongeren verwachten dat ook. Veelal wordt geprobeerd om te de-escaleren, maar soms is vastpakken of zelfs fysiek begrenzen nodig. Jongeren geven aan dat de reden om fysiek te begrenzen wisselt per professionals, net als de aanpak per situatie verschilt. Ze vinden dat het in sommige gevallen wel nodig is, maar dat het belangrijk is dat dit met zo min mogelijk geweld gebeurt. Jongeren geven aan dat vastpakken soms ook hardhandig gebeurt (blauwe plekken en pijn) maar dat het volgens hen niet opzettelijk gebeurt. Ook merken jongeren dat het fysiek begrenzen vroeger hardhandiger gebeurde dan tegenwoordig. Wanneer professionals fysiek ingrijpen, gebeurt dit volgens hen uitsluitend als 'laatste redmiddel', maar ze zien ook dat de frequentie en noodzaak per professional verschilt. Veelal bespreken de professionals zo'n incident met de betreffende jongere en zoeken zij naar andere vormen van het geven van consequenties die mogelijk de-escalerend werken. De jongeren die al wat langer in De Glind wonen zien wel een verandering in de wijze waarop professionals omgaan met spanningen en conflicten. Er wordt eerder gesproken met de jongeren, minder snel straf gegeven en minder snel fysiek ingegrepen.

Vanuit eerdere onderzoeken naar geweld in de residentiële jeugdzorg is bekend dat fixeren ook een negatieve impact kan hebben op jongeren die erbij waren, de omstanders (De Cuyper e.a., 2021; De Winter, 2021). Ook de oud-bewoners benadrukten tijdens de spiegelsessie dat het belangrijk is om aandacht te hebben voor de omstanders als er ingegrepen wordt door professionals met vastpakken en fysiek begrenzen.

Als het gaat om **onveilig pedagogisch klimaat**, zoals overmatig straffen of gebrek aan binding, geven jongeren aan dat zij soms moeite hebben met inconsistenties in de manier waarop zij worden aangesproken en hoe regels en afspraken worden toegepast. Sommige regels voelen voor hen meer als straf dan een consequentie. Ook merken zij verschillen tussen begeleiders in hoe strikt zij regels hanteren en hoe goed zij op de hoogte zijn van afspraken. Er is hierbij een verschil tussen

de jongeren die in een gezinshuis wonen en jongeren op een woongroep. In de gezinshuizen zijn er vaste gezinsouders en daardoor minder wisselingen van begeleiders of invalkrachten, wat zorgt voor meer consistentie in de omgang met regels en spanningen. Tegelijkertijd vinden sommige jongeren dat professionals vaker, eerder en strenger zouden mogen optreden. Niet alleen voor hun eigen veiligheid, maar ook omdat zij zelf van mening zijn dat hun gedrag ongewenst is.

Seksueel geweld wordt door jongeren niet spontaan benoemd, maar als ernaar gevraagd wordt vertellen enkele meisjes over ongewenste aanrakingen en seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen jongeren. Seksueel geweld door professionals naar jeugdigen wordt niet genoemd. Ook professionals benoemen enkele voorbeelden van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen jongeren onderling en dit varieert van uitdagend gedrag tot seksueel contact waar achteraf spijt van is, of het kijken van porno in het bijzijn van anderen. Incidenteel maken jongeren ongepaste seksuele opmerkingen of tonen zij een fascinatie richting professionals. Om signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag te beoordelen en bespreekbaar te maken, maken professionals gebruik van het vlaggensysteem.

Online seksueel grensoverschrijdend gedrag en geweld worden steeds vaker gezien als relatief nieuwe fenomenen onder jongeren. Door de toename van digitale communicatie en sociale media ontstaan nieuwe vormen van interactie, waarbij ook de risico's op online pesten, het delen van gewelddadige beelden en seksueel grensoverschrijdend gedrag groter worden. Deze ontwikkelingen zien we niet alleen in de samenleving, maar ook bij jongeren in De Glind. Net als hun leeftijdsgenoten elders zijn zij online actief en lopen daardoor vergelijkbare risico's. Conflicten en vechtpartijen worden soms gefilmd en gedeeld op sociale media, en jongeren maken online afspraken om buiten De Glind ruzies uit te vechten. Deze vormen van geweld en online pestgedrag vinden vaak buiten het zicht van professionals plaats, waardoor zij er niet altijd van op de hoogte zijn. Professionals erkennen dat online grensoverschrijdend gedrag en pesten voorkomen, maar dat dit lastig zichtbaar is. Het vraagt om alertheid en duidelijke afspraken om signalen tijdig te herkennen en bespreekbaar te maken. Tijdens een spiegelsessie met jongeren kwam naar voren dat online pesten een belangrijk thema is, dat ook in de jongerenraad is besproken. Omdat jongeren in De Glind, net als andere jongeren, veel online zijn en gamen, is de kans groot dat zij regelmatig met online geweld te maken krijgen (Burggraaf e.a., 2025; De Weger, e.a 2025; De Wildt & Compagner, 2023).

Geweld zichtbaar maken: het belang van gerichte vragen en een veilige sfeer voor disclosure

Een derde conclusie van het onderzoek is dat het gebruik van passende terminologie én het creëren van een veilige sfeer cruciaal zijn om jongeren te laten praten over onveiligheid. Uit de interviews blijkt dat jongeren het begrip 'onveiligheid' vooral associëren met brandgevaar en de term geweld vooral met fysiek geweld. Andere vormen van geweld, zoals pesten, online incidenten of seksueel grensoverschrijdend gedrag, komen pas naar voren wanneer expliciet wordt gevraagd naar 'nare gebeurtenissen'. Daarnaast geven jongeren vaak aan dat wat er in De Glind voorkomt, ook elders gebeurt. Hierdoor lijkt het in hun beleving mogelijk minder ernstig. Dit onderstreept het belang van gerichte en open vragen om een volledig beeld van hun ervaringen te krijgen.

Professionals uiten regelmatig hun zorgen dat het ontbreken van klachten, benaderen van de officiële vertrouwenspersoon of het gebruik van jaarlijkse vragenlijsten slechts beperkt zicht geeft op het ervaren van geweld. Zij benadrukken dat meer informele gesprekken en de inzet van een eigen vertrouwenspersonen voor een jongere hierin belangrijk zijn. Het ontbreken van signalen betekent immers niet dat grensoverschrijdend gedrag niet voorkomt. Dus meer aandacht voor disclosure is nodig, en een veilige sfeer is essentieel zodat jongeren zich vrij voelen om hierover te praten.

Kortom, professionals vragen zich geregeld af of zij voldoende zicht hebben op de veiligheid van jongeren en of er mogelijk toch vormen van geweld plaatsvinden die niet in beeld komen. Het ontbreken van klachten biedt immers geen garantie dat er geen problemen zijn. Tegelijkertijd wijzen alle onderzoeksresultaten in een andere richting: de interviews met huidige en enkele voormalige bewoners van De Glind, de spiegelsessie met jongeren, het beperkte aantal klachten en de contacten met de vertrouwenspersoon van Jeugdstem schetsen gezamenlijk een beeld waarin jongeren De Glind grotendeels als een veilige en prettige plek ervaren. Deze combinatie van professionele alertheid en positieve signalen benadrukt het belang van blijvende aandacht voor veiligheid, zonder voorbij te gaan aan de overwegend positieve ervaringen van jongeren.

Copingstrategieën van jongeren en de rol van professionals

Jongeren hanteren verschillende strategieën om met geweld om te gaan. Sommigen vermijden conflicten door zich terug te trekken op hun kamer of een wandeling te maken. Anderen schakelen hulp in door begeleiding erbij te halen om escalatie te voorkomen. Een derde strategie is terugvechten, vooral bij fysiek geweld, al neemt dit gedrag af naarmate jongeren ouder worden.

Professionals spelen een cruciale rol in het creëren van veiligheid. Jongeren waarderen begeleiders die rustig blijven, duidelijk communiceren en maatwerk bieden. Gesprekken na incidenten worden als nuttig ervaren wanneer ze kort en oplossingsgericht zijn. Vaste begeleiders en vertrouwenspersonen zijn belangrijk voor jongeren, maar contact met officiële vertrouwenspersonen wordt vaak als afstandelijk ervaren. Daarnaast geven jongeren aan dat onderlinge geweldsincidenten, zoals ernstige vormen van pesten, niet altijd worden gesignaleerd door professionals in De Glind. Eerder ingrijpen en jongeren aanspreken op ongewenst gedrag zou helpen om een andere, meer veilige cultuur te creëren.

Nazorg na geweldsincidenten

Zowel jongeren als professionals benadrukken dat nazorg belangrijk is na een geweldsincident. Het voeren van gesprekken wordt als helpend ervaren: samen evalueren wat er is gebeurd en wat de impact was, niet alleen voor de betrokken jongeren maar ook voor omstanders. Deze reflectie helpt om inzicht te krijgen in hoe incidenten kunnen worden voorkomen en draagt bij aan herstel.

Herstel kan verschillende vormen aannemen. Voor de één is dat een excuus aanbieden, voor de ander een symbolisch gebaar zoals een knuffel geven of iets doen voor de groep, zoals koekjes bakken. Dergelijke herstelacties komen vaker voor in gezinshuizen, waar de groepsdynamiek sterker aanwezig is.

Daarnaast is het belangrijk om afspraken te maken met jeugdigen over wat geschikte consequenties zijn bij bepaald gedrag of conflicten en wat goed werkt om te de-escaleren. Professionals en jongeren geven aan dat het bespreken van wat werkt voor jongeren – bijvoorbeeld duidelijke regels, tijdig ingrijpen en gezamenlijke oplossingen – essentieel is om een veilige cultuur te bevorderen.

Oorzaken van geweldsincidenten volgens de professionals

Volgens professionals ontstaat geweld in De Glind vooral door de complexe hulpvragen van jongeren en hun traumatische achtergrond. Veel jongeren hebben ingrijpende ervaringen meegemaakt, waardoor zij sneller in een overlevingsmodus komen en heftig reageren op spanningen. De samenstelling van de doelgroep – meerdere groepen en gezinshuizen bij elkaar, inclusief minderjarige vluchtelingen – vergroot ook de kans op conflicten in het dorp. Daarbij spelen personeelstekort en frequente wisselingen een rol, wat leidt tot minder stabiliteit en verlies van expertise.

Professionals ervaren ook dat verschillen in normen en tolerantiegrenzen het lastig maken om eenduidig beleid te voeren. Handelingsverlegenheid bij het signaleren van grensoverschrijdend gedrag versterkt dit probleem. De gevolgen zijn aanzienlijk: jongeren lopen een verhoogd risico

op psychisch geweld, zoals schelden en bedreigingen, fysiek geweld in de vorm van ruzies en letsel, en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit kan leiden tot gevoelens van onveiligheid en hertraumatisering.

Voor professionals brengt deze situatie stress, emotionele belasting en soms fysieke verwondingen met zich mee. Daarnaast ontstaan spanningen in teams door verschillen in visie en een gebrek aan steun. Voor de organisatie resulteert dit in een grotere noodzaak tot inzet van politie, extra toezichtmaatregelen en een verhoogde druk op beleid en kwaliteitsborging.

Deze dynamiek maakt duidelijk dat structurele aandacht nodig blijft voor preventie, deskundigheidsbevordering en samenwerking om geweld te verminderen en een veilige omgeving te creëren.

5.3. Het beleid van Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind

De tweede en derde onderzoeksvraag gaat over welke maatregelen Pluryn en Stichting Jeugddorp De Glind hebben genomen en momenteel nemen om geweld onder jeugdigen te voorkomen, te signaleren en te stoppen.

Hoewel aandacht voor het thema onveiligheid al langer een onderwerp is waarover beleid is gemaakt, geven de professionals aan dat er sinds 2022 meer aandacht is voor het voorkomen van geweld via (dialog)gesprekken, deskundigheidsbevordering en trainingen zoals de-escalerend en traumasensitief werken. Het vlaggensysteem helpt daarnaast bij signalering van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Zowel Pluryn als Stichting Jeugddorp de Glind hebben een pedagogische visie gericht op veerkrachtontwikkeling, herstel, aandacht voor ouders/gezin en samenwerking. De term veiligheid wordt hierin echter niet expliciet genoemd, terwijl dit wel kan bijdragen aan een betere focus op veiligheid van jeugdigen (zie §5.4).

Ook wordt duidelijk gewerkt aan een open cultuur waarin alles bespreekbaar is; open communicatie is een pijler van het beleid. Dat betekent dat professionals actief worden gestimuleerd om 'niet-pluis-gevoelens' te delen, wat in de gesprekken ook naar voren komt. Aan de andere kant blijkt het in de praktijk soms lastig om elkaar en jongeren aan te spreken op gedrag; niet-pluis-gevoelens worden niet altijd gedeeld, mede door cultuur, houding of gebrek aan veiligheid binnen teams. Professionals benadrukken het belang van blijvend overleg, goede afstemming en verbinding tussen betrokkenen rondom een jeugdige en laagdrempelig contact met jeugdigen om signalen op te vangen. Jaarlijkse vragenlijsten leveren beperkt zicht op onveiligheid; meer informele gesprekken en het beter betrekken en zichtbaar maken van (individuele) vertrouwenspersonen zijn volgens hen nodig.

Dat elke jeugdige een eigen vertrouwenspersoon nodig heeft bij wie hij of zij terecht kan krijgt in het beleid van stichting jeugddorp de Glind expliciet aandacht, door in het behandelplan altijd een vertrouwenspersoon voor de jeugdige op te nemen. Uit ons onderzoek blijkt dat jeugdigen vaak als eerste naar hun gezinshuisouder of begeleider op de groep gaan als er iets is. Tegelijkertijd zien we ook dat ze eigenlijk niet voldoende vertrouwen hebben in anderen om hun ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag (en ook andere vormen van geweld) te bespreken. Ook kennen jongeren de officiële vertrouwenspersoon van Jeugdstem eigenlijk niet en gaan daar in ieder geval niet mee in gesprek als er iets is. Hierop dient dus meer geïnvesteerd te worden, want het is belangrijk dat jongeren weten bij wie ze terecht kunnen en erop kunnen vertrouwen dat deze persoon hen kan helpen. De functie van de vertrouwenspersoon, zowel die specifiek gekozen door een jeugdige als de officiële, kan bijvoorbeeld verder worden versterkt door deze rol actiever en zichtbaarder te maken. Ook kan bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige worden ingezet die laagdrempelig contact heeft met de jeugdige en niet alleen op vaste momenten beschikbaar is, maar ook aanwezig is bij de intake en in het dagelijks leven van De Glind.

Daarnaast is er een duidelijke procedure voor het systematisch registreren en opvolgen van incidenten, waarbij teams het incident altijd dienen te evalueren. Ook dit blijkt uit de gesprekken met professionals en jongeren; evaluaties en herstelgesprekken worden vaak gevoerd en belangrijk gevonden. Daarbij wil Pluryn de Glind graag een lerende organisatie zijn en ze gebruiken hiervoor de PDCA-cyclus (Plan Do Check Act).

Toezicht op de gezinshuizen is essentieel om grensoverschrijdend gedrag tijdig te signaleren en aan te pakken. In het beleid is toezicht op de gezinshuizen aangescherpt door verbetering van de kwaliteitskaders, het meer-ogen principe, veiligheidsbarometers en periodieke evaluaties. Daarnaast worden monitoringinstrumenten zoals risico-taxatie en kindveiligheidssystemen gebruikt die bijdragen aan structurele bewaking van veiligheid. Ook is screening van gezinshuisouders en regelmatige kwaliteitstoetsing van groot belang om risico's vroegtijdig te signaleren en te beperken en zien we een verbetering in beleid en praktijk.

Daarnaast is bekend dat zorgvuldige matching en kleinschalige voorzieningen van belang zijn om geweld zoveel mogelijk te voorkomen. In de Glind zijn verschillende kleinschalige, huiselijke voorzieningen waarbij tijd genomen wordt voor zorgvuldige matching van jongeren, zodat het risico op onveilige situaties wordt verminderd en samenplaatsing van slachtoffers en plegers wordt voorkomen. In sommige gezinshuizen hebben jeugdigen die er al wonen daarin een belangrijk stem, wat ook bij de groepen vaker zou kunnen gebeuren. De betrokkenheid van jongeren en ouders wordt namelijk belangrijk gevonden en daar ligt een rol voor vertrouwenspersonen, cliëntenraden en het organiseren van evaluaties. Maar dit zou actiever ingezet kunnen worden.

Concluderend blijkt uit de beleidsstukken dat Stichting Jeugddorp De Glind en Pluryn aandacht hebben voor een integrale aanpak om geweld te signaleren en te voorkomen. Centraal staat een cultuurverandering waarin veiligheid, openheid en kwaliteit structureel worden geborgd. De ingezette koers in beleid weerspiegelt een continu proces van reflectie en gezamenlijke verantwoordelijkheid, in lijn met de aanbevelingen van de commissies De Winter en Samson. Ondanks de vele maatregelen blijft het essentieel om alert te zijn op nieuwe risico's en om informele signalering, dialoog en deskundigheid blijvend te versterken. In de volgende paragraaf gaan we dieper in op aanbevelingen voor de toekomst.

5.4. Toekomstige stappen voor het voorkomen en signaleren van geweld

De laatste onderzoeksvraag luidde: Wat kan Pluryn De Glind in de toekomst doen om het ervaren van geweld door jeugdigen die bij hen woonachtig zijn te voorkomen, te signaleren en te stoppen? Op basis van interviews en spiegelsessies komen verschillende suggesties naar voren. Allereerst benadrukken betrokkenen dat het proces nooit 'af' is. Nieuwe vormen van onveiligheid, zoals online geweld, vragen om voortdurende aandacht. Het gesprek over hoe we met elkaar omgaan moet blijvend gevoerd worden, zowel met jongeren als met professionals.

Het voorkomen en stoppen van geweld vraagt om een samenhangende aanpak en daarbij de volgende aspecten:

- Borg veiligheid expliciet in de pedagogische visie.
- Versterk actieve betrokkenheid van jongeren.
- Maak seksualiteit en grenzen expliciet bespreekbaar.
- Ontwikkel beleid en praktijkhandvatten ten aanzien van online geweld.
- Borg structurele versterking en eigen kracht van het team.
- Versterk het leren van ervaringen van jongeren.

Een deel van deze maatregelen wordt al uitgevoerd, maar er zijn ook nog verbeteringen te maken die we in de volgende paragraaf beschrijven. Deze koers vraagt om het voeren van de voortdurende dialoog, maar ook om flexibiliteit en gezamenlijke verantwoordelijkheid om nieuwe uitdagingen tijdig te herkennen en aan te pakken.

Borg veiligheid expliciet in pedagogische visie

Veiligheid moet expliciet worden verankerd in de pedagogische visie van Pluryn De Glind en Stichting Jeugddorp De Glind. Het mag niet slechts een impliciete waarde zijn, maar een kernwaarde die

richting geeft aan beleid en praktijk. Dit vraagt om duidelijke richtlijnen voor het uitoefenen van pedagogisch gezag, vooral in conflictsituaties en crisismomenten, zodat professionals weten hoe zij consistent en de-escalerend kunnen handelen. Dit betekent ook duidelijk zijn in wat wel en niet mag rondom fysiek begrenzen van jeugdigen; wanneer is het toegestaan en wanneer niet, en hoe dient dan gehandeld te worden volgens protocol. Bovendien moet helder zijn voor jongeren wat hun rechten en waar ze terecht kunnen als zij nare en onveilige gebeurtenissen meemaken. Het ophalen van de stem van jongeren mag niet beperkt blijven tot instrumentale middelen zoals leefklimaatonderzoek en veiligheidsbarometers, maar moet vooral plaatvinden in directe, informele contacten met een door de jongere gekozen vertrouwenspersoon.

Versterk actieve betrokkenheid van jongeren

Het actief betrekken van jongeren bij het creëren van een veilig en positief leefklimaat is essentieel. Wanneer jongeren zich gezien, gehoord en serieus genomen voelen, neemt hun gevoel van veiligheid toe en ervaren zij meer thuisgevoel. Dit draagt direct bij aan het voorkomen en tijdig signaleren van geweld.

Dit betekent dat het niet alleen van belang is om met professionals continu in gesprek te blijven over acceptabel en wenselijk gedrag, maar om dit gesprek ook met jongeren (individueel en in groepsverband) te voeren. En daarbij ook duidelijke afspraken te maken welke consequenties er gelden, waarbij maatwerk belangrijk is om te zorgen dat de consequenties helpend is voor een jeugdigen en niet als oneerlijk wordt ervaren. Het bespreken hiervan verdient ook extra aandacht bij de plaatsing van nieuwe jongeren om een goede start te waarborgen en te zorgen dat het voor iedereen helder is. Maar niet alleen bij de nieuwe plaatsing van jeugdigen, het is namelijk goed om regelmatig met elkaar te blijven checken hoe jeugdigen en professionals hierover denken en uit te leggen waarom gevoel daarin verandert, bijvoorbeeld als een collega zwanger is of er veel wisselingen in personeel zijn waardoor het vertrouwen minder is.

Daarnaast is het belangrijk om jongeren vaker actief te betrekken bij veranderingen in de groeps-samenstelling. Zo mogen in sommige gezinshuizen jongeren meebeslissen over de plaatsing van nieuwe jongeren en dit zorgt ervoor dat jongeren zich serieus genomen voelen en merken dat hun mening ertoe doet. Ook het toewijzen van jeugdigen als buddy binnen het gezinshuis of de groep, is een mooie manier om de buddy meer verantwoordelijkheid te geven door een nieuwe jeugdige wegwijs te maken en helpt nieuwe jeugdigen om sneller hun plek te vinden en zich thuis te voelen. De stem van jongeren zou ook op andere vlakken vaker actief ingezet kunnen worden. Zo hebben we een positieve ervaring gehoord met het betrekken van jongeren in de sollicitatieprocedure

van nieuwe medewerkers binnen de jeugdzorg^[9]. Dit kan door jongeren vooraf te vragen welke kwaliteiten iemand zou moeten hebben, maar ook door een jeugdige aan te laten sluiten bij het sollicitatiegesprek. Dit geeft hun een gevoel van invloed en versterkt de verantwoordelijkheid.

Maak seksualiteit en grenzen expliciet bespreekbaar

Hoewel beleid aanwezig is, ervaren gezinshuisouders of groepsbegeleiders in de praktijk vaak handelingsverlegenheid bij het bespreekbaar maken van seksualiteit en grenzen. Terwijl het goede voorbeeld geven en als rolmodel fungeren hierin juist heel belangrijk is voor jeugdigen. Het blijft voor professionals lastig om te bepalen wanneer en hoe dit gesprek gevoerd moet worden, zeker gezien de kwetsbaarheid van jongeren die vaak beschadigde ervaringen hebben. Het is daarom van groot belang dat deze thema's op een natuurlijke en veilige manier aan bod komen, zodat jongeren leren hun eigen grenzen te herkennen en bewaken.

Om dit te realiseren, zouden specifieke methodieken en lesmateriaal die het gesprek over onderwerpen zoals seksuele ontwikkeling, vrijwilligheid en seksueel grensoverschrijdend gedrag laagdrempelig maken structureel aangeboden moeten worden aan jongeren. En daarnaast dienen jeugdigen handvatten te krijgen om te weten wat te doen als zij horen dat andere jongeren nare seksuele ervaringen hebben meegemaakt. Het doel is dat zij weten hoe zij een professional kunnen inschakelen, zodat deze verantwoordelijkheid niet volledig bij hen ligt en zij niet onderling met deze zware informatie blijven rondlopen. Essentieel daarbij is echter dat jeugdigen erop vertrouwen dat deze professional adequaat handelt, maar de regie wel bij de jeugdige blijft in wat en hoe iets wel en niet vertelt wordt en aan wie. Laagdrempelige momenten, bijvoorbeeld tijdens spel of wandelingen, zijn essentieel om vertrouwen op te bouwen en openheid te stimuleren. Professionals moeten ook expliciet aandacht besteden aan onveilige situaties en nare gebeurtenissen, bij voorkeur in persoonlijke face-to-face gesprekken. Daarnaast is het essentieel dat professionals meer getraind worden in het herkennen van signalen van seksueel misbruik en in het voeren van open, respectvolle gesprekken hierover.

Ontwikkel beleid en praktijkhandvatten ten aanzien van online geweld

Online geweld vormt een groeiende uitdaging binnen de jeugdzorg en dus ook in de Glind. Opvoeders hebben een beschermende rol en zijn verantwoordelijk voor het waarborgen van online veiligheid. Jongeren zijn vaak impulsief en zien niet altijd de risico's van hun digitale gedrag. Door duidelijke afspraken en open communicatie kunnen professionals helpen om problemen zoals online bedreigingen, cyberpesten en sexting te voorkomen. Daarnaast hebben opvoeders een wettelijke

9 Lees [hier](#) meer over de positieve ervaring voor het betrekken van jongeren.

en morele plicht om kinderen en jeugdigen te beschermen tegen schadelijke online invloeden. Actieve betrokkenheid en het geven van een goed voorbeeld – bijvoorbeeld rond online gedrag en schermtijd – versterken het vertrouwen en bevorderen een veilige digitale omgeving. Het ontwikkelen van beleid en praktische handvatten voor online veiligheid is onmisbaar. Dit beleid moet niet alleen richtlijnen bevatten voor opvoeders en professionals, maar ook concrete tools bieden om jongeren bewust te maken van risico's en hen te ondersteunen bij veilig digitaal gedrag. Alleen door gezamenlijke verantwoordelijkheid en structurele aandacht kan online geweld effectief worden voorkomen.

Borg structurele versterking en eigen kracht van het team

Om verdere escalatie tijdens spanning en incidenten in het gezinshuis of op de groep te voorkomen is het belangrijk om de eigen kracht van het team op sterkte te hebben. Dat begint bij voldoende bezetting, zoals minimaal twee begeleiders standaard aanwezig op de groep een goede communicatie binnen het team. Goede documentatie van gemaakte afspraken is ook van belang, zodat er eenduidigheid en helderheid is naar jeugdigen en ze weten wat ze kunnen verwachten. Zeker in geval van invallers blijkt namelijk nog te vaak dat er verschillend wordt omgegaan met consequenties of dat afspraken niet helder zijn. Daarvoor is het belangrijk om bijvoorbeeld ook helder met elkaar te hebben welke andere ondersteunende maatregelen ingezet kunnen worden als sprake is van ongewenst gedrag of gevaar voor anderen; wat kan je bijvoorbeeld doen als jongeren toch bij elkaar op de kamer gaan of als sprake is van vermoeden van messenbezit.

Naast basisbezetting is behoefte aan een (preventieve) achterwacht, die ingevlogen kan worden op het moment dat de spanning oploopt of de situatie escaleert en daadwerkelijk versterking nodig is. Daarbij is het ook helpend als er regelmatige proactieve en preventieve check-ins door teamleiders, de gedragswetenschapper of gezinshuisbegeleider op de groep of in het gezinshuis plaatsvinden. Dit, om signalen van spanning of overbelasting bij ofwel jongeren of professionals tijdig te kunnen signaleren en hierop in te kunnen spelen. Gezinshuisouders geven aan dat zij soms burens vragen om even langs te komen indien nodig. Voor de groepen is dit lastiger te organiseren, wat de noodzaak van een structurele oplossing benadrukt.

Het gaat bovendien niet alleen om versterking als de sfeer onrustig is of bij escalaties, maar ook om praktische ondersteuning. Bijvoorbeeld als er boodschappen gedaan moeten worden, maar je tegelijkertijd de jongeren in het gezinshuis of op de groep niet alleen wil laten.

Tot slot wordt aangegeven dat training en supervisie uitgebreid kan worden. De verschillende trainingen zoals de-escalerend werken, traumasensitief handelen en verbindend gezag worden als helpend ervaren, net als structurele intervisies en coachingmomenten. Deze inspanningen dragen bij aan een cultuur waarin veiligheid en kwaliteit centraal staan. Toch blijkt uit gesprekken dat professionals handelingsverlegenheid ervaren in complexe situaties. Het is daarom van belang dat niet alleen sprake is van kennisoverdracht, maar ook concrete feedback op het eigen handelen en ruimte voor maatwerk. Zo kan het helpen om trainingen te koppelen aan realistische casuïstiek, zodat professionals leren hoe zij in conflictsituaties consistent en de-escalerend kunnen optreden. Dit vergroot het vertrouwen van professionals en draagt direct bij aan een veiliger leefklimaat voor jongeren.

Versterk het leren van ervaringen van jongeren

Zoals in de inleiding vermeld is bekend dat jongeren vaak pas na verloop van tijd écht kwetsbare ervaringen delen. Om de organisatie verder te ontwikkelen en samen te leren, is het daarom belangrijk om structureel gebruik te maken van exitinterviews met jongeren. Deze gesprekken bieden waardevolle inzichten in verbeterpunten, juist omdat jongeren na vertrek meer afstand hebben en daardoor kritischer kunnen reflecteren op hun ervaringen. Onderzoeken onder oud-bewoners bevestigen dat deze afstand helpt om eerlijk en constructief terug te kijken. Daarvoor is het helpend om een standaardprocedure voor exitinterviews te ontwikkelen bij vertrek van jongeren, of altijd na een half jaar de jongeren nog eens vragen om feedback. Aanvullend is het van belang dat dit interview wordt uitgevoerd door een onafhankelijke of neutrale persoon om openheid te bevorderen. Ook dienen de uitkomsten hiervan periodiek worden geanalyseerd en vervolgens worden vertaald naar verbeteracties in beleid en praktijk, en dat de uitkomsten ook vergeleken worden met de lopende feedbackinstrumenten zoals leefklimaatonderzoek voor een compleet beeld.

6 Referenties

De Cuyper, K., Opgenhaffen, T., Droogmans, G., Beeckmans, D., Vanhoof, J., Mertens, N., ... & Van Audenhove, C. (2021). *De preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede residentiële jeugdhulp. Een intersectorale richtlijn met zicht op de toekomst.* KU Leuven.

Commissie De Winter (2019) *Onvoldoende beschermd. Geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden* à Dekker, J. J. H., Ruppert, C., Bijleveld, C., Bruning, M., Hendriks, J., Mooren, T. M., Van Nijnatten, C. H. C. J., Slot, W., & De Winter, M. (2019). Den Haag: Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg. Geraadpleegd via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/06/12/onvoldoende-beschermd-geweld-in-de-nederlandse-jeugdzorg-van-1945-tot-heden>.

Commissie-Samson (2012) *Omringd door zorg, toch niet veilig. Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden* à Samson-Geerlings, R., Bakker, P. C. M., Bijleveld, C. C. J. H., Dijkstra, S., Minderman, G., Hendriks, J., & Baartman, H. E. M. (2012). Amsterdam: Boom. Geraadpleegd via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/02/06/rapport-commissie-samson-omringd-door-zorg-toch-niet-veilig>.

Compagner e.a., 202#; Burggraaf e.a., 2025; Weger/Odekerken.

Krediet, J. & Visser, R. (2017). *Gedeeld verleden: Een dorp vol verhalen.* Uitgeverij Elikser.

Petrona, D. & Van Steensel, M. L., (2021). *Aanscherping JIJ-Kader IGJ.* Stichting JVB/ BE4YOU2.

COLOFON

Auteurs:	Prof. dr. M.J. Steketee Dr. M.K.M. Lünemann M. Compagner, MSc J.T. van der Ploeg, MSC
Met medewerking van:	Dr. S.M. Ganpat
Omslag	Canva, 'Miracle Art' by Michael Bonn bewerkt door Verwey Jonker Instituut
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59-C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, januari 2026

ISBN: 978-94-6409-413-8

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on the condition that the source is mentioned.